

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikössä keskeyttäneiden asiakkaiden tilastollinen kartoittaminen

Susanna Piekka

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Kriminaalihuollon tukisäätiön
asumisvalmennusyksikössä keskeyttäneiden
asiakkaiden tilastollinen kartoittaminen**

Susanna Piekka
Sosionomi, rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Susanna Piekka

Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikössä keskeyttäneiden asiakkaiden tilastollinen kartoittaminen

Vuosi 2018 2018

Sivumäärä 81

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluiden asumisvalmennusyksikössä keskeyttävistä asiakkaista. Tavoitteena oli opinnäytetyön avulla löytää keskeyttäneiden asiakkaiden hakemuksista yhteisiä staattisia tekijöitä ja tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää tukiasumispalveluiden hakuprosessia sekä asukasvalintaa kehittäessä. Opinnäytetyö oli työelämän tilaus.

Teoreettiseen viitekehykseen valikoitui aiheita, jotka nousivat esiin tukiasumispalvelun palvelun sisällöstä sekä opinnäytetyön tavoitteista. Työn teoreettinen osuus käsitteli desistanssia, asumissosiaalista työtä sekä RNR mallia ja sen rinnalle nousutta Good Lives Model kuntoutusteoriaa, jolla on merkittävä rooli tukiasumispalveluiden työn sisällössä. Opinnäytetyö oli toteutettu tilastollisena tutkimuksena, sillä sen avulla saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aineisto kerättiin tukiasumispalveluiden asiakastietojärjestelmästä ja sen analysoinnissa oli käytetty apuna SPSS -tilasto-ohjelmaa.

Tulokset osoittavat, että asumisen keskeyttäneillä asiakkailla on yhteisiä staattisia tekijöitä, mutta mitään tilastollisesti merkittävää tulosta ei tutkimuksen avulla saatu. Vankilasta vapautuvalla on ulkoisia sekä sisäisiä elämänhallinnan puutteita. Oma motivaatio muutoksen työstämiseen sitoutumisessa on ensisijainen muutosprosessissa. Tutkimuksen johtopäätöksissä oli hyödynnetty aiempia tutkimuksia. Kehittämisehdotuksena esitettiin tukiasumispalveluiden toiminnan lisäämistä muiden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla sekä asukasvalintaan liittyvien käytäntöjen selkeyttämistä.

Asiasanat: tuettu asuminen, yhteiskuntaan integroituminen, good lives model, tilastollinen tutkimus, kuntoutus

Degree Programme in Social Services
Correctional Services
Bachelor's thesis

Susanna Piekka

Statistical description one of the customers who have been intercepted by the Finnish Probation Foundation's housing unit

Year 2018

Pages

81

The purpose of this bachelor's thesis was to conduct research for the Finnish Probation Foundation (Kriminaalihuollon tukisäätiö) on the clients who interrupt their rehabilitation in their housing unit. The aim of this thesis was to concrete factors in the applicants' applications, which may have had an impact in the interruption of their rehabilitation in the Finnish Probation foundation's housing unit. The aim was to provide information that could be exploited for developing the application process and to make the resident selection more explicit.

The theoretical framework selected based on the content of services within the Finnish Probation Foundation's housing unit and the aims of this thesis. The theoretical part of this thesis discusses desistance, social housing work, the risk-need-responsivity model and the Good Lives rehabilitation model, which all have a significant role in the daily work in the housing unit. The thesis was conducted as a statistical study, because it was the best way to answer the research questions. The material was collected from the client information database and the SPSS statistics program was used for analysis.

The results showed that those clients who interrupted their rehabilitation did have common static factors in their history, however no statistical significance was found. The ex-prisoner has the external and internal shortcomings of life management. A priority in the process of change is their own motivation and desire bind to in change. Previous research was used to draw the final conclusions. The development proposals were to increase rehabilitative activity in the housing units and co-operate with the Criminal Sanctions Agency and other actors, who provide training and rehabilitation work for the ex-offenders. This research also highlighted a few suggestions on how to clarify the practices related to resident choice.

Keywords: society integration, good live model, housing service, statistical study, rehabilitation

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Tuettu asuminen	8
2.1	Tukiasumispalvelut, TuPa	8
2.1.1	Tukiasumispalveluiden asiakasprosessi	9
2.1.2	Asiakastyö tukiasumispalveluissa	12
3	Tukiasumispalvelun perustehtävän yhteiskunnallisia lähtökohtia	14
3.1	Asunnottomuus	14
3.1.1	Vapautuvien vankien asunnottomuus	15
3.2	Rikollisuus	16
4	Teoreettinen viitekehys	18
4.1	Riski-tarve-vastaavuus	19
4.2	Good Lives Model	20
4.3	Desistanssi, rikollisuudesta irrottautuminen	21
4.4	Asumissosiaalinen työ	23
4.5	Aiemmat tutkimukset	24
5	Tutkimusasetelma	27
5.1	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	28
5.2	Tutkimusmenetelmä	29
5.3	Tutkimuksen kohderyhmä ja aineisto	29
5.4	Aineiston analysointi	32
5.5	Tutkimuksen luotettavuus	33
5.6	Tutkimuksen eettisyys	35
6	Tulokset	36
6.1	Taustatekijät	36
6.2	Ikäjakauma ja koulutustausta	37
6.3	Rikoshistoria	40
6.4	Päihteiden käyttö	42
6.5	Asumishistoria	43
6.6	Tulopaikka	44
6.7	Keskeytymisen syy	46
7	Johtopäätökset	50
7.1	Asumisen keskeyttäneiden tilastollinen kuvaaminen	50
7.2	Asumisen keskeytymisen syy	53
8	Pohdinta	54
8.1	Oman ammatillisen kasvun reflektointi	54
8.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	56

8.3 Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämissuhteet	59
Lähteet	63
Kuviot	69
Taulukot	70
Liitteet	71

1 Johdanto

Kriminaalihuollon tukisäätiö, KRITS, on perustettu vuonna 2001 jatkamaan Kriminaalihuoltoyhdistyksen toimintaa kuntoutuspainoiteisen kriminaalipolitiikan tukemisessa ja edistämässä. Säätiö on valtakunnallinen asiantuntija ja palveluntuottaja, jonka tehtävänä on edistää rangaistuksesta vapautuvien sekä heidän läheistensä selviytymistä ja elämänhallintaa. Tehtävää toteutetaan tarjoamalla kohderyhmälle alan asiantuntemusta sekä palveluja. Säätiön tehtävänä on myös kehittää ja tukea kuntouttavaa jälkihuoltojärjestelmää sekä alan järjestö- ja vapaaehtoistyötä tavoitellen nykyistä kuntoutuspainoitteisempaa ja paremmin asiakkaan tarpeita vastaavaa jälkihuoltojärjestelmää rangaistuksista vapautuville. (KRITS 2017a; KRITS 2017b.)

Tässä opinnäytetyössä pyritään selvittämään, millainen on tyypillinen Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluissa asumisen aloittanut henkilö, jonka asuminen on palvelussa jouduttu keskeyttämään. Tarkoituksena on selvittää, löytyykö asumisen keskeyttäneiden hakijoiden hakemuksista kerätystä staattisista tekijöistä yhteisiä piirteitä. Asumisen aloittaneiden henkilöiden hakemuksista kerätään staattisia tekijöitä kuten esimerkiksi ikä, sukupuoli, kertalaisuus, rikoslaji, asumis- ja päihdehistoria. Hakijoiden staattisten tekijöiden lisäksi kerätään tietoa keskimääräisestä asumisajasta ennen keskeyttämistä, keskeyttämisen syy sekä keskeyttämivuosi. Tutkimuksen avulla tuotettua tietoa on tarkoitus hyödyntää tukiasumispalvelussa hakuprosessia, asukasvalintaa sekä palvelua kehittäessä. Kerättyä tietoa on tarkoitus hyödyntää jo hakuvaiheessa, sillä tiedon pohjalta on mahdollista kohdentaa intensiivisempää tukea niihin asiakkaisiin, joilla riski asumisen epäonnistumiseen on suurempi. Riskitekijöiden tuntemuksella ja niiden tiedostamisella pystytään kohdentamaan resursseja korkean riskin omaaville. Tiedon avulla pystytään myös suunnittelemaan tarjottavia palveluita siten, että riskeihin pystytään heti asumisen alkaessa vastaamaan tai vaihtoehtoisesti ohjaamaan asiakas omien tavoitteidensa perusteella sellaisen palvelun piiriin, joka pystyy tavoitteisiin vastaamaan.

Työskentelin vuoden 2017 Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluissa asiakassihteerinä. Asiakassihteerin työtehtäviin kuului huolehtia tukiasumispalvelun asumisvalmennusyksikköön sekä hajasijoitettuihin tukiasuntoihin hakevien hakijoiden haku- ja valintaprosessista. Asiakassihteerin arvioi hakijoiden palveluntarvetta yhdessä muun tiimin kanssa. Asumisen ja kuntoutumisen onnistumisen kannalta on hyvä tietää jo hakemusvaiheessa ne riskitekijät, joilla saattaa olla vaikutusta asumisen ja kuntoutumisen onnistumiseen. Riskitekijöiden tietämyksellä pystytään ne heti asumisen alkaessa ottamaan huomioon ja niihin osataan heti alkuvaiheessa kohdentaa oikeanlaisia toimia. Opinnäytetyön tuloksia on tarkoitus hyödyntää kehittäessä Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluissa käytössä olevaa hakemusta ja haastattelurunkoa sekä selkeyttäessä palvelun asukasvalintaprosessia.

2 Tuettu asuminen

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella sekä muilla sosiaalipalveluilla. Asumisen tukea tulee lain mukaan järjestää niille henkilöille, jotka tarvitsevat tukea joko asumisessa tai sen järjestämisessä. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 21 §.) Tuettu asuminen on asumismuoto, jolla pyritään tukemaan omatoimista suoriutumista sekä edistämään kuntoutumista. Tukiasunnoissa asuminen on määräaikaista ja tilapäistä, jossa tavoitteena on siirtyminen itsenäiseen asumiseen. Tukiasunnoissa asuvat henkilöt asuvat joko yksin itsenäisessä asunnossa tai soluasunnossa. Tuetussa asumisessa asiakkaita ohjataan ja tuetaan kotikäynneillä arkitoiminnoissa sekä elämänhallinnassa. Kuntouttavat asumispalvelut muodostuvat asumisyksiköstä ja sen tukipalveluista koostuvasta kokonaisuudesta. Kuntouttavien asumispalveluiden tavoitteena on suunnitelmallisesti valmentaa asiakasta selviytymään itsenäisesti. Kuntouttava asumispalvelu sisältää arkielämän taitojen sekä vuorovaikutustaitojen harjoittamista, erilaisiin toiminnallisiin ryhmiin osallistumista sekä tukea päihteettömyyteen ja päihteiden käytön hallintaan. (Tainio 2007, 10-11.)

Tuetun asumisen vaihtoehdot ovat vapautuvilla vangeilla periaatteessa samat kuin muille asumiseen tukea tarvitsevilla ryhmillä. Ensimmäisenä vaihtoehtona on joko kunnan tai erilaisten järjestöjen kautta järjestyvät vuokra-asunnot, joihin on liitetty tukipalvelu. Toisena vaihtoehtona on pääosin järjestöjen ylläpitämät enemmän tai vähemmän yhteisölliset asumisyksiköt. Tuetun asumisen yhteisöt edellyttävät melko poikkeuksetta päihteettömyyttä ja soveltuvatkin edellytyksiensä vuoksi niille rangaistuksista vapautuville, jotka ovat jo sitoutuneet suunnitelmalliseen päihdekuntoutukseen. Ideaalitulanteessa asumisyksikkö sijoittuisi osaksi kuntoutusjatkumoa eikä olisi pakollinen vaihe tavoittellessa omaa asuntoa. (Granfelt 2005, 124.)

Tämä opinnäytetyö keskittyy nimenomaan tukiasumispalveluihin (TuPa), joten seuraavaksi avataan tarkemmin Tukiasumispalvelussa tehtävää asiakastyötä sekä hakuprosessia, jotta opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitetta on helpompi hahmottaa.

2.1 Tukiasumispalvelut, TuPa

Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalvelut on keskittynyt rikostaustaisten asiakkaiden asunnottomuuden ehkäisemiseen. Säätiö on toteuttanut kuntouttavaa asumista jo yli kymmenen vuoden ajan kartuttaen tärkeää kokemusta asiakaskunnan tarpeista. (Juselius 2015.) Tukiasumispalvelut eli TuPa tuottaa kuntouttavaa tukiasumista vankilasta vapautuville ja vapautuneille. Tukiasumispalvelut on tarkoitettu ensisijaisesti niille pääkaupunkiseudulla asunnottomille ja sosiaalisen kuntoutuksen tarpeessa oleville vapautuville tai vapautuneille vangeille, jotka ovat jo rangaistusaikana tai sen jälkeen osallistuneet kuntouttavaan toimintaan

ja ovat valmiita vapautumisen jälkeen sitoutumaan kuntoutuksen jatkumiseen asumisvalmennusyksikössä. (KRITS 2017c.)

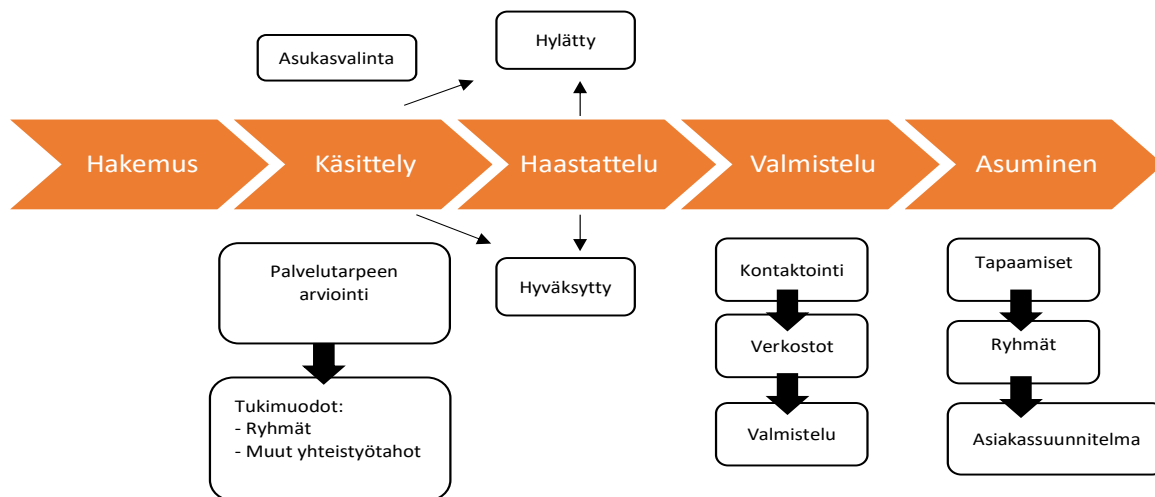
Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalvelun asumisvalmennusyksikkö tuottaa Helsingin kaupungille päihdehuollon asumispalvelua. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden virasto hankkii asunnottomille helsinkiläisille asumisyksiköissä annettavaa tuettua asumista. Asumispalveluita hankitaan Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden viraston palvelukuvauksessa kuvatuin sekä myöhemmin tarjouspyynnössä tarkemmin määritellyin ehdoin. Palvelukuvauksessa sekä tarjouspyynnössä on esitetty palvelulle asetetut laadulliset vähimmäisvaatimukset, joiden on täyttyvä koko sopimuskauden ajan. (Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta 2017.) Asumispalvelut on tarkoitettu niille henkilöille, joilla asunnottomuus on pitkittynyt tai sen pitkittyminen uhkaa, ja joilla asunnottomuuteen liittyy sosiaalisia ongelmia. Kohderyhmään kuuluvat ovat palvelujärjestelmän reunoille tai täysin sen ulkopuolelle ajautuneita ja syrjäytyneitä. Helsingissä tähän ryhmään kuuluvat muun muassa ulkona tai jossain asumisyksikössä tilapäisesti asuvat ja vapautuvat vangit. (Helsingin kaupunki 2018, 2.) Päihdehuollon asumispalvelu on tarkoitettu asunnottomille päihderiippuvaisille, jotka pyrkivät päihteettömyyteen. Päihdehuollon asumispalvelut tukevat asiakkaiden pyrkimyksiä päihteettömään elämään, itsenäiseen selviytymiseen, fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn edistämiseen sekä sosiaalisten suhteiden rakentamiseen. Luonteeltaan päihdehuollon asumisen on tilapäistä ja kuntoutumisen myötä edetään itsenäisempään asumiseen. Asumispalveluun asumisen lisäksi sisältyy kuntoutusta. (Helsingin kaupunki 2017, 5.)

Tukiasumispalveluiden asumisvalmennusyksikkö sijaitsee Kinaporinkadulla Helsingin Sörnäisissä. Asumisvalmennusyksikössä on 23 maksusitoumusperusteista soluasuntoa. Asumisvalmennusyksikössä päihteettömyyteen ja rikoksettomaan elämään kuntoutumista tuetaan ryhmissä tapahtuvan sosiaalisen kuntoutuksen keinoin. Asukkaalla on mahdollisuus osallistua säätiön itse järjestämiin ryhmiin tai muiden yhteistyötahojen tukitoimintaan. Asiakkaan kuntoutuksen tukena ja arkielämän sekä asumisen taitojen opettelussa on myös mukana asumisohjaajat. Säätiöllä on asumisvalmennusyksikön lisäksi pääkaupunkiseudulla yhteensä 63 hajasijoitettua tukiasuntoa. Hajasijoitetut tukiasunnot ovat yksiöitä tai kaksioita kerrostaloissa Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Tuettu asuminen perustuu tukiasunnossa vuokrasuhteeseen, mutta vuokrasopimuksen lisäksi asuminen tukiasunnossa edellyttää sopimusta yksilöllisestä asumisen tuesta. (KRITS 2017c; KRITS 2017d.)

2.1.1 Tukiasumispalveluiden asiakasprosessi

Tukiasumispalveluihin haetaan erillisellä joko paperisella (Liite 1) tai sähköisellä hakulomakkeella. Hakemuksella kysytään hakijan taustatietoja mm. ikä, rikos-, asumis- ja päihdehistoriaa sekä pyritään varmistamaan hakijan motivaatio sitoutua kuntouttavaan ja päihteettömään asumiseen. Hakemus ei yksinään riitä, vaan sen liitteeksi vaaditaan aina

lähettävän tahon lausunto (Liite 2), jossa kerrotaan hakijasta sekä annetaan arvio hakijan tuen tarpeesta. Lausunnon kirjoittaa yleisimmin vankilan erityisohjaaja. (Mäkinen 2017, 10.)

Kuvio 1: Tukiasumispalveluiden hakuprosessi (Kaarakka 2017)

Hakeutuessa Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluihin hakuprosessi on edellä mainitun asiakasprosessikuvauksen mukainen (Kuvio 1). Hakemuksen saapuessa tukiasumispalveluihin, sen kirjaamisesta ja käsittelystä vastaa asiakassihteeri. Asiakassihteeri työskentelee hakuvaiheessa hakijan sekä lähettävän tahon kanssa. Hakuvaiheen työskentelyn tavoitteena on pyrkiä selvittämään useimmiten haastattelun avulla hakijan motivaatiota kuntoutukseen, kuntoutussuunnitelmaa, maksusitoumuksia, mikäli hakija ei ole helsinkiläinen sekä valvotun koevapauden aloituspäivämääriä. Haastattelussa hakijalle kerrotaan palvelusta, asumisen edellytyksistä sekä hakuprosessista tarkemmin. Lähtökohtaisesti kaikki hakijat haastatellaan joko kasvotusten tai puhelimitse. (Kaarakka 2017, 19.)

Asiakassihteeri tuo uudet hakemukset viikoittaiseen asukasvalintapalaveriin. Palaverissa esitellään kaikki uudet hakijat ja arvioidaan palvelun sopivuutta hakijalle. Asiakasvalintakokouksessa koko tukiasumispalvelun tiimi arvioi yhdessä hakijan tilannetta. Kokouksessa hakijalle tehdään palvelutarpeen arvio, jolloin työryhmä arvioi hakijan tuen tarpeen sekä palvelun mahdollisuuden vastata tuen tarpeeseen. Työryhmän arvioinnissa mittareina toimivat asiakkaan tilanne, tarve ja halukkuus sosiaaliseen kuntoutukseen sekä päihde-, asumis-, ja rikostausta. Hakemus saattaa jäädä palaverin jälkeen selvittelyyn, jolloin asiakassihteeri jatkaa hakijan tilanteen selvittelyä vielä tarkemmin. Selvittelytilanne tulee useimmiten eteen, mikäli hakijalla on mahdollisuus valvottuun koevapauteen tai hänen kotikuntansa on joku muu kuin Helsinki. (Kaarakka 2017, 19.)

Kuvio 2: Tukiasumispalveluihin ohjautuminen (Kaarakka 2017)

Edellä mainitussa kuviossa (Kuvio 2) hahmottuu selkeämmin asiakkaiden asumispolku tukiasumispalvelussa. Asumisen tukea voidaan tarjota sovittaessa myös jatkoasuntoon riippuen jatkoasunnon tarjoajasta. Lähtökohtaisesti kaikkien Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalvelun asiakkaiden kohdalla on tarkoituksena toteuttaa niin sanottua polkumallia, jossa asuminen aloitetaan ensin asumisvalmennusyksiköstä, josta siirrytään tukiasuntoon ja sieltä sitten omaan jatkoasuntoon. Tukiasuminen voidaan aloittaa myös suoraan tukiasunnosta. Tällöin löytyy perusteltu syy siihen, miksi asumisen aloittaminen asumisvalmennusyksikössä ei ole mahdollista tai kannattavaa. Näitä syitä ovat muun muassa rikostaustaan liittyvät asiat, esimerkiksi seksuaalirikoksesta tuomittuja ei turvallisuuksista sijoiteta asumisvalmennusyksikköön. Asuminen tukiasunnossa edellyttää myös kuntoutukseen sitoutumista. (Kaarakka, 2017, 13).

Helsingin kaupungin sosiaali -ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen palvelukuvauksessa sekä päihdehuollon asumispalveluiden kilpailutuksessa on etukäteen määritelty tiettyjä kriteerejä, jotka ohjaavat tukiasumispalveluissa kohdalla asukasvalintaa. Käytännön työssä tämä tarkoittaa sitä, että tiettyjen kriteerien on hakijan kohdalla täyttyvä, jotta asiakas voidaan sijoittaa asumisvalmennusyksikköön. Ennen asumisen aloittamista hakijasta haetaan lupaa Helsingin kaupungin Asumisen tuesta, jossa katsotaan ennalta määriteltyjen kriteerien täyttyminen. Alla esitetyssä kuviossa (Kuvio 3) on pyritty havainnollistamaan, keille Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluiden asumisvalmennusyksikkö on tarkoitettu. (Kaarakka 2017, 5.)

Kyllä	Ei
Asunnottomana vankilasta vapautuville. Rikosseuraamustausmaisille. Taustalla päihdeongelma (helsinkiläiset). Jo vankeusaikana kuntoutukseen sitoutuneille/motivoituneille. Rikoksettomaan ja päihdeettömään elämään pyrkiville. Asumiseen tukea tarvitsevalle. Pääkaupunkiseutulaisuus (tai poikkeustapauksessa kotikunnan ja sijoituskunnan sopimuksella ulkopaikkakuntalaiset).	Akuutista päihde- tai mielenterveysongelmasta kärsiville, joille avohoito tai palvelun tarjoama tuki ei ole riittävä. Haittoja vähentävässä/ylläpitokorvaushoidossa olevat tai korvaushoidon arvioissa olevat. Kotikunta ei sitoudu palveluun. Fyysiseltä tai psyykkiseltä toimintakyvyltään rajoittuneet, joille palvelun tuettu asuminen ei ole sopiva/riittävän tukeva asumisratkaisu. Ei ole tuen tarvetta.

Kuvio 3: Tukiasumispalvelun asumisvalmennusyksikön kohderyhmän rajaus (Kaarakka 2017)

2.1.2 Asiakastyö tukiasumispalveluissa

TuPa:ssa tapahtuvalla asumisohjauksella tarkoitetaan sosiaalityöhön kuuluvaa ammatillista asumisen tukitoimintaa sekä palveluneuvontaa, jossa on huomioitu kohderyhmän erityistarpeet sekä toimintaympäristö. Tukiasumispalveluun hyväksytyille asiakkaalle tarjotaan asunto sekä olosuhteet, joiden tavoitteena on tukea asiakkaan yksilöllistä kuntoutumisprosessia, että elämänhallintaan. Työskentelyn tarkoituksena on avoimessa yhteistyössä asiakkaan kanssa pyrkiä hahmottamaan hänen elämäntilannettaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Asiakkaan palveluntarvetta kartoitetaan jo ennen asumisen aloittamista tukiasumispalvelussa hakemuksen, haastattelun sekä lähettävän tahon kirjoittaman lausunnon pohjalta. (Kaarakka 2017, 4.)

Asumisvalmennusyksikössä asuminen on varsin itsenäistä, sillä asiakkailla on pääsääntöiset omat päivä- ja viikko-ohjelmat. Asiakkaiden viikko-ohjelmat koostuvat kuntouttavasta toiminnasta, esimerkiksi työkokeilusta sekä ryhmätoiminnasta. Asumisvalmennusyksikössä tarkoituksena on luoda asiakkaalle hänen kuntoutumistavoitteitaan tukeva ympäristö. Ryhmätoiminnat ovat asumisvalmennusyksikössä pohjana sosiaaliselle kuntoutukselle, mutta työntekijät tukevat asiakasta myös yksilöllisen asiakastyön näkökulmasta, erityisesti nivelvaiheissa sekä henkilökohtaisten asioiden hoitamisessa. (Kaarakka 2017, 23-32.)

Tukiasumispalveluissa tehtävän asiakastyön kaksi keskeisintä teemaa ovat asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen tutustuminen ja sen pohjalta tehtävä yhteinen suunnitelma sekä rajojen ja sopimusten tekeminen ja niiden mukainen työskentely yhdessä asiakkaan kanssa. Asumisohjaaja työskentelee tavoitteellisesti asiakkaan kanssa ja apuna käytetään yhdessä sovittua asiakassuunnitelmaa. Asiakastyössä on tärkeää vastata niihin tarpeisiin, mitä asiakkaalla on. Palvelun toiminnan tavoitteena on uusintarikollisuuden sekä asunnottomuuden ehkäisy. Nämä tavoitteet katsotaan saavutetuiksi, kun asiakkaan elämänhallinnan, taloudenhallinnan sekä päihteiden käyttö eivät ole esteenä asumisen onnistumiselle. Tällöin asiakas tietää muun muassa, miten hakea tarvittaessa apua, kykenee itsenäisesti vuokranmaksuun, asuminen ilman häiriöitä onnistuu sekä asiakas uskoo, että kykenee irrottautumaan rikollisuudesta. (Kaarakka 2017, 4-11.)

Tukiasumispalveluissa toteutuvan asumissosiaalisen työn sisältö on jaoteltu neljään erilliseen alueeseen. Alla olevassa kuviossa (Kuvio 4) hahmottuu nämä neljä eri osa-alueita ja niihin sisällytetyt omat ydinalueet tarkemmin. (Kaarakka 2017, 10.) Mäkinen (2017, 11) on ylemmän (AMK) -tutkinnon opinnäytetyössään kuvannut Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalvelujen asumissosiaalisen työn sisältöä asumisohjaajan näkökulmasta. Mäkinen työskentelee tukiasumispalveluissa hajasijoitettujen tukiasuntojen asumisohjaajana.

Kuvio 4: Tukiasumispalveluiden asumissosiaalisen työn sisältö (Kaarakka 2017).

Tukiasumispalveluissa asumisohjaajan työtä on auttaa asiakasta hänen tarpeidensa mukaan, joka käytännön asiakastyössä tarkoittaa hyvin konkreettisia arjen apuja ja toimia esimerkiksi

etuuksien hakemisessa. Asumisohjaajan tehtäviin sisältyy myös asiakkaan ohjaus erilaisiin ryhmiin sekä harrastuksiin ja tarvittaessa asiakasta saatetaan tarvittavien palveluiden piiriin. Intensiivisen ja välittävän työtteen alue on asumisohjaajien ammatillisuuden lähtökohta. Asiakkaat kohdataan työssä aina arvostavasti ja asiakasta pyritään kuulemaan häntä koskevissa asioissa. Asiakkaiden asioista ollaan aidosti kiinnostuneita ja asioiden työstämiseen varataan heille aikaa. Työskentelyssä huomioidaan aina asiakkaan henkilökohtainen tilanne. Kotikäyntien yhteydessä sensitiivinen työte ja luottamuksellisuus korostuu, kun käynnit tehdään aina asiakkaan kotia kunnioittaen ja niistä sovitaan hyvissä ajoin. (Mäkinen 2017, 11-12.)

Tukiasumispalveluissa asiakkaan tarpeiden mukaan kootaan verkostoja eri toimijoista ja verkostotapaamisiin osallistutaan nimenomaan asumissosiaalisen työn näkökulmasta. Asiakkaan tuen tarve arvioidaan yhdessä asiakkaan kanssa ja sovitusta toimista kirjataan asiakassuunnitelma. Suunnitelmaa päivitetään kolmen kuukauden välein. Jokapäiväiseen asiakastyöhön kuuluu muutosta tukevat keskustelut, joiden tavoitteena on vahvistaa asiakkaan uskoa itseensä. Asiakkaalle pyritään realisoimaan hänen elämäntilanne siten, että asiakas voisi nähdä muutoksen parempaan mahdollisena. Asumisohjaajan työskentelyn tavoitteena on pyrkiä ja tukea on tarkoitus asumisen aikana vähitellen vähentää. Mikäli asiakas retkahtaa päihteisiin, tukea tiivistetään. (Mäkinen 2017, 11-12.)

3 Tukiasumispalvelun perustehtävän yhteiskunnallisia lähtökohtia

Kriminaalihuollon tukisäätiön perustehtävänä on kuntouttavan kriminaalihuoltotyön toteuttaminen. Tukiasumispalvelut toteuttaa säätiön perustehtävää vähentämällä kohderyhmän asunnottomuutta, ehkäisemällä uusintarikollisuutta, tarjoamalla tuen ja puitteet kuntoutumiselle sekä tukien yksilöllisesti, että yhteisöllisesti asiakkaita.

3.1 Asunnottomuus

Asunnottomuus on yhteiskunnallinen ongelma, jota ei voida määritellä yksiselitteisesti. Suomessa ja kansainvälisissä yhteyksissä asunnottomuus ymmärretään moniulotteiseksi yhteiskunnalliseksi ja sosiaalisesti ongelmaksi. Asunnottomuudesta puhuttaessa viitataan useimmiten asuntojen tai palvelujen puutteeseen. (Koski 2013, 2-5.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, ARA, on jaotellut asunnottomuustilastoinnissa asunnottomuuden viiteen luokkaan. Nämä viisi luokkaa ovat ulkona, ensisuojoissa tai vastaavissa asuvat, asuntoloissa sekä majoitusliikkeissä asuvat, erilaisissa laitoksissa asuvat, vapautuvat vangit, joilla ei ole tiedossa asuntoa vapautumispäivänä sekä Tilapäisesti ystävien tai tuttavien luona asuvat. Asunnottomuus voidaan siis määritellä lyhyesti toteamalla, että asunnoton on henkilö, jolla ei ole omaa asuntoa. (Asunto ensin 2017.)

Asunto on monelle meistä itsestäänselvyys, minkä vuoksi sen tärkeyttä ei tule ajatelleeksi. Normaali elämä yhteiskunnassa on käytännössä mahdotonta ilman omaa asuntoa. Normaalilla elämällä tarkoitetaan muun muassa arkisten asioiden hoitoa, kuten esimerkiksi työssä käyntiä,

opiskelua, omasta hygieniasta sekä terveydestä huolehtimista. Asunnottomuuden riskitekijöitä ovat yksilön taloustilanne, elämänhallinnan vaikeudet, päihde- ja mielenterveysongelmat, sosiaalisten resurssien vähäisyys, sekä erilaiset muutokset elämäntilanteessa kuten esimerkiksi, ero tai työttömäksi jääminen. Asunnottomien määrään sekä asunnottomuuden kestoon vaikuttaa myös yhteiskunnan tarjoama tuki asunnottomille ja asunnottomuusuhan alaisille. (Asunto ensin 2017.) Suomessa yksineläviä asunnottomia oli vuoden 2016 lopussa n. 6 650. Näistä pitkäaikaisasunnottomia oli 2 050. Edellisvuoteen verrattuna asunnottomien määrä väheni noin 140 henkilöllä ja pitkäaikaisasunnottomien kohdalla 200 henkilöllä. (ARA 2017.) Alla olevassa taulukossa on listattu vuoden 2016 asunnottomuus isoissa kaupungeissa.

Kunta	Asunnottomat 15.11.2016				Muutos 2016-2015, henkilöä			
	Asunnottomia yht.	Yksinäiset Pitkäaikais-asunn.	alle 25-vuotiaita	Asunn. Perheet	Asunnottomia yht.	Yksinäiset Pitkäaikais-asunn.	alle 25-vuotiaita	Asunn. Perheet
Helsinki	3 500	1 130	700	200	-50	-80	-120	-80
Espoo	570	199	144	39	24	-46	8	-12
Vantaa	284	37	78	15	-163	-88	-32	-11
Turku	335	102	70	0	5	-22	-5	-4
Tampere	225	52	62	16	7	-3	11	6
Jyväskylä	128	49	25	4	13	16	-15	2
Lahti	51	22	25	1	-18	-9	2	-4
Kuopio	110	45	18	4	7	0	1	3
Joensuu	40	12	13	4	-33	-10	-7	1
Pori	66	38	5	1	-6	-4	-2	0
Oulu	38	18	3	1	-21	2	2	1
Yht.	5 347	1 704	1 143	285	-235	-244	-157	-98
Kokomaa	6 664	2 048	1 399	325	-141	-204	-253	-99

Taulukko 1: Asunnottomuus isoissa kaupungeissa (ARA 2017)

3.1.1 Vapautuvien vankien asunnottomuus

Vapautuvien vankien asunnottomuus on yhteiskuntapoliittinen ongelma. Vuosittain Suomen vankiloista vapautuu yli 5000 vankia, joista noin 30-35% vapautuu asunnottomina. Vapautuvien asunnottomuus on keskittynyt suurimpiin kaupunkeihin, erityisesti pääkaupunkiseudulle, jossa on pulaa kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavista asunnottomia on noin 10-15% prosenttia. Erityiseen riskiryhmään kuuluvat nuoret sekä lyhyttä tuomiota suorittavat, joiden tilanteisiin ei ehditä puuttua vankeusrangaistuksen aikana. Syyllistyminen uusiin rikoksiin on tutkimusten mukaan yleisempää heti vapautumisen jälkeen. (Kostiainen 2017; RISE 2018.)

Vapautuneilla vangeilla on heikko asema asuntomarkkinoilla, sillä sosiaalinen asuntotuotanto on tarkoitettu ensisijaisesti lapsiperheille. Aiemmasta asumisesta saadut hädöt, mahdolliset

vuokravelat sekä häiritsevä elämäntapa vaikeuttavat asunnon saantia entisestään. Näiden lisäksi yhteiskunnan sekä ympäröivän yhteisön kielteiset asenteet erityisryhmiä, kuten tässä tapauksessa rikostaustaisia kohtaan, vaikuttavat asunnon saantiin. Asunnottomana vapautuvat vangit ovat marginaalinen ryhmä ja heidän tilanteensa vaatii usean eri toimijan välistä yhteistyötä sekä vastuunjakoja. Näitä eri toimijoita ovat vankeinhoidon lisäksi mm. sosiaalitoimi, päihdehuolto sekä järjestöt. Vankien asunnottomuuteen liittyy usein työttömyys, päihteen käyttö, köyhyys ja velkaantuminen. Vapautuvien vankien yhteiskuntaan integroitumiseen voidaan tarkoituksenmukaisella asumisen järjestetyllä vaikuttaa. Asunnottomuus vaikuttaa koko elämään ja asunto on yhteiskuntaan integroitumisen perusedellytys. Asunnon lisäksi vapautuvat tarvitsevat usein tukea ja hoitoa päihteettömyyteen sekä mielenterveysongelmiin. (Granfelt 2003, 28.)

Asunnottomuuden vähentäminen on ollut Suomen hallitusohjelmissa 1980 -luvun puolivälistä ja etenkin pitkäaikaisasunnottomuuteen on pyritty vaikuttamaan erilaisten ohjelmien ja hankkeiden avulla. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016-2019 eli AUNE-hanke on tällä hetkellä käynnissä oleva hanke, jonka yhtenä kohderyhmänä ovat vankilasta asunnottomana vapautuvat. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena hankkeessa on tukea rikosseuraamusasiakkaiden asunnon saantia, asumisvalmennusta ja elämänhallintaan pyrkien näin vähentämään vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden asunnottomuutta. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä onnistuminen vaatii koordinoituja toimenpiteitä. Yksi keskeisimmistä toimenpiteistä ennaltaehkäisyn näkökulmasta on turvata riskiryhmien siirtyminen laitoksista itsenäiseen asumiseen, johon voidaan vaikuttaa tukemalla kohderyhmän asunnon saantia, asumista sekä rikoksetonta elämää. (Ympäristöministeriö 2016, 4, 8.)

Tukiasumispalveluissa asiakkaan katsotaan olevan asunnoton samoin perustein kuin miten Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA on jaotellut asunnottomuustilastoinnissa asunnottomuuden. Asiakas määritellään asunnottomaksi, mikäli hänellä ei ole määräaikaista tai toistaiseksi voimassa olevaa vuokrasopimusta tai hän jonkun hoidon tai kuntoutuksen piirissä, vaikka kyseessä olisi pidempi useita kuukausia kestävä kuntoutus. Tukiasumispalveluissa asuminen on aina määräaikaista, mutta tavoitteena on polkumallin mukaisesti suunta kohti itsenäistä asumista. Asunnottomuus on yksi tukiasumispalvelun asukasvalintaan vaikuttavista tekijöistä. (Hämäläinen 2018.)

3.2 Rikollisuus

Rikollisuutta voidaan määritellä kahdella tapaa. Yksinkertaisin määritelmä rikoksista ja rikollisuudesta on todeta, että rikos on tarkoituksellinen teko, joka on laissa määritelty rangaistavaksi ja johon valtiolla on rankaisuoikeus. Kaikkia rikollisia yhdistävä tekijä on tässä määritelmässä rikoslaki, joka viime kädessä määrää, kuka on rikollinen. Tätä määritelmää, jossa rikollisuutta määritellään rikoslaista käsin, kutsutaan legaaliseksi rikosmääritelmäksi. (Laine, 2014 33-35.)

Legaalinen rikollisuuden määrittely lähtee siitä ajatuksesta, että yhteiskunnassa on selvä ja yksinkertainen yhteisymmärrys siitä, mitkä asiat ovat kriminalisoitavia ja mitkä eivät. Asia harvemmin on kuitenkaan näin yksinkertainen, joten legaalinen rikoksen määritelmä sisältää ongelmakohtia. Määritelmä jättää järjestelmällisesti pois rikollisuudesta kaiken sellaisen toiminnan, joka on lainsäädännön näkökulmasta luvattoman ja luvallisen rajoilla. (Laine, 2014, 39.) Yhteiskunnassa esiintyy monenlaista toimintaa, joka ei ole rikoslaissa kriminalisoitu, mutta kansalaismielipiteessä sitä pidetään tuomittavana (Laitinen & Aromaa 2005, 14).

Rikollisuutta voidaan pyrkiä määrittelemään myös luonnollisen rikoskäsitteen avulla. Luonnollisen rikoskäsitteen avulla pyritään määrittelemään sellaisia tekoja, jotka ovat ajasta tai paikasta riippumatta rangaistavia kaikkialla. Tällaista rikosmääritelmää ei ole yrityksistä huolimatta onnistuttu tekemään. Rikoksista on löydettävissä monia yhteneväisiä piirteitä, mutta ei kuitenkaan sellaisia yhteisiä piirteitä, jotka universaalisti koskisivat kaikkia rikoksia. Viime kädessä rikoksista päättäminen on politiikan ja tahdon asia. (Lappi-Seppälä 2006, 3.) Rikoksen sosiologisten määritelmien synty ei johdu siitä, että oltaisiin kiinnitetty enemmän huomiota yhteiskunnan vallankäyttö mekanismeihin tai kontrollikoneiston toimintaan. Syyt uusien määritelmien etsimiseen ovat olleet myös käytännöllisiä, sillä esimerkiksi mikäli tutkimus rikollisuudesta ulotetaan yli tietyn valtion tai ajanjakson ei legaalinen rikosmääritelmä riitä. (Laitinen & Aromaa 2005, 14-15.)

Rikollisuus on yhteiskuntaa koskettava sosiaalinen ongelma. Yhteiskunnan lisäksi sillä on myös yksilötason ulottuvuus, sillä rikoksia tekevät yksittäiset ihmiset. Rikollisuusteoria voidaan jakaa karkeasti yhteiskunnallisena ilmiönä selittäviin makrotason selityksiin sekä rikoskäyttäytymistä yksilötasolla tarkasteleviin mikrotason selityksiin. Makrotason teoriat kiinnittyvät sosiaalisiin, kulttuurisiin ja taloudellisiin rakenteisiin etsien vastausta kysymyksiin, miksi rikollisuus vaihtelee eri maiden ja maanosien välillä ja mikä selittää rikollisuuden taso- ja rakennemuutoksia erilaisissa yhteiskunnissa ja eri aikoina. Mikroteoriat keskittyvät pohtimaan syitä yksilöiden erityispiirteisiin ja yksilöiden rikosentekijöiksi valikoitumiseen, mikä saa tietyt henkilöt tietyissä tilanteissa syylistymään rikoksiin. Mikrotason selityksissä tyypillisiä viittauksia ovat viittaukset rikollisuuden biologisiin tai psykiatrisiin syihin. (Lappi-Seppälä 2006, 10.)

Sosiaalisen oppimisen teorioiden ajatuksena on, että rikollinen käyttäytyminen on opittua, jolloin sen tilalle voidaan oppia uutta käyttäytymistä tai siitä voidaan oppia pois. Sosiaalisen oppimisteorioiden mukaan uuteen tilanteeseen joutuessaan henkilö arvioi toiminnastaan seuraavat hyödyt eli palkinnot sekä haitat eli rangaistukset pyrkien maksimaaliseen hyötyyn. Arvioiminen on yksilöllistä eli se minkä toinen kokee haitaksi, voi toinen pitää sitä hyödyllisenä. Hyödyt ja haitat liittyvät usein jännityshakuisuuteen, rikosmyönteisten asenteiden vahvistumiseen ja vertaistuen antamaan sosiaaliseen tukeen konkreettisten hyötyjen kuten rahan lisäksi. Kuntouttaessa rikosseuraamusasiakkaita on osattava arvioida sitä,

mitä hyötyä rikollisesta käyttäytymisestä on rikoksentekijälle ja mitkä ovat rikoksen tekijät ja tarpeet, jotka ovat rikollisen käyttäytymisen takana. Näiden arvioimiseksi on kehitetty erilaisia arviointimenetelmiä. (Tyni 2015, 60.) Rikollinen käyttäytyminen opitaan vuorovaikutuksessa muihin kommunikaatioprosessin kautta ja pääosa oppimisesta tapahtuu pienissä ryhmissä. Oppiminen sisältää rikollisen käyttäytymisen lisäksi rikoksen teon tekniikoiden, että siihen liittyvien motiivien, pyrkimysten, järkipäätämisen sekä asenteiden oppimisen. (Laine 2014, 113.)

Rikosseuraamuslaitoksen julkaiseman tilastojulkaisusta selviää, että vapautuneiden vankeusvankien uusintarikollisuustaso on vakiintunut noin 60 prosenttiin. Vuonna 2011 vapautuneista vankeusvangeista 61 prosenttia syyllistyi viiden seurantavuoden aikana rikokseen, josta seurasi uusi ehdoton vankeusrangaistus tai yhdyskuntapalvelu. Uusintarikollisuutta ennustavia tekijöitä ovat vangin rikoshistoria sekä ikä. Suurempi riski syyllistyä uusiin rikoksiin on moninkertaisilla vangeilla ja nuoret palaavat todennäköisimmin vankilaan kuin vanhat. (RISE 2016, 20.) Tukiasumispalveluiden perustehtäväksi on määritelty uusintarikollisuuteen vaikuttaminen asumisen ja kuntouttamisen keinoin. Tukiasumispalvelujen asumisvalmennusyksikössä ryhmätoiminnot ovat pohjana sosiaaliselle kuntoutukselle ja työskentelyn sekä kuntoutuksen viitekehystenä toimii Good Lives Model. Tukiasumispalveluiden näkemys rikollisuuden syistä on mallin mukainen. GLM mallin mukaan rikollista käyttäytymistä esiintyy, kun yksilön ensisijaisten tarpeiden tyydyttämiseen ei ole käytetty sosiaalisesti hyväksytyjä keinoja vaan näitä tarpeita on tavoiteltu antisosiaalisten ja sopimattomien keinojen avulla. (Tyni 2015, 65-66). GLM-mallin mukainen ajattelu näkyy tukiasumispalveluissa kuntouttavan toiminnan toteuttamisena (ryhmämuotoinen ohjelma) sekä asiakastyössä käytettäviä työvälineitä pyritään mukauttamaan mallin mukaiseksi. Tukiasumispalvelujen asumisvalmennusyksikössä kerran viikossa pidettävässä ryhmässä käydään teemoja läpi mallin mukaan. Ryhmätoiminnan lisäksi malli toimii teoreettisena viitekehystenä työntekijöiden yksilötyössä. (Hämäläinen 2018; Kaarakka 2017, 11-23.) Good Lives Model mallia ja sen perusajatusta avataan myöhemmin tässä työssä.

4 Teoreettinen viitekehys

Teoreettiseen viitekehykseen on valittu aiheita, jotka käsittelevät opinnäytetyön kannalta keskeisiä käsitteitä. Riski-tarve-vastaavuus on ollut pitkään rikosseuraamusalalla vallitseva ajattelutapa, joka on saanut rinnalleen yksilön vahvuuksia korostavan lähestymistavan, hyvän elämän mallin eli GLM-mallin. Rikostaustaisille asumispalveluja tarjoavat järjestöt ovat sitoutuneet tukemaan omassa toiminnassaan desistanssia, joka on perustehtävä, jota asumissosiaalinen työ ja asumispalvelut vahvistavat. Työn teoreettiseen viitekehykseen lukeutuu myös aiemmat tutkimukset kohderyhmän identiteetin muutoksesta ja yhteiskuntaan integroitumista.

4.1 Riski-tarve-vastaavuus

Pääosin sosiaalisen oppimisen teorioihin perustuvan RNR-mallin (eng. risk - need - responsivity) perusajatuksena on, että rikollinen käyttäytyminen on opittua, joten siitä voidaan oppia myös pois tai sen tilalle voi oppia uutta käyttäytymistä (Tyni 2015, 59-60). Riski-tarve-vastaavuus periaatteen tavoitteena on riskien tunnistaminen, hallitseminen ja vähentäminen. Riskitekijät voidaan jakaa staattisiin ja dynaamisiin riskitekijöihin. Staattiset riskitekijät ovat laadultaan pysyviä tai muuttumattomia tekijöitä (ikä, sukupuoli, aiemmat tuomiot). Dynaamisilla riskitekijöillä tarkoitetaan tekijöitä, joita voidaan muuttaa tai joihin voidaan vaikuttaa, esimerkiksi rikosmyönteinen ajattelu. Puhuttaessa suojaavista tekijöistä puhutaan tekijöistä, jotka suojaavat henkilöä rikolliselta käyttäytymiseltä. Tällaisia tekijöitä voivat olla mm. perhe, parisuhde tai harrastukset. (Bonta & Wormith 2007, 140.)

RNR-mallin pääperiaatteet ovat seuraavat. Riskin periaatteella tarkoitetaan sitä, että toiminnat tulisi kohdentaa rikoksentekijän arvioitun riskitason mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että korkean riskitason rikoksentekijöille tulisi suunnata intensiivisempää toimintaa ja matalan riskitason rikoksentekijöille vähemmän intensiivisempää. Tarpeen periaatteen mukaan pyritään vaikuttamaan tuomitun dynaamisiin eli muutettavissa oleviin riskitekijöihin, jotka ovat yhteydessä rikolliseen käyttäytymiseen. Rikoksentekijöillä saattaa olla monia tarpeita, joilla ei ole yhteyttä rikolliseen käyttäytymiseen, esimerkiksi heikentynyt terveydentila saattaa edellyttää terveydenhuollon toimenpiteitä tuomion aikana, muttei ole välttämättä yhteydessä uusimisriskiin. Tarveperiaatetta on Suomessa kutsuttu myös kohdentamisperiaatteeksi. Rikollista käyttäytymistä voidaan vähentää vaikuttamalla muun muassa rikosmyönteiseen asenteeseen, yhteyksiin rikolliseen seuraan, itsekontrolliin ja hillintään, rikollisten roolimallien tunnistamiseen, perheeseen liittyviin riskitekijöihin sekä päihdeongelmaan. (Tyni 2015, 60-61.)

Vastaavuusperiaatteella tarkoitetaan, että tuomitun tilannetta kartoittaessa on oleellista selvittää, mikä olisi toimivin sekä tarkoituksenmukaisin työskentelytapa. Esille tuleviin riskeihin ja tarpeisiin tulee vastata tarkoituksenmukaisella tavalla. Menetelmien käytössä tulee huomioida tuomitun valmiudet, kyvyt, taidot sekä motivaatio ja menetelmien tulee olla tutkitusti uusintarikollisuutta madaltavia. Riskien ja tarpeiden arvioinnin pohjalta voidaan kohdentaa toimenpiteitä, joiden avulla pyritään maksimoimaan mahdollisuus muutokseen, mutta niiden arviointi ei vähennä uusintarikollisuutta. (Ward & Maruna, 2008, 49.) Riskien ja tarpeiden arvioimisen lisäksi rikoksentekijöille pitää järjestää tarpeellisia interventioita uusintarikollisuuden vähentämiseksi. Ongelmaksi on muodostunut hyväksi havaitun teorian siirtäminen käytännön työskentelyyn. (Tyni 2015, 68.)

Kuntouttaessa rikosseuraamusasiakkaita on arvioitava sitä, mitä hyötyä rikoksentekijälle on rikollisesta käyttäytymisestä sekä mitkä ovat ne riskitekijät sekä tarpeet, joilla on vaikutusta rikolliseen käyttäytymiseen. RNR -mallin katsotaan korostavan liikaa rikoksentekijän

negatiivisia riskitekijöitä hyödyntämättä lainkaan tekijän vahvuuksia tai tarpeita. Mallia on kritisoitu myös pinnallisesta teoriasta, kapeasta ihmiskuvasta sekä yhden mallin interventioista. Näiden lisäksi on katsottu, että malli aliarvioi rikoksen tekijän omaa motivaatiota ja toimijuutta sekä ulkoisten tekijöiden merkitystä. (Tyni 2015, 70.)

RNR-mallin rinnalle on noussut hyvän elämän malli (eng. Good lives model, GLM), jossa positiiviset elementit ovat esillä. Kyseessä ei ole kuntoutusmenetelmä vaan lähestymistapa, jossa korostetaan yksilön vahvuuksia. (Laine 2014, 12.) GLM-kuntoutusteorian katsotaan olevan RNR-mallia täydentävänä teoriana. GLM mallin mukaan on tärkeää keskittyä riskien ja tarpeiden kartoittamisen lisäksi siihen, kuinka ihminen reagoi kuntoutukseen ja siihen liittyvään vuorovaikutukseen. (Ward & Maruna 2007, 49.)

4.2 Good Lives Model

Perusajatuksena Good Lives Model -mallissa on, että yksilön toiminta on aktiivista sekä määrätietoista ja, että yksilöllä on kyky tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja. Rikoksenteelijät pyrkivät tavoittelemaan samoja inhimillisiä tarpeita kuin muutkin ihmiset. Yksilön toimintaa ohjaa ensisijaiset tarpeet, joita voi kuvailla yksilön kannalta merkityksellisinä arvoina. Ensisijaisia tarpeita ovat esimerkiksi erilaiset tunnetilat ja kokemukset, jotka koetaan hyödyllisiksi ja täten tavoittelemisen arvoisiksi. Ensisijaisten tarpeiden avulla muodostuu yksilölle elämänsuunnitelma ja elämäntapa, jota hän pyrkii toteuttamaan. Toissijaiset tai välineelliset tarpeet koostuvat erityisistä rooleista, käytännöistä ja toimista, joilla pyritään saavuttamaan ja turvaamaan ensisijaiset tarpeet. (Ward, Yates & Willis 2011, 95-96.)

GLM mallin mukaan rikollinen käyttäytyminen on seuraus puutteellisesta elämänsuunnitelmasta, mikä heijastuu suoraan tai epäsuorasti ensisijaisten tarpeiden tavoitteluun. Rikollista käyttäytymistä ilmenee silloin, kun ensisijaisten tarpeiden tyydyttämiseen käytetään antisosiaalisia ja sopimattomia keinoja sosiaalisesti hyväksytyjen keinojen sijaan. Epäsuorasta rikollisesta käyttäytymisestä puhutaan tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole suoranaista pyrkimystä rikolliseen toimintaan, mutta jonkun toisen tai useamman tarpeen tavoittelu johtaa epäsuorasti rikolliseen käyttäytymiseen. (Tyni 2015, 65-66.)

GLM mallissa dynaamiset kriminogeeniset tekijät määritellään sisäisiksi ja ulkoisiksi esteiksi hyvän elämän elämisessä. Puhuttaessa sisäisistä esteistä tarkoitetaan yksilön taitojen ja kykyjen puuttumista, kun taas ulkoisilla esteillä viitataan ympäristön mahdollisuuksien, resurssien tai tukien puuttumiseen. (Ward, Yates & Willis 2011, 95-96.) Kriminogeenisillä tekijöillä tarkoitetaan sitä, että tekijä aiheuttaa, vaikuttaa tai ylläpitää rikollista käyttäytymistä (Hypen 2004, 7). Tämä tarkoittaa sitä, että riski turvautua antisosiaalisiin ja sopimattomiin keinoihin (rikoksiin) tavoitellessaan ensisijaisia tarpeita on niillä, joilla on monia

sisäisiä sekä ulkoisia esteitä, mutta vähän vahvuuksia. Antisosiaalisiin ja sopimattomiin keinoihin turvautuminen johtuu siitä, että nämä henkilöt eivät kykene käyttämään omia taitojaan tai vahvuuksiaan tavoitellessaan ensisijaisia tarpeita. (The good lives model of offender rehabilitation 2018.)

Arvioitaessa asiakkaan tilannetta tavoitteena on ymmärtää hänen näkökulmaansa omaan elämäntilanteeseen. Asiakkaan näkökulmaan, toimintaansa ohjaavaan todellisuuskuvaan perehtyminen mahdollistaa asiakkaalle ja työntekijälle yhdessä pohtia asiakkaan toimintatavan tarkoituksenmukaisuutta. Asiakas on omasta näkökulmastaan katsottuna toiminut omassa toimintarakenteessaan mielekkäällä ja hänelle luontevimmilla tavalla. Työntekijän ja asiakkaan näkemykset asiakkaan hyvästä elämästä tai ainakin keinoista, miten siihen päästään, saattavat työskentelyn aikana erota toisistaan. Etsiessä asiakkaalle toimivia vaihtoehtoja eriävät näkemykset eivät ole haitallisia vaan mahdollistavat erilaisten näkökulmien punnitsemisen. Tavoitteena on auttaa asiakasta selkeyttämään tavoitteitaan sekä löytämään niiden saavuttamiseksi sellaisia toimintatapoja, jotka ovat toimintaympäristössään hyväksytyjä, mahdollisia sekä vievät kohti hyvää elämää. (Särkelä 2001, 67-68.) GLM-malli on yksilön vahvuuksia korostava lähestymistapa. Yksilön sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja kehittämällä pyritään valmentamaan elämään sosiaalisesti hyväksyttävää sekä henkilökohtaisesti tyydyttävää mielekästä elämää. Oleellista mallin mukaan on aktiivisen toimijan ja asiantuntijan välinen yhteistyö hyvän elämän rakentamisessa eikä interventioiden tarkoituksena ei ole ainoastaan keskittyä yksilön riskeihin. Malli korostaa etenkin sisäisten ja ulkoisten voimavarojen merkitystä kuntoutusprosessissa ja rikoksettoman sosiaalisesti hyväksyttävän elämän rakentamisessa. (Tyni 2015, 65-66.)

4.3 Desistanssi, rikollisuudesta irrottautuminen

Kriminologian tieteenalan tutkimuskirjallisuudessa esiintyy vaihtelevia määritelmiä desistanssista, mutta yleisesti hyväksytty rikollisuuteen liittyvä määritelmä desistanssista on rikosten tekemisen lopettaminen. Suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa desistanssi esiintyy käsitteinä rikollisuudesta irtaantuminen, irtautuminen sekä irrottautuminen. Desistanssiin johtavien tekijöiden ymmärtäminen on yhteiskunnan turvallisuuden, talouden sekä yhteisen, että yksilön hyvinvoinnin kannalta tärkeää. (Viikki-Ripatti 2011, 199-200.) Rikosseuraamusalan kuntouttavan toiminnan tavoitteena on ensisijaisesti desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen. Alan kirjallisuudessa desistanssia kuvataan prosessina, lopputilana, matkana tai päämääränä. (Granfelt 2015, 11.)

Granfelt (2015, 11) kuvailee Healya (2010) lainaten desistanssin olevan polku, joka sisältää liikehdintää edestakaisin. Rikollisuudesta irrottautuminen harvemmin tapahtuu kertayrityksellä vaan se konkretisoituu rikollisuuden tiheyden, vakavuuden ja monipuolisuuden asteittaisen vähenemisenä. Desistanssiprosessi voidaan jakaa kahteen vaiheeseen, primaari- ja sekundaaridesistanssiin. Primaaridesistanssi määritellään taukona rikosten tekemisessä, kun

taas sekundaaridesistanssi nähdään pysyvämpänä tilana, jossa yksilöt luovat vaiheittain uutta identiteettiä ei-rikoksentehtäjänä. (Granfelt 2015, 11.)

Rikollisuudesta irrottautuminen kuvaa pysyvämpää sekundaaridesistanssia, johon sisältyy yksilön aktiivinen toiminta. Ihminen nähdään muuttavana, kehittyvänä ja oppivana toimijana, joka voi vaikuttaa omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Rikollisuudesta irtaantuminen kuvaa puolestaan primaaridesistanssia. Verrattaessa irrottautumisen käsitteeseen irtaantumisessa yksilön toiminta on passiivista, sisältäen ambivalenssin eli vastakkaisten tarpeiden ja tunteiden yhtäaikaisen esiintymisen. Ambivalenssia ilmenee, kun yksilö liikkuu rikollisuuden ja sovinnaisen käyttäytymisen rajamailla. (Viikki-Ripatti 2011, 199- 200.) Rikollisuudesta irtautuminen nähdään yleisemmin yksilön sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vuorovaikutuksen muodostamana vaiheittaisena ja dynaamisena prosessina. Desistanssia vahvistavana tekijänä voidaan nähdä vanhojen käyttäytymismallien tilalle opitut uudet toimintamallit. GLM - mallissa sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja kehittämällä pyritään harjoittelemaan elämään sosiaalisesti hyväksyttävää sekä toimijalle henkilökohtaisesti mielekästä elämää. Aktiivisen toimijan sekä asiantuntijan välinen yhteistyö on mallin mukaan oleellista hyvän elämän rakentamisessa. Rikollista käyttäytymistä pyritään vähentämään muokkaamalla toissijaisia tarpeita niin, että ensisijaisten tarpeiden täyttämiseen käytettäisiin sosiaalisesti hyväksytyjä toissijaisia tarpeita. (Tyni 2015, 65-67.)

Desistanssikirjallisuudesta on löydettävissä useita tekijöitä, joiden katsotaan olevan yhteydessä rikosten tekemisen lopettamiseen. Nämä tekijät liittyvät johonkin henkilökohtaisesti merkitykselliseen toiveen saavuttamiseen, joka johtaa henkilön oman toiminnan ja identiteetin uudelleen arvioimiseen. Kirjallisuudessa yleisimmin mainittuja tekijöitä ovat työ, opiskelu tai jokin sosiaalisia suhteita koskettavat positiivinen tapahtuma, kuten elämäkumppani tai perheen lisäys. (Farral & Calverley 2006, 8-9.) Toistuvia käsitteitä desistanssitutkimuksessa ovat sosiaaliset suhteet, sosiaalinen rakenne sekä toimijuus, jonka toteutumiseen vaikuttavat itseluottamus, optimismi sekä toivon ylläpitäminen pettymyksistä ja epäonnistumisista huolimatta. Tavoitteiden tulee vastata omia arvoja, sillä se vaikuttaa suuresti siihen, missä määrin desistanssia tukeviin toimintoihin sitoudutaan. Desistanssi on vuorovaikutuksellinen, sosiaalisissa suhteissa tapahtuva prosessi, jossa tavoitteena on löytää oma toimijuus. Oma toimijuus konkretisoituu kykyä tehdä aiemmasta poikkeavia valintoja ja hallita elämää paremmin. Työntekijän tehtävänä prosessissa voi olla esimerkiksi yhteisen dialogin avulla asiakkaan itsetuntemuksen vahvistaminen. Kuntoutujan oman asiantuntijuuden huomioon ottaminen ja arvostaminen ovat välttämätön sitoutumisen sekä elämäntilanteen vahvistumisen näkökulmasta. (Granfelt 2014, 258; Granfelt 2007, 5.)

Mäen lisensiaatintutkimuksessa (2017, 143) haastateltavat korostivat desistanssiprosessin tärkeimmän lähtökohdan olevan rikoksentehtäjän oma motivaatio rikoskierteestä irtautumiseen sekä muutoksen työstämiseen sitoutumisen. Tutkimuksen perusteella keskeisin

desistanssiprosessin etenemisen ja identiteettimuutoksen mahdollistava tekijä on asunto tavanomaisessa asuinympäristössä. (Mäki 2017, 143-147.) Rikosten tekemisellä on suhde stigmaan eli yksilöön kohdistuvaan sosiaaliseen leimaan. Leimatuksi tuleminen aiheuttaa useimmiten paheksuntaa. Kielteisesti leimattu identiteetti voi kääntyä identiteetiksi, jonka yksilö omaksuu ja joka tietynlaisen elämäntavan myötä muuntuu yksilön elämäksi. Identiteetin rakentuessa sosiaaliseen leimaan, saattaa rikollinen ja asunnoton kokea, ettei hänelle ole olemassa muuta paikkaa yhteiskunnassa ja, että hänen kuuluu tehdä rikoksia. Asunnottoman rikollisen stigma on moninkertainen, sillä se ei rajoitu vain yhdenlaiseen poikkeavuuteen. (Mäki 2016, 64.) Desistanssissa olennaista on se, että yksilöllä on mahdollisuus kokea onnistumisen tunteita, joiden kautta voidaan kehittää myönteistä minäkuvaa ja identiteettiä (Mäki 2017, 22).

Marginaalisesta yhteiskunnallisesta toimijasta muuntautuminen tavanomaiseen vaatii pitkäjänteistä toisenlaisen toimintatavan opettelua. Materiaalisen tuen lisäksi on tärkeää saada psykososiaalista tukea uusien toimintatapojen opettelussa. Uuden toimija-aseman haltuunottoon, opetteluun sekä muutoksen työstämiseen on varattava riittävästi aikaa. Rikollisuudesta irrottautujalle on tulee löytää yhteiskunnassa ne tekijät, jotka tukevat henkilökohtaisen desistanssiprosessin etenemistä. Näitä tekijöitä asunnon lisäksi ovat esimerkiksi perhesuhteet, päihteettömyys ja mielekäs päivätoiminta. Näihin asioihin voidaan panostaa esimerkiksi asumissosiaalisessa tukityössä. (Mäki 2016, 147-148.) Desistanssiin tukeminen ja asumisen turvaaminen ei ole täysin yhteen sovitettavissa silloin kuin asukas haluaa jatkaa rikollista toimintaa. Pysyvä asunto on Asunto ensin- mallin periaatteiden mukaan desistanssiprosessin käynnistymisen edellytys. Asunnon järjestyminen heti vapautumisen yhteyteen tarjoaa mahdollisuuden keskittyä kuntouttavaan toimintaan. Asumisen onnistumisen todennäköisyyttä lisää rikoksettomuutta tukevien sosiaalisten suhteiden vahvistuminen, psykososiaalinen kuntoutuminen sekä yhteiskuntaan integroituminen. (Granfelt 2014, 256.)

4.4 Asumissosiaalinen työ

Asumissosiaalisella työllä tarkoitetaan asunnottomien tai asunnottomuutta kokeneiden parissa tehtävää työtä. Työskentelyllä pyritään vastaamaan asumista vaarantaviin sosiaalisiin ja käytännöllisiin ongelmiin. Ensisijaisena tavoitteena työskentelyssä on asunnottomuuden ennaltaehkäisy ja asumisen turvaaminen. Asumissosiaalinen työ on onnistunutta, kun työskentely asumisen turvaamisen lisäksi edesauttaa asiakkaan kuntoutumista. Rikosseuraamusalalla tehtävässä asumissosiaalisessa työssä vankilaorganisaation ja sen toiminnan tuntemus on tärkeää. Tämän lisäksi on syytä olla tietoinen, mitä rajoituksia rikosrekisteri sekä ex-vangin leima merkitsevät. (Granfelt 2013, 209; Granfelt 2015, 11.)

Asumissosiaalisen työn voi ymmärtää kuntouttavana ja ennaltaehkäisevä työnä, jossa otetaan huomioon yksilön lisäksi myös hänen sosiaalinen ympäristönsä sekä sosiaaliset suhteet. Ennaltaehkäisevällä työllä tarkoitetaan niitä toimia, joilla pyritään estämään asumista vaarantavien riskien toteutumista ja kuntouttavassa työssä korostetaan asiakkaan aktiivisuutta,

itseääräämisoikeutta, vapautta vaikuttaa asuinpaikkaan sekä asumisen luonteeseen. (Hyväri 2013, 150.) Rikosseuraamusalalla asumissosiaalinen työ voi olla kuntoutumista tukevaa sekä haittoja vähentävää työtä. Haittoja vähentävän työn periaate puolustaa niiden yksilöiden oikeutta asumiseen, jotka eivät halua tai eivät pysty irrottautumaan päihderiippuvuudesta ja siihen liittyvästä rikollisuudesta. (Granfelt 2015, 11.)

Säännöllinen pitkäjänteiseen työskentelyyn sitoutuminen saattaa monelle rikostaustaiselle olla mahdotonta, mikä sulkee heidät psykoterapeuttisen työskentelyn ulkopuolelle. Asiakkaiden tuntemuksella ja desistanssiprosessin monitasoisen vaativuuden ymmärtämisellä on suuri merkitys asiakasta kunnioittavan ja ammatillisen työotteen toteutuksessa. Asiakkaan tilanteen ymmärrys voidaan jäsentää kaksitasoisesti. Ensimmäisenä tulee nähdä realistisesti, mutta toiveikkaasta vankilasta vapautuvan asunnottoman ihmisen paikka ja mahdollisuudet. Toisena on oltava avoin sille, miten asiakas suhtautuu itse omaan tilanteeseensa ja millaisia merkityksiä hän antaa elämänsä osa-alueille. Asumisohjaajien suhteet asiakkaisiin voivat olla katkonaisia, mutta siitä huolimatta vuosien mittaisia, jolloin niihin on voinut rakentua keskinäisen luottamukseen perustuva psykososiaalinen ulottuvuus. Asumissosiaalisen työn vahvuus onki sen arkisuus ja joustavista saatavilla olo. (Granfelt 2015, 12-14.) Asumissosiaalista työtä toteutetaan usein ammattilaisten ja asukkaiden välisenä vuorovaikutustyönä, mutta se voi olla myös moniammatillista verkostotyötä kohdetuen asumisen tai palvelujärjestelmän epäkohtiin. Työskentely-ympäristönä voi olla asiakkaan kodin lisäksi, virastot tai muut asiakkaalle henkilökohtaisesti merkitykselliset paikat. (Granfelt 2013, 209-223.)

4.5 Aiemmat tutkimukset

Rikostaustaisten asiakkaiden yhteiskuntaan integroitumista on tutkittu useaan otteeseen Suomessa. Tämän tutkimuksen tuloksia verrataan aiempiin tutkimuksiin, mitkä käsittelevät kohderyhmän yhteiskuntaan integroitumista. Aiemmat tutkimukset on jäsennetty taulukkoon, mikä on tämän työn liitteenä (Liite 3). Taulukkoon on avattu tutkimuksen aineisto, aihe sekä tutkimuksen avulla saadut keskeiset tulokset. Aiempien tutkimusten lisäksi tutkimusten tulosten läpikäyntiin on otettu mukaan selvityksiä ja raportteja, missä aihe on sama.

Vankilasta vapautuvalla on niin ulkoisia kuin sisäisiä elämänhallinnan puutteita. Vapautuvalla ei välttämättä ole turvattuna ulkoisen elämänhallinnan edellyttämiä perustekijöitä, kuten asuntoa tai toimeentuloa. Ulkoisen elämänhallinnan puutteilla on yhteys sisäisen elämänhallinnan puutteisiin, joita ovat esimerkiksi tulevaisuuden suunnittelu sekä huono itsetunto. Puutteet ovat tietysti yksilöllisiä, mutta päihteisiin ja mielenterveyteen liittyvät ongelmat ovat yleisiä haasteita elämänhallinnalle. (Kangasaho 2013, 49-50.)

Tutkimuksissa nousi vahvasti esiin, että oma motivaatio muutoksen työstämiseen sitoutumisessa on ensisijainen muutosprosessissa. Kuten on jo aiemmin tässä työssä viitattu, asiakkaan motivaatiolla ja omalla halulla sitoutua kuntoutukseen on suurin merkitys kuntoutuksen

onnistumiseen. Tourunen ja Perälä (2004, 78) ovat Helsingin vankilan päihdeettömän osaston arviointi- ja kehittämistutkimuksessaan maininneet, että vaikka työryhmä sekä vangit korostavat osastolle hakijan motivaation selvittämistä, on kaikkia mahdollisia motiiveja suhteellisen mahdotonta selvittää. Osastolle pyrkivän on kuitenkin painotettava omaa päihdeongelmaansa, sen tuottamia haittoja sekä halua suorittaa rangaistusta päihdeettä. Työryhmän tulee tehdä päätös olemassa olevan tiedon, hakijan haastattelun sekä kaiken tiedon parhaan ymmärryksen mukaan. Tourunen ja Perälän mukaan hakijan motivaation selvittämisen sijasta voitaisiin keskittyä hakijan motivointiin. (Tourunen & Perälä 2004, 78.) Motivaatiossa on tärkeää tiedostaa, että sanallisella tasolla ilmaistu myönteinen suhtautuminen muutokseen tai avunpyyntö eivät välttämättä ole merkki motivaatiosta eikä täten tae siitä, että muutosta todella tapahtuu. Olennaisessa roolissa on asiakkaan suunnitelman mukainen toiminta. Motivaatioon ei tule suhtautua kuin se olisi yksilön tietynlainen ominaisuus vaan järkevämpää on ajatella, että se on todennäköisyys toimia tietyllä tavalla. Todennäköisyyteen voidaan vaikuttaa monin tavoin ja motivointi on sitä, että yritetään lisätä todennäköisyyttä. Motivaatio on todennäköisyys, että asiakas noudattaa suunnitelmaa. Tällöin ei keskitytä asiakkaan persoonallisuuden pohtimiseen vaan luodaan suunnitelmia. (Vesikansa 1993, 5.)

Yhteiskuntaan integroituminen kuvataan tutkimuksissa dynaamisena jatkuvana prosessina, joka vaatii pitkäjänteistä työskentelyä. Oman muutoshalun lisäksi integroitumisen prosessissa yhdistyy rakenteelliset käännekohtat ja ulkopuolisen tuki muodostaen siitä mielekkään kokonaisuuden. Päihdeongelmaisten osalta yhteiskuntaan integroitumisessa olennaista on tiedostaa päihdeongelma ja pysyttävä päihdeettömässä elämäntavassa. Negatiivisten tunteiden ja huonojen hetkien kohtaamiseen on kehitetty uusia ratkaisumalleja ja voimaa saa elämän positiivisista asioista, kuten esimerkiksi perheestä. (Valle 2014, 65.) Päihdeongelmaisen henkilön kohdalla päihdeiden käytön lopettamisella on ilmeinen vaikutus uusintarikollisuuden vähentämiseen. Päihdeiden käyttö on dynaaminen tekijä eli siihen voidaan vaikuttaa ja se vähentää riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. (Bonta 2003, 54.) Rikosseuraamusasiakkaan ongelmat ei suinkaan ole vain päihdeet, vaikka päihdeongelma valtaosalla vangeista on. Päihdeongelma kietoutuu usein myös muihin arjessa selviytymisen haasteisiin. Näitä haasteita ovat esimerkiksi koulutuksen tai työkokemuksen puute, psyykkiset sekä sosiaaliset ongelmat, rikollinen elämäntapa ja siviiliasioiden monimutkaisuus. Tämän vuoksi päihdeongelman lisäksi tulee kiinnittää myös muihin ongelmiin huomiota. Myös muut uusintarikollisuuteen vaikuttavat ohjelmat sekä työmuodot, joihin on sisällytetty päihdeetöntä elämäntapaa tukevia tekijöitä ovat hyödyksi päihdeongelmaisille asiakkaille. (Knuuti 2015.) Asiakkaan käsitys omasta tilanteestaan ja hänen tarpeistaan ovat luonnollisesti kaiken lähtökohtana. Tavoite, jota lähdetään yhdessä tavoittelemaan tulee olla asiakkaalle tärkeä, sillä muuten asiakas ei sitoudu sen saavuttamiseen eikä yhteistyö suju. Tavoitteen suuntainen toiminta tuottaa asiakkaalle uusia ja parempia asiakkaan elämää parantamia tavoitteita. On muistettava, että tavoitteiden tulee olla sellaisia, että asiakas kykenee ne saavuttamaan. Uusi epäonnistumisia ei tarvita, eikä

asiakkaan tarvitse pyrkiä miellyttämään ketään liian isoilla tavoitteilla. Liian suurten tavoitteiden kohdalla työntekijän on syytä arvostaa niitä, mutta samalla pilkkoa niitä pienempiin osatavoitteisiin, jotta niiden saavuttaminen on mahdollista. Osatavoitteiden avulla voidaan vähitellen muokata asiakkaan kuvaa omasta kyvykkyydestään, jolloin asiakas ryhtyy ottamaan enemmän vastuuta omasta suorittamisestaan. (Särkelä 2001, 82-89.)

Asuntoa ja riittävää toimeentuloa pidetään yhteiskuntaan integroitumisen perusedellytyksenä. Koski (2013,5) mainitsee tutkielmassaan, että pelkästään asuntolapaikan tai asunnon järjestäminen ei ratkaise asunnottomien ongelmia vaan myös erilaisiin asumis- ja palvelutarpeisiin vastaaminen on tärkeää. Asumisen onnistumisen kannalta on tärkeää huolehtia asiakkaan yksilöllisistä tarpeista lähtöisin olevien taloudellisten sekä sosiaalisten tukien sekä asiakkaan elämäntilanteen vaativien palveluiden järjestämisestä niin asuttamisprosessin alussa kuin sen jälkeenkin. (Koski 2013, 5.) Taloudellisella ja materiaalisella tuella on iso rooli muutosprosessissa, mutta myös psyykkisen tuen merkitys on suuri. Perheen, läheisten sekä vertaisten tuelle on oma paikkansa muutosprosessissa, ja etenkin perheen tuki koettiin tärkeäksi yhteiskunnassa kiinnipitävänä tekijänä. Mäki toteaa tutkimuksessaan, että asumisen ja elämänhallinnan tueksi tarvitaan myös psykososiaalista työtä, sillä pelkkä asunto ei riitä rikoskierteestä irtaantumiseen ja sekä muutoksen työstämiseen. (Mäki 2017, 146.)

Asunnon ja riittävän toimeentulon lisäksi arkeen kaivataan mielekästä tekemistä muun muassa päihteiden käytön ja rikosten tekemisen tilalle. Mielekäs tekeminen voi olla työtä, opiskelua tai muuta kuntouttavaa toimintaa. Kuntoutustoiminnan tavoitteiden tulisi lähteä kuitenkin yksilölliseltä ja realistiselta pohjalta. Esimerkiksi työhön sijoittuminen on monelle päihdeongelmaisella kaukainen tavoite. (Karsikas 2005, 145-146.) Joukomaan ja työryhmän tekemän tutkimuksen mukaan vangeilla on hyvin paljon sairauksia ja niistä aiheutuvia seurauksia kuten alentunutta työkykyisyyttä (Joukoma ja työryhmä 2010, 74-75). Näkki (2006, 164) toteaa tutkimuksessaan, että vapautuvien vankien veloilla on vaikutusta siihen, miten vapautuva vanki suhtautuu palkkatyöhön. Velat koettiin yhteiskuntaan integroitumisen esteiksi, sillä palkkatyö valitaan mieluummin epävirallisilta markkinoilta, jottei ulosottoon menisi kolmasosa palkasta. Työ koettiin kuitenkin tärkeäksi, sillä se jäsensi päivittäistä ajankäyttöä ja tuo sisältöä elämään, esimerkiksi uusien ihmissuhteiden kautta. (Näkki 2006, 164.) Opetushallituksen selvityksen (2017, 9) mukaan noin viidennes vangeista koki vaikeuksia lukemisessa tai kirjoittamisessa. Työssä ja arkiaskareissa selviytymistä vaikeuttaa tunnistamaton oppimisvaikeus ja se myös heikentää itsearvostusta sekä kiinnostusta opiskelua kohtaan. Oppimisvaikeuksilla on pahimmillaan vaikutusta yksilön päihteiden käyttöön ja sitä kautta myös syrjäytymiseen yhteiskunnasta. Oppimisvaikeuksien tunnistaminen on syrjäytymisen kannalta tärkeää. (Opetushallitus 2012, 9, 23-24.)

Tutkimuksissa nousi esiin myös sosiaalisten verkostojen merkitys rikoksista irrottautumisessa. Etenkin Karsikkaan (2005, 82-97) tutkimuksessa tuli selkeästi esiin, että päihteettömyyden

ylläpitämisen vuoksi koettiin tärkeäksi katkaista suhteet päihdemyönteisiin kaveripiireihin. Päihdemyönteinen kaveripiiri pitää kiinni entisessä elämässä ja kaveripiirin vaihto on tärkeä retkahduksen ehkäisykeino. Entisestä kaveripiiristä erottautuminen saattaa useille johtaa ulkopuolisuuden kokemukseen, jonka vuoksi oli välttämätöntä löytää uusi päihdeettömyydessä tukeva viiteri. Perheenjäsenten sekä muiden läheisten tuen lisäksi tarvitaan myös uutta sosiaalista verkostoa, esimerkiksi vertaistukiryhmien kautta. (Karsikas 2005, 82-97, 148-151.) Moniongelmaisten kuntoutuksen portaittainen eteneminen kuntoutuksesta koulutukseen mainittiin katsauksessa. Rikoskierteen katkaisemisen ja päihdeongelman hoidon kannalta on tärkeää varmistaa asianmukaisen ja toimeentulon takaavat elinolosuhteet yhteistyössä viranomaisten ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Vankilassa ei välttämättä pystytä ottamaan huomioon kaikkia yksilöllisiä tarpeita, sillä kontrollin tarve menee kuntoutustarpeen edelle. Myöskään vankilassa suoritettu kuntoutus ei takaa elämäntavan muuttamista siviiliin. Vankila ei anna realistisia mahdollisuuksia päihdeettömyyden harjoitteluun, sillä päihdeettömyys saattaa perustua pitkälti ulkoiseen kontrolliin. Kuntoutusjatkumoiden varmistaminen vapautumisen yhteyteen on elämäntavan muutoksen tukemisessa erittäin tärkeää. (Karsikas 2005, 101-111.)

Hakiessa tukiasumispalvelun piiriin hakijan oma motivaatio on isossa roolissa, mutta hakuvaiheessa hakijan ollessa vielä vankilassa ja sieltä asunnottomana vapautumassa, on motivaatiopuhe varsin erilaista kuin vapauduttua. Motivoituminen muutokseen sekä lyhytaikainen raittius eivät vielä riitä päihdeettömän elämäntavan saavuttamiseen. Kyseessä on pitkäaikainen prosessi, johon vaikuttavat ympäristötekijät, sosiaalisen verkoston tuki ja vaatimukset, omat henkilökohtaiset sekä sosiaaliset valmiudet sekä erilaiset ammatilliset interventiot. (Karsikas 2005, 77.) Muutostarve voi syntyä henkilöstä itsestään tai ulkopuolista painostuksesta. Sisäinen muutostarve syntyy tyytymättömyydestä nykyiseen tilanteeseen ja ulkopuolisia muutostarpeita synnyttää muun muassa läheiset tai viranomaiset, joiden toiminta vaikuttaa kuntoutujan elämään. Sitoutuminen muutokseen ja muutostarve eivät ole sama asia. Sitoutuminen liittyy siihen, kuinka voimakkaasti kuntoutuja haluaa muutosta. Mitä enemmän ihminen uskoo positiivisen muutoksen mahdollisuuteen, sitä vahvempaa sitoutuminen on. Muutokseen sitoutumiseen vaikuttaa se, että kuntoutuja arvioi saavuttavansa enemmän kuin menettää ja hänellä on usko siihen, että omalla toiminnalla on merkitystä. Muutokseen sitoutumiseen vaikuttaa aiemmat muutosyritykset ja niissä onnistumiset. Sitoutumiseen vaikuttaa myös, kuinka vaikeana kuntoutuja pitää muutoksen aikaansaamista ja mikä on hänen luottamuksensa siihen, että kykenee hallitsemaan muutosta. (Peltomaa 2005, 19-20.)

5 Tutkimusasetelma

Tutkimuksen teko on tavoitteellista ja tarkoin suunniteltua toimintaa, jonka tarkoituksena on tiedon lisääminen tai uuden tiedon tuottaminen. Arkiajattelumme saattaa altistaa meidät monille erilaisille päättelyvirheille. Tieteellinen tutkimusprosessi on kehitetty menetelmäksi,

jolla arkiajattelun virhepäätelmiin johtavilta menetelmiltä voitaisiin suojautua. (Nummenmaa, Holopainen, Pulkkinen 2016, 13; Vilkkä 2007, 23).

Opinnäytetyön tarkoituksena kerätä tietoa tukiasumispalveluun hyväksytyistä hakijoista, jotka ovat aloittaneet asumisen ja joiden asuminen on keskeytynyt. Tietoa tarvitaan, jotta palvelun sisältöä voidaan lähteä kehittämään ja intensiivisempää tukea pystytään kohdentamaan niihin asiakkaisiin, joilla riski keskeyttää on suurempi. Riskitekijöiden tuntemuksella pystytään kohdentamaan ja suunnittelemaan oikeanlaisia toimia sekä oikeanlaista tukea asiakkaille. Tavoitteena on opinnäytetyön tulosten avulla kehittää tukiasumispalveluissa käytettävää hakemusta, hakemusrunkoa sekä asukasvalintaa, jotta palvelun piiriin ohjautuu kuntoutukseen sitoutuvia henkilöitä.

Mäkinen (2017, 52) on tutkimuksessaan pohtinut kehittämisenäkökulmasta jatkotutkimusehdotuksia Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalvelulle. Asumisessaan epäonnistuneiden, tai vankilaan palanneiden asiakkaiden tutkimiselle on Mäkisen mukaan tilausta. Ehdotuksen mukaan edellä mainittujen asiakkaiden kohdalla voitaisiin tarkastella niitä tekijöitä, joilla on voinut olla vaikutusta rikos- ja asunnottomuuskierteen jatkumiseen. (Mäkinen 2017, 52.) Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on osittain vastata Mäkisen ehdottamaan jatkotutkimusehdotukseen ollen näin osa tukiasumispalvelun kehittämistoiminnan jatkumoa.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, onko keskeyttäneiden asiakkaiden taustoista löydettävissä yhteisiä piirteitä. Tietoa on tarkoitus hyödyntää jo hakuvaiheessa, sillä tiedon pohjalta on mahdollista kohdentaa intensiivisempää tukea niihin asiakkaisiin, joilla riski asumisen epäonnistumiseen on suurempi. Järjestäessä sosiaalihuoltoa on asiakkaan etu aina ensisijainen. Arvioitaessa asiakkaan etua on otettava huomioon asiakkaan hyvinvointi, itsenäinen suoriutuminen sekä omatoimisuuden vahvistuminen. Edellä mainittujen lisäksi tulee kiinnittää huomiota siihen, kuinka palvelut vaikuttavat asiakkaan kokonaistilanteeseen. Näiden lisäksi on huomioitava, että tuen ja palveluiden tulee olla asiakkaan tarpeisiin nähden oikeanlaista, riittävää ja ne tulee tarjota oikeaan aikaan. (Sosiaaliturvaopas 2018, 11.) Tulosten avulla pyritään kartoittamaan asumisvalmennusyksikössä asumisen keskeyttäneiden asiakkaiden taustoja. Tarkoituksena ei ole luoda mallia, minkä perusteella korkean riskin omaavat saisivat automaattisesti hylätyn päätöksen vaan tavoitteena on kartoittaa olemassa oleva tilanne ja tuottaa tietoa palvelun kehittämisen sekä kohderyhmän selkeyttämisen tueksi.

5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkittavaan ilmiöön liittyy aina jokin ongelma, joka halutaan ratkaista. Ratkaisulla pyritään usein tilanteen parantamiseen tai kehittämiseen. Tieteen tärkeimpiä tehtäviä on kehittää yhteiskuntaa ja viedä sitä kohti parempaa. (Kananen 2011, 23.) Opinnäytetyön tutkimusongelmana on, voidaanko Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikössä

keskeyttävien asiakkaiden taustoista löytää yhteisiä staattisia tekijöitä. Opinnäytetyön määrällisten tutkimuskysymysten avulla pyritään saamaan vastaus tutkimusongelmaan.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä esitetään:

Millainen on tyypillinen tukiasumispalveluissa asumisen aloittanut hakija, jonka asuminen keskeytyy?

Mikä on yleisin asumisen päättymisen syy?

Mitä yhteisiä staattisia tekijöitä on asiakkailla, joiden asuminen palvelussa keskeytyy?

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi on valittu kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska menetelmän avulla voidaan tutkimusongelma selvittää. Kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Tilastollisen tutkimuksen avulla selvitetään lukumääriin sekä prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä, minkä vuoksi tutkimus edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. (Heikkilä 2014, 15.) Määrällinen tutkimus antaa yleisen kuvan muuttujien välisistä suhteista ja eroista. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimustietoa tarkastellaan numeerisesti eli tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia käsitellään yleisesti kuvaillen numeroiden avulla. Määrällinen tutkimus vastaa kysymyksiin; kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. (Vilka 2007, 13-14.)

Kvantitatiivinen jaetaan yleensä pieniin osiin eli kysymyksiin, joihin saaduilla vastauksilla rakennetaan kuva ilmiöstä (Kananen 2015, 200). Kvantitatiivisella tutkimuksella ei pystytä riittävästi selittämään asioiden syitä, vaan sen avulla saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne. Määrällisen tutkimuksen tarkoitus on selittää, kuvata, kartoittaa, vertailla tai ennustaa ihmistä koskevia asioita ja ominaisuuksia sekä luontoa koskevia ilmiöitä. (Vilka 2007, 19-22.) Tämä opinnäytetyö on kuvaileva eli deskriptiivinen tutkimus. Deskriptiivinen tutkimus on yksi empiirisen tutkimuksen perusmuoto ja se vastaa kysymyksiin mikä, kuka, millainen, missä ja milloin. Deskriptiivinen tutkimus vaatii laajan aineiston, sillä siinä on tärkeää tulosten luotettavuus, tarkkuus ja yleistettävyyys. (Heikkilä 2014, 13-14.) Opinnäytetyön tulosten avulla pyritään kuvailemaan tyypillinen tukiasumispalveluissa asumisen keskeyttänyt henkilö. Kuvaus tehdään tutkimusta varten kerättyjen staattisten tekijöiden pohjalta.

5.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineisto

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytettävät tiedot voidaan hankkia muiden keräämistä erilaisista tilastoista, rekistereistä, tietokannoista tai tiedot voi kerätä itse. Valmiit aineistot ovat harvoin sellaisessa muodossa, että niitä olisi mahdollista sellaisenaan käyttää kvantitatiivisessa tutkimuksessa vaan niitä saatetaan joutua muokkaamaan, yhdistelemään ja tarkistamaan ennen käyttöä. Oman aineiston kerääminen on empiirisessä tutkimuksessa tavallista. Kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston keruussa käytetään yleensä standardoituja tutkimuslomakkeita, joissa vastausvaihtoehdot ovat valmiina. Asioita kuvataan numeeristen

suureiden avulla ja tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoin ja kuvioin. Aineistosta saatuja tuloksia pyritään yleistämään laajempaan joukkoon tilastollisen päättelyn keinoin. (Heikkilä 2014, 15-17.)

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin tukiasumispalveluiden asiakastietojärjestelmä Vetoboxista. Vetobox on Vetokonsultti Oy yrityksen luoma sovellusalusta. Vetokonsultit rakentavat asiakkaan tarpeisiin sovitettuja ohjelmistoja, joita on mahdollista valita valmiiksi luoduista malliratkaisuista tai räätälöidä kokonaan omiin tarpeisiin soveltuvan mallin. Sovelluksia on helppo muokata asiakkaan erilaisiin tarpeisiin sekä ajan myötä muuttuviin tarpeisiin. (Vetokonsultit Oy 2017.) Vetoboxista ei ollut mahdollista saada valmista opinnäytetyöhön soveltuvaa aineistoa, minkä vuoksi työssä käytetty aineisto ja siihen kuuluvat tiedot ovat kerätty käsin erillisen tutkimuslomakkeen (Liite 4) avulla. Tutkimuslomake oli luotu E-lomakkeelle. Lomakkeesta pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen, jotta aineiston keruusta saadaan mahdollisimman jouhevaa. Tutkimuslomakkeelle valikoidut aiheet ovat johdettu suoraan Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluissa käytettävissä olevasta hakemuslomakkeesta, jotta varmistuttiin siitä, että kyseisiä tietoja hyvin todennäköisesti saadaan asiakasjärjestelmästä kerättyä.

Opinnäytetyön aineistoon kuuluu kaikki vuosina 2014-2017 uloskirjatut tai asumisen keskeyttäneet asiakkaat. Kyseessä on poikkileikkaustutkimus, joka on tavallisesti kertaluonteinen tiettyyn ajankohtaan kohdistuva tutkimus. Poikkileikkaustutkimus on yleinen opinnäytetöihin valittu tutkimus, sillä se on mahdollista toteuttaa suhteellisen lyhyessä ajassa verrattuna seuranta-ajan vaatimaan pitkittäistutkimukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 178.) Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluissa on vuosina 2014-2017 aloittanut kaiken kaikkiaan 242 uutta asukasta, joista 132 henkilön asuminen on jouduttu päättämään asumisvalmennusyksikkövaiheessa. Päätyneitä asumisia, sisältäen myös tukiasunnoissa keskeyttäneet, on vuosina 2014-2017 kaikkiaan 247, joista tutkimukseen kuuluvat 127 keskeytystä ovat tulleet asumisvalmennusyksikkö vaiheessa vuosien aikana. Tämä tutkimus kattaa vain kaikki vuosina 2014-2017 uloskirjatut sekä muusta syystä asumisen keskeyttäneet asiakkaat.

Asumisen päättymisen syyt poikkeavat toisistaan, joten niiden eroja on muutaman syyn osalta tarpeen avata ennen tuloksia. Asumisvalmennusyksikössä on asumisen sujuvuuden ja kuntouttavan ympäristön ylläpitämisen vuoksi kirjoitettu yhteisön säännöt, joita jokainen asukas asuessaan yksikössä sitoutuu noudattamaan. Asukkaan rikkoessa sääntöjä, hän saa suullisen tai kirjallisen varoituksen rikkomuksesta. Asuminen päätetään kolmanteen kirjalliseen varoitukseen johtaneen sääntörikkomuksen jälkeen. Asukkaan uhkaava tai epäasiallinen käytös yksikössä johtaa välittömään uloskirjaukseen (uloskirjattu).

Asuminen voi päättyä myös jatkuvasta päihteiden käytöstä uloskirjaukseen (uloskirjattu päihteet). Toistuvasta päihteettömyyden rikkomisesta asukas saa korkeintaan kolme varoitusta, jotka on mahdollista nollata asiakkaan hakeuduttua sekä suoritettua pidemmän laitospuotoisen päihdekuntoutusjakson. Tällöin avohoidon katsotaan asiakkaan kohdalla olevan riittämätöntä ja hänet ohjataan laitospuotoiseen kuntoutukseen (hoitoon). Palvelu saattaa joidenkin asiakkaiden kohdalla päättyä, koska asiakkaalle tulee pitkä vankeustuomio (vankilaan). On syytä huomioda, etteivät kaikki vankeustuomion vuoksi keskeyttäneet ole välttämättä tehneet uusia rikoksia yksikössä asumisen aikana vaan heille on saattanut tulla jokin vanha rikos täytäntöönpantavaksi.

Asukas keskeyttää asumisen kadonneena, mikäli hän on yhtä jaksoisesti ollut asumisohjaajan tavoittelemattomissa yli 14 päivää. Yksikössä asuminen on itsenäistä eikä siellä ole ympärivuorokautista valvontaa, joten minkäänlaista ilmoittautumiskäytäntöä ei ole. Lähtökohtaisesti kukaan asukkaista ei voi olla poissa yksiköstä yli 3 päivää ilman ilmoitusta (kadonnut). Asukas voi myös itse luopua asumis- ja kuntoutumispaikastaan (itse luopui). Asukkaan voidaan katsoa myös luopuneen paikastaan, mikäli hän on ollut yhtäjaksoisesti asumisohjaajan tavoittelemattomissa yli 14 päivää. Ero keskeyttämissyiden kadonnut ja itse luopunut käytön välillä on vaihteleva. Asiakastietojärjestelmässä on mahdollista valita asumisen päättymisen syyksi jokin muu syy (muu). Tarkka keskeyttämissyy ei näissä tapauksissa ole tiedossa ja tämän syyn käyttö tukiasumispalveluissa on tutkimukseen kuuluvien viimeisen kahden vuoden aikana ollut vähäistä (Taulukko 20).

Aineistoon kerättiin tiedot vain asiakastietojärjestelmään kirjatuista hakemuksista. Tukiasumispalveluissa hakijatietoja kerätään liitteenä (Liite 1) olevan hakemuslomakkeen avulla. Lomaketta täydennetään hakijan kertoman tiedon lisäksi myös lähettävän tahon lausunnolla (Liite 2) sekä muilla mahdollisilla liitteillä, esimerkiksi rangaistusajan suunnitelmalla. Etenkin työntekijän lausunnon osalta hakijan tietoja täydennetään asiakastietojärjestelmään ja varmistetaan tietojen totuudenperäisyys. Haastattelun avulla hakijalle tarjotaan mahdollisuus täydentää hakemustaan. Hakemuksia on saatettu tarkentaa ja täydentää haastattelun avulla, joten mikäli haastattelu on kirjattu asiakastietojärjestelmään, on haastattelussa saatuja tietoja käytetty aineistossa niiltä osin kuin se on tarpeellista. Mikäli hakemusta ei oltu kirjattu järjestelmään ei kyseistä keskeytystä ei ole huomioitu tutkimuksessa. Perusjoukosta on aineiston keruun yhteydessä jätetty pois 5 henkilöä, sillä heidän hakemuksistaan ei oltu kerättävissä tarvittavia tietoja.

Opinnäytetyön aineisto sisälsi pois jätettyjen keskeyttäjäien lisäksi jonkin verran puuttuvia tietoja. Ennen varsinaisen aineiston keruuta on hakijatietoja tarkasteltu yhdessä työelämän edustajan kanssa, todeten, ettei vuosina 2012-2013 kirjauskäytänteet eikä hakemus ole olleet vielä vakiintuneet sellaisella tasolle, että järjestelmään oltaisiin saatu tämän työn edellyttämiä tietoja kirjattu. Työelämän kanssa sovittiin yhteisesti, että aineistoon ei oteta henkilöitä

vuosilta 2012-2013, sillä näiden asiakkaiden hakemuksista ei ollut mahdollista kerätä opinnäytetyön edellyttämiä tietoja. Näin ollen aineistosta jätettiin edellä mainituin perusteluin pois 59 henkilöä. Nämä henkilöt ovat asuneet Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikössä vuosina 2009-2013 ja heidän asuminen on keskeytynyt.

5.4 Aineiston analysointi

Korrelaatiokerroin on tavallisimpia tapoja ilmaista kahden muuttujan välinen riippuvuus. Korrelaatiossa on muistettava, että se kuvaa ainoastaan kahden muuttujan välistä riippuvuutta, mutta ei ole todiste muuttujien välisestä kausaalisesta suhteesta. Korrelaatio ei ole riittävä edellytys kausaalisuhteelle, sillä kaksi asiaa voi esiintyä yhdessä tai samaan aikaan ilman, että toinen niistä on aiheuttanut toisen. (Heikkilä 2014, 193.) Korrelaatioihin ja kuvioihin perustuvissa analyyseissä ongelmana on se, että monet ilmiöt ovat todellisuudessa monimutkaisia syy-seuraus-suhteiltaan, joka on syytä ottaa huomioon tuloksia analysoitaessa. (Keinänen 2008, 20.) Tässä tutkimuksessa korrelaatiokertoimen käyttöä olisi mahdollista hyödyntää vain kahden muuttujan kohdalla. Tutkittaessa iän vaikutusta kertalaisuuteen saadaan korrelaatiokertoimen avulla tulos, mitä vanhemmasta henkilöstä on kyse, sitä suurempi kertalaisuus verrattuna iältään nuorempaan henkilöön. Tulosta voidaan pitää itsestään selvänä, sillä lähtökohtaisesti iän myötä kertalaisuutta on mahdollista lisätä. On hyvä muistaa, että myös nuorella voi olla mittava kertalaisuus eikä vanhemmalla välttämättä ole kovin isoa kertalaisuutta. Korrelaationkertoimen hyödyntäminen muiden muuttujien kohdalla ei tässä työssä ollut mahdollista.

Syy-seuraus päätelmien virheitä ei aina huomaa, etenkin tilanteessa, kun päätelmä näyttää järkevältä tai sillä puolustetaan jotakin yleistä käsitystä. Kyseessä voi olla myös todellinen riippuvuussuhde, mutta on mahdotonta sanoa, kumpi on syy ja kumpi seuraus. Ristiintaulukoinnin avulla selvitetään kahden muuttujan välistä yhteyttä, millä tavalla ne vaikuttavat toisiinsa. Muuttujat ovat samassa taulukossa siten, että sarakemuuttaja on selitettävä eli riippumaton muuttuja (syy) ja rivimuuttuja on riippuva muuttuja (seuraus). Käytettäessä ristiintaulukointia halutaan selvittää, onko sarake- ja rivimuuttujan välillä riippuvuutta. (Heikkilä 2014, 194-200.) Tämän tutkimuksen muuttujat ovat monimuuttujia eli kysymykset sisältävät useita eri muuttujia. Ristiintaulukointi sopii tilanteeseen, jossa selittäviä muuttujia on yksi tai enintään muutama. Jos selitettäviä tekijöitä on useampi, tulee ristiintaulukoinnin tulkinta ongelmalliseksi. (KvantiMOTV 2003.) Tässä opinnäytetyössä muuttujat ovat pääosin monimuuttujia, jonka vuoksi ristiintaulukointi on haastavaa. Ristiintaulukoinnin avulla pystytään kuitenkin hyvin tässä työssä havainnollistamaan muuttujien välisiä mainittavia eroavaisuuksia.

Tulokset esitetään työssä taulukoiden avulla. Taulukko on taloudellinen ja objektiivinen tapa esittää monia lukuja kuin tilaa on rajallisesti. Etenkin suuret tietomassat saadaan järjestettyyn ja hallittavaan muotoon taulukon avulla. Taulukoiden avulla tarjoutuu lukijalle mahdollisuus

vertailla lukuja ja niiden suhteita sekä tehdä omia lisälaskelmia. (Heikkilä 2008, 149-151.) Kaikki kohdat avataan taulukoiden lisäksi kirjallisesti. Tulokset käydään läpi ensin yksiulotteisten frekvenssijakauman avulla, joka kertoo muuttujan eri luokkien yleisyyden aineistossa. Työn tavoitteena on havainnollistaa keskeyttäneiden asiakkaiden määriä sekä heidän taustojaan, joten erilaiset lukumäärät ja prosenttiluvut soveltuvat hyvin asian kuvaamiseen. Kunkin muuttujan osuus aineistosta on esitetty lukumäärän, prosenttien ja validin prosenttien avulla. Prosentti ja validi prosentti eroavat toisistaan siten, että validi prosentti kertoo osuuden vain kysymykseen vastanneista kuin prosentti kertoo koko aineistosta. Aineisto sisälsi puuttuvia tietoja, minkä vuoksi oli perusteltua ottaa taulukkoon mukaan validi prosentti. Prosenttiluvut ovat tässä tutkimuksessa pyöristetty kahden desimaalin tarkkuuteen.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Keskeinen osa tieteellistä tutkimusta on luotettavuuden arviointi. Luotettavuuskysymykseen paneudutaan usein vasta työn loppuvaiheessa, jota pidetään vääränä toimintatapana, sillä tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät kysymykset tulisi ottaa huomioon heti tutkimusprosessin alussa. Kyseessä on opinnäytetyön eräänlaista riskien hallintaa, jossa pyritään varmistumaan siitä, että tutkimusprosessissa kaikki tehdään oikein luotettavien tutkimustulosten varmistamiseksi. Tutkimukset ja opinnäytetyöt tulee suunnitella niin, että lopputuloksena saadaan luotettavia tutkimustuloksia. (Kananen 2015, 342-343.)

Tutkimusprosessit ovat aina alttiita erilaisille virheille. Virheet voivat johtua tutkijasta tai tutkittavista ja ne voivat olla tietoisia tai tiedostamattomia. Opinnäytetyön laatu liittyy tutkimustulosten luotettavuuteen. Luotettavuustarkastelun avulla pyritään poistamaan virheitä. Tutkija vaikuttaa itse eniten työnsä luotettavuuteen, sillä hän toimii omissa ainutlaatuisissa kontekstissaan. Esimerkiksi erilaisilla valinnoilla voidaan saada aikaan erilaisia tuloksia. Tutkija voi työssään pyrkiä valitsemaan juuri sellaisia teorioita ja malleja, jotka tukevat hänen tuloksiaan. Myös aineistoista voidaan jättää pois sellaiset lähteet, jotka eivät tue yleistulkintaa eivätkä täten aiheuta lisäpohdintaa. (Kananen 2015, 338.) Tutkimukset eivät aina onnistu, sillä käytännössä virhelähteitä on hyvin paljon. Mikäli työn luotettavuus jää alhaiseksi, kirjoittajan on huomioitava se ja tuotava se esille raportissaan. (Kananen 2011, 23.)

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytetään käsitteitä validiteetti ja reliabiliteetti. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten pysyvyyttä eli, mikäli tutkimus toistetaan jonkun muun tutkijan toimesta, ovat tulokset samoja. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetin todentaminen on melko yksinkertaista, mutta käytännössä vaikeaa ja kallista, sillä määrällisessä tutkimuksessa havaintoyksiköitä saattaa olla tuhansia. Reliabiliteetin varmistamiseksi ainoa varma keino on uusintamittauksen tekeminen, joka ei kuitenkaan täysin takaa reliabiliteettiä, mikäli tutkittu ilmiö on ajan kuluessa muuttunut. Tutkimus voidaan toistaa, mikäli tutkimuksen kaikki vaiheet on riittävän tarkasti dokumentoitu. Opinnäytetöissä ei ole järkevää lähteä tulosten pysyvyyden todentamiseksi tekemään uusintamittauksia vaan

pyrkii dokumentoimaan kaikki työn vaiheet alusta loppuun tarkasti sekä perustelemaan ratkaisut, jotta prosessi voidaan todeta aukottomaksi. (Kananen 2015, 349; Kananen 2011, 123.) Tämän opinnäytetyön reliabiteettia on pyritty parantamaan dokumentoimalla kaikki työn vaiheet sekä raportoimaan tutkimustulokset tarkasti ja huolellisesti. Kaikki työssä tehdyt ratkaisut on perusteltu, jotta prosessista saadaan aukotonta. Näin lukija saa mahdollisen kokonaisvaltaisen kuvan opinnäytetyön prosessista.

Validiteetti eli pätevyys tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tutkitaan ja mitataan tutkimusongelman kannalta oikeita asioita. Mitattavat käsitteet ja muuttujat tulee olla tarkoin määriteltyjä, jotta mittaustuloksista saadaan valideja. Tutkimuksen validiutta on hankalaa jälkikäteen tarkastella, joten se on varmistettava etukäteen huolellisella suunnittelulla ja harkitulla tiedonkeruulla. (Heikkilä 2014, 27.) Tutkimuksen reliabiliteetti ei takaa validiteettia, mutta validiteetti on edellytys reliabiliteetille. Tutkimustulokset voivat pysyä samana tutkimusta toistettaessa, mutta mittari on virheellinen. Validiteetti varmistetaan käyttämällä oikeita mittareita. Tässä aikaisemmat tutkimukset ovat apuna, sillä niissä käytetyt mittarit ovat todettu toimiviksi ja luotettaviksi. (Kananen 2015, 350-351; Kananen 2011, 119.) Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen tutkimus, koska sen avulla tutkimuskysymyksiin saadaan vastaukset. Tutkimuksen tulee vastata tutkimuskysymyksiin, jotka on huomioitava aineistoa kerätessä. Tässä tutkimuksessa on tutkittu tukiasumispalveluissa keskeyttäneitä asiakkaita sekä heidän staattisia tekijöitä. Aineistoon on otettu sellaisia staattisia tekijöitä, jotka ovat mahdollista palvelun asiakastietojärjestelmästä poimia. Keskeyttäneiden dynaamisia tekijöitä ei ole tutkimuksessa huomioitu, sillä niistä ei ole ollut saatavilla riittävästi tietoa eikä niiden avulla saada vastausta tutkimuskysymyksiin tai pystytä vastaamaan tutkimusongelmaan.

Validiteetissa voidaan erottaa useita alaluokituksia, mutta tässä opinnäytetyössä validiteettipohdinta on rajattu koskemaan sisäistä ja ulkoista validiteettia. Sisäinen validiteetti tarkoittaa oikeaa syy-seuraus-suhdetta ja ulkoinen validiteetti liittyy saatujen tulosten yleistettävyyteen. Sisäisen validiteetin toteutumisen arviointia on lähes mahdotonta, mutta dokumentoimalla tutkimusprosessi tarkasti ja määrittelemällä ja johtamalla käsitteet teoriaan pohjautuen, voidaan validiteettia pienentäviä tekijöitä pyrkiä poistamaan. Ulkoinen validiteetti liittyy tulosten yleistettävyyteen ja sen arviointi on helppoa edellyttäen, että populaatiosta on saatavilla rakennetta kuvaavia muuttujia. Tällöin vertailu otoksen kanssa on mahdollista. (Kananen 2011, 121-124.) Tuloksia luettaessa tulee ottaa huomioon, ettei tuloksia voida yleistää koskemaan kaikkia samankaltaisia asumisyksiköitä. Vastauksien pohjalta tehdyt johtopäätökset ja tulokset perustuvat vain Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikköön, sillä toiminnoiltaan ja säännöiltään samanlaista yksikköä ei ole. Erilaiset tuetun asumisen asumisyksiköt eroavat tosistaan toiminnoiltaan, asiakkailtaan sekä säännöiltään.

5.6 Tutkimuksen eettisyys

Eettisesti hyväksyttävä ja luotettava tutkimus edellyttää, että tutkimuksen teko on hankittu tarvittavat tutkimusluvut (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Opinnäytetyölle on haettu tutkimuslupaa (Liite 5) Kriminaalihuollon tukisäätiön ohjeiden mukaisesti säätiön kehittämisjohtajalta. Ennen tutkimuksen aloittamista tutkimushankkeessa tai tutkimusryhmässä sovitaan kaikkien osapuolten oikeuksista, tekijöitä koskevista periaatteista, vastuista ja velvollisuuksista sekä aineistojen säilyttämistä ja käyttöoikeuksia koskevista kysymyksistä. Kaikki edellä mainitut asiat tulee olla sovittuna osapuolten hyväksymällä tavalla, ja tutkimuksen edetessä sopimuksia voidaan tarvittaessa tarkentaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tutkimusluvan lisäksi on tehty työelämän kanssa sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä. Sopimuksessa on lyhyesti määritelty opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite. Sopimukseen on kirjattu opinnäytetyön toteutustapa, alustava aikataulu sekä kerrotaan, miten tuloksia hyödynnetään työn valmistuessa. Edellä mainittujen lisäksi sopimukseen on avattu työelämän rooli opinnäytetyössä sekä määritelty opinnäytetyötä tekevän opiskelijan vastuut tehdessä opinnäytetyötä työelämälle. Sopimus on tehty yhdessä työelämän kanssa ja se on tehty kahtena samanlaisena kappaleena, yksi kummallekin sopijapuolelle. Sopimuksen allekirjoittaessaan molemmat osapuolet sitoutuvat sopimuksen mukaiseen työskentelyyn opinnäytetyöprosessin aikana.

Henkilötietolain (523/1999) mukaan henkilötietolakia sovelletaan, kun henkilötiedot muodostavat tai niillä muodostetaan henkilökisteri. Henkilökisterillä tarkoitetaan yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa. Henkilötiedolla tarkoitetaan niitä henkilöä, hänen ominaisuuttaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, joiden avulla henkilö voidaan tunnistaa. (Henkilötietolaki 1999/523, 3§.) Kun puhutaan henkilötiedoista, on lainsäädännöllisesti merkittävintä se, että voiko yksittäistä henkilöä tunnistaa tiedoista helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Tunnisteet tutkimusaineistossa on perinteisesti jaettu suoriin ja epäsuoriin tunnistetietoihin. Suoria tunnistetietoja ovat mm. nimi, osoite, henkilötunnus, mutta myös ääni ja kuva. Epäsuoriksi tunnistetuiksi luokitellaan esimerkiksi työpaikat tai käydyt koulutukset. (Kuula 2011, 81-82.) Tutkimuksessa käytettävään aineistoon kerätään henkilöiden epäsuoria tunnistetietoja. Tutkimuksen kannalta ei ole oleellista kerätä aineistoon kuuluvista henkilöistä suoria tunnistetietoja. Suoria tunnistetietoja (mm. nimi ja henkilötunnus) on tiedossa vain silloin kuin henkilö yhdistetään oikeaan hakemukseen asiakastietojärjestelmässä. Mikäli tässä tutkimuksessa käytettyä aineistoa halutaan käyttää jatkotutkimuksiin, on aineisto löydettävissä asiakastietojärjestelmästä. Aineiston keruu ja hakuehdot raportoitu luvussa 5.3, joten tietoja ei arkistoida jatkotutkimuksia varten. Aineistoa varten kerätyistä tiedoista ei ole mahdollista tunnistaa ketään tiettyä henkilöitä. Aineistoon kuuluvien henkilöiden anonymisyys lisää tutkijan vapautta, sillä tutkimuksessa on helpompaa käsitellä arkojakin asioita. Anonymiteetti

suojaa tutkittavia henkilöitä, jolloin ei tarvitse pelätä, että tutkimuksesta aiheutuisi heille jotain haittaa. (Mäkinen 2006, 114.)

Tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia sekä eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sovelletaan tutkimukseen. Tutkimuksessa toteutetaan avoimuutta sekä vastuullista tiedeviestintää tuloksia julkaistaessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tieteessä tulee toimia avoimesti, jonka vuoksi osittain katsotaan, että tutkijan tulee aina julkaista tutkimustuloksensa eikä salata saavuttamiaan faktoja. Julkaiseminen on yksi tutkimusprosessin elimellinen osa ja sillä on monta päämäärää. Tutkimustulosten julkisuus edesauttaa tulosten hyödyntämistä ja mahdollistaa toisille tutkijoille mahdollisuuden kehittää aloitettua tutkimusta. (Mäkinen 2006, 121.) Ennen opinnäytetyön toteutusvaihetta on osallistuttu muiden opinnäytetyötä tekevien arvioiviin seminaariesityksiin saaden tietoa, mitä työn tulee sisältää ja miten sitä arvioidaan. Seminaarien lisäksi on osallistuttu opinnäytetyön kannalta oleellisiin työpajoihin, jossa on saatu ohjausta esimerkiksi luotettavan tiedon hankintaan sekä tutkimusmenetelmän käyttöön. Opinnäytetyöprosessin aikana on osallistuttu useasti opinnäytetyön ohjaajan ohjauksiin sekä hänelle on lähetetty työversioita kommentoivaksi. Aineiston analysoinnissa on apuna käytetty SPSS- järjestelmää, jonka käyttöön on saatu apua Laurea ammattikorkeakoulun tietotekniikan lehtorilta. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus.fi ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut sivustolla. Ennen julkaisua työ lähetetään luettavaksi työelämän edustajalle, jolloin työelämällä on mahdollisuus esittää korjauksia, mikäli huomaa virheitä työssä. Työelämä on opinnäytetyösopimusta tehdessään ollut tietoinen, että työ on julkinen ja sen tulokset julkaistaan.

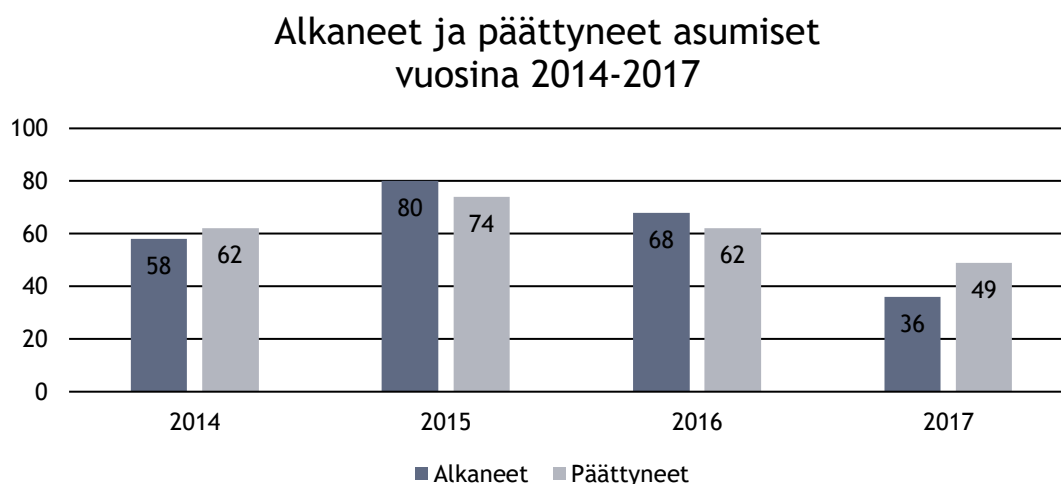
6 Tulokset

Tulosten läpikäynti alkaa aineistoon kuuluvien henkilöiden asumis- sekä taustatiedoista, jonka jälkeen tuloksia käsitellään teemoittain, rikoshistoria, päihdehistoria, asumishistoria, tulopaikka sekä keskeyttämissyy. Tulosten perusteella pyritään kuvaamaan asiakas, jonka asuminen on palvelussa keskeytynyt. Tulososion jälkeen varsinaisia tutkimustuloksia käsitellään tutkimuskysymysten mukaisesti.

6.1 Taustatekijät

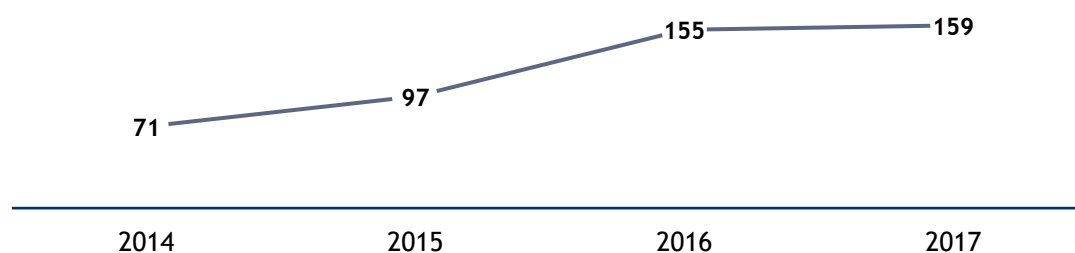
Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluissa vuosina 2014-2017 on aloittanut 242 uutta asukasta, joista 127 eli tutkimukseen kuuluvat ovat keskeyttäneet asumisen asumisvalmennusyksikkövaiheessa. Asumisen aloittaneisiin 242 henkilöön lukeutuu myös henkilöt, jotka ovat perustellusta syystä aloittaneet asumisensa suoraan tukiasunnossa. Kyseessä on kuitenkin varsin pieni marginaalinen joukko asiakkaita, joten lähtökohtaisesti voidaan olettaa valtaosan asukkaista aloittaneen asumisen polkumallin mukaisesti asumisvalmennusyksiköstä. Päättyneiden asumisten määrältään samansuuntainen kuin

alkaneiden asumisten, sillä mikäli asuminen on esimerkiksi aloitettu vuonna 2013 ja päätynyt 2014, rekisteröityy päätynyt asuminen vuodelle 2014. Suurin ero alkaneiden ja päättyneiden välillä on vuonna 2017 (13 asumista). Alla olevassa kuviossa on esitetty kaikki vuosina 2014-2017 asumisen aloittaneet ja asumisensa päättäneet.

Kuvio 5: Alkaneet ja päättyneet asumiset vuosina 2014-2017.

Viivakuvion avulla (Kuvio 6) on esitetty keskimääräiset asumispäivät ennen asumisen keskeytymistä. Asumispäivät ennen keskeyttämistä aineistossa vaihteli 0- 634 päivän välillä. Yhden asiakkaan asuminen oli keskeytynyt saman päivän aikana ja yksi asiakkaista oli asunut melkein kaksi vuotta ennen asumisen keskeytymistä. Kun lasketaan vuosien 2014-2017 asumispäivien keskiarvo ennen asumisen keskeytymistä saadaan 119 päivää eli n. 4 kuukautta. Asumispäivät ennen asumisen keskeyttämistä ovat tutkimustulosten mukaan kasvaneet.

Kuvio 6: Asumispäivät ennen keskeytystä (n=127).

6.2 Ikäjakama ja koulutustausta

Tukiasumispalveluissa vuosina 2014-2017 keskeyttäneistä asiakkaista 118 oli miehiä ja 9 naisia. Vuosina 2014-2015 keski-ikä keskeyttäneillä oli 36 ja vuosina 2016-2017 38. Suurin osa

keskeyttäjästä on yli 26 -vuotiaita, mutta alle 37 -vuotiaita. Eniten keskeyttäjiä eli 8,7 prosenttia on 33 vuotiaita. Alla olevassa taulukossa on kuvattu keskeyttäneet ikäluokittain (Taulukko 2).

Ikä	Lukumäärä	Prosentti	Validi prosentti
20-25	7	5,5	5,5
26-31	33	26,0	26,0
32-37	32	25,2	25,2
38-43	19	15,0	15,0
44-49	24	18,9	18,9
50-	12	9,4	9,4
Yhteensä	127	100,0	100,0

Taulukko 2: Keskeyttäneiden asiakkaiden ikäjakauma (n=127).

Seuraavassa taulukossa on esitetty keskeyttäneiden asiakkaiden ikäjakauma vuosittain. Keskeyttäjien ikäjakauma on vuosivertailussa hyvin samansuuntainen eli samassa ikäluokassa on vuosittain useampi keskeyttäjä. Määrät jakautuvat vuosivertailussa pääsääntöisesti ikäluokkien 26-32-vuotiaat, 32-37-vuotiaat sekä 44-49-vuotiaat välille. On huomioitava, että keskeyttäneitä on näissä ikäluokissa eniten (Taulukko 2).

	IKÄ	KESKEYTTÄMISVUOSI				Yhteensä
		2014	2015	2016	2017	
	20-25	1	4	2	0	7
	26-31	7	11	7	8	33
	32-37	4	17	6	5	32
	38-43	6	6	3	4	19
	44-49	1	10	7	6	24
	50-	1	4	4	3	12
	Yhteensä	20	52	29	26	127

Taulukko 3: Keskeyttäneiden asiakkaiden ikäjakauma vuosittain (n=127).

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 4) on esitettyä keskeyttäneiden asiakkaiden koulutustausta. Yli puolet keskeyttäneistä (46,5%) on suorittanut pelkästään peruskoulun ja yli 30 prosentilla on käytyä peruskoulun jälkeen jokin ammattiin johtava koulutus. Lukion suorittaneita keskeyttäjäistä on 3,9 prosenttia ja 0,8 prosenttia oli suorittanut ammattikorkeaa/yliopistotasoinen tutkinnon. Puuttuva tieto koulutuksesta puuttui 10,2% keskeyttäneeltä ja 5,5 prosenttia keskeyttäneistä ei omaa hakemuksensa mukaan minkäänlaista koulutusta.

Koulutustausta	Lukumäärä	Prosentti	Validiprosentti
Ei tiedossa	13	10,2	10,2
Ei koulutusta	7	5,5	5,5
Peruskoulu	59	46,5	46,5
Ammattikoulu	41	32,3	32,3
Lukio	5	3,9	3,9
Ammattikorkeaa/yliopisto	1	0,8	0,8
Valmentava tai muu vastaava	1	0,8	0,8
Yhteensä	127	100,0	100,0

Taulukko 4: Keskeyttäneiden asiakkaiden koulutustausta (n=127).

Tutkimuksessa selvitettiin keskeyttäneiden (n=127) asiakkaiden työtaustaa. Tulosten mukaan yli puolella (67,7%) on taustallaan työhistoriaa. Keskeyttäneistä 5,5 prosenttia oli tehnyt töitä vain vankilassa ja 12,6% oli vastannut, ettei ole minkäänlaista työkokemusta. Puuttuva tieto työhistoriasta puuttui keskeyttäneistä 14,2 prosentilta. Tietoa työn laadusta tai työsuhteesta sekä suhteiden kestosta oli puutteellinen lähes kaikkien hakemuksissa, joten niitä ei ole tutkimuksessa huomioitu. Myöskään tietoa siitä, mihin kohtaan asiakkaan elämää työhistoria on sijoittunut ei ollut saatavilla.

Työhistoria	Lukumäärä	Prosentti	Validi prosentti
ei tiedossa	18	14,2	14,2
ei	16	12,6	12,6
kyllä	86	67,7	67,7
vain vankityö	7	5,5	5,5

	127	100,0	100,0
Yhteensä			

Taulukko 5: Keskeyttäneiden asiakkaiden työhistoria (n=127).

6.3 Rikoshistoria

Tutkimustulosten mukaan asumisvalmennusyksikössä asumisen keskeyttäneistä yli 30 prosenttia on ollut vankilassa 0-2 kertaan. Vähiten keskeyttäjiä löytyy, kun kertalaisuuksia on yli 11. Puuttuva tieto kertalaisuudesta puuttui 2,4 prosentilta (Taulukko 6). Useimmiten asumisen keskeyttänyt asiakas on rikostaustaltaan ensikertalainen tai hänellä on muuta aiempi vankeustuomio. Keskeyttäjien kertalaisuus vaihteli ensikertalaisesta 24 kertaa vankilassa käyneeseen asiakkaaseen ja rikoshistoria on varsin moninainen. Aineistoon kuuluvista hakemuksista ei ollut saatavilla tietoa tuomioiden pituuksista.

Kertalaisuus	Lukumäärä	Prosentti	Validi prosentti
0-2	40	31,5	32,3
3-5	30	23,6	24,2
6-8	14	11,0	11,3
9-11	25	19,7	20,2
12-14	9	7,1	7,3
15-17	2	1,6	1,6
18-24	4	3,1	3,2
Yhteensä	124	97,6	100,0
Puuttuvat	3	2,4	
Yhteensä	127	100,0	

Taulukko 6: Keskeyttäjien kertalaisuus (n=127).

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 7) on esitetty keskeyttäneiden kertalaisuus ja keskeyttämisvuosi. Ristiintaulukoinnin avulla voidaan havaita mahdolliset eroavaisuudet vuosien välillä. Tulosten mukaan tilanne on tutkimukseen kuuluvina vuosina ollut määriltään hyvin samansuuntainen. Keskeyttäjillä on pääosin muutama vankeustuomio taustalla tai kyseessä on ensikertalainen. Ensikertalaisten määrä erottuu joukosta, mutta myös ne, joilla kertalaisuuksia on historiassaan 6-8 tai 9-11 löytyy useampi keskeyttäjä.

	KERTALAISSUUS							Yhteensä
	0-2	3-5	6-8	9-11	12-14	15-17	18-24	
2014	6	5	1	6	1	0	1	20

KESKEYTTÄ		15,0%	16,7%	7,1%	24,0%	11,1%	0,0%	25,0%	16,1%
MISVUOSI	2015	18	11	8	8	4	1	1	51
		45,0%	36,7%	57,1%	32,0%	44,4%	50,0%	25,0%	41,1%
	2016	8	8	1	6	3	0	2	28
		20,0%	26,7%	7,1%	24,0%	33,3%	0,0%	50,0%	22,6%
	2017	8	6	4	5	1	1	0	25
		20,0%	20,0%	28,6%	20,0%	11,1%	50,0%	0,0%	20,2%
Yhteensä		40	30	14	25	9	2	4	124
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Taulukko 7: Ristiintaulukointi keskeyttäneiden kertalaisuuden ja keskeyttämisvuoden yhteydestä (n=127).

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 8) on keskeyttäjien rikoshistoriaa. Keskeyttäjiä suurimmalla osalla on taustallaan omaisuus-, väkivalta- ja huumausainerikoksia. Suurin osa hakijoista oli hakemukseen kirjoittanut useamman rikoksen, josta saanut tuomion, joten ei voida olla varmoja, mikä on hakijan niin sanottu päärikos eli mistä hän on saanut pisimmän tuomionsa tai mitä rikoksia hänellä on historiassaan eniten. Tieto rikoshistoriasta puuttui 3,7% keskeyttäneistä. Rikoslajien luokittelussa on sovellettu Rikoslain 1889/39 mukaisia luokitteluja, sillä kaikkien rikoslajien sisällyttäminen tutkimukseen ei ollut tarpeellista. Muu rikosluokkaan on huomioitu muun muassa ampuma-aseisiin- ja räjähdaineisiin liittyvät rikokset.

Rikostausta	Lukumäärä	Prosentti
Ei tiedossa	8	3,7
Henkirikos tai sen yritys	8	3,7
Väkivaltarikos	42	19,3
Huumausainerikos	37	17,0
Omaisuusrikos	70	32,1
Talousrikos	16	7,3
Liikennerikos	29	13,3
Seksuaalirikos	4	1,8
Muu rikos	4	1,8

Yhteensä	218	100,0
----------	-----	-------

Taulukko 8: Keskeyttäneiden asiakkaiden rikostausta (n=127).

6.4 Päihteiden käyttö

Päihteiden käyttö on dynaaminen tekijä, sillä siihen voidaan vaikuttaa. Aineiston keruussa on otettu huomioon hakijoiden päihteiden käyttö ennen viimeistä tuomiotaan. Asumisen keskeyttäneistä 94,5 prosenttia oli hakemukseen kirjannut, että heillä on ollut ennen viimeistä tuomiota päihteiden käyttöä. Keskeyttäneistä 4,7 prosenttia oli hakemukseen kirjannut, ettei hänellä ole ollut päihteiden käyttöä. Yhden keskeyttäneen hakemuksesta ei ollut saatavilla tietoa päihteiden käytöstä ennen tuomiota.

Tutkimuksessa selvitettiin asumisen keskeyttäneiden asiakkaiden päihdekuntoutusta. Päihdekuntoutukset luokiteltiin siviilissä käytyihin ja vankilassa käytyihin kuntoutuksiin. Tutkimuksessa on huomioitu vain pidemmät päihdekuntoutukset. Mikäli hakija on hakemukseen kirjannut katkaisuhuotojaksosja tai satunnaisia A-klinikka käyntejä, ei niitä ole tässä tutkimuksessa luettu päihdehoitojaksoksi tai päihdehoidoksi. Päihdekuntoutuksen kestosta, suorittamisajankohdasta tai sen mahdollisesta keskeyttämisestä ei ole ollut saatavilla tietoa.

Päihdekuntoutukset	Lukumäärä	Prosentti	Validiprosentti
ei tiedossa	9	7,1	7,1
ei	52	40,9	40,9
siviilissä	48	37,8	37,8
vain vankilan kuntoutus	18	14,2	14,2
Yhteensä	127	100,0	100,0

Taulukko 9: Keskeyttäneiden asiakkaiden päihdekuntoutukset (n=127).

Tutkimustulosten mukaan 40,9 prosentilla ei ole oman kertomansa mukaan mitään päihdekuntoutusta. Vain vankilan kuntoutukseen on keskeyttäneistä osallistunut melkein 15 prosenttia ja lähes 40 prosenttia (37,8%) kertoo käyneensä siviilissä päihdekuntoutuksen. Puuttuva tieto kuntoutustaustasta puuttui 7,1 prosentilta. Kuntoutuksen laadusta tai pituudesta ei hakemuksista ole ollut saatavilla tarkkaa tietoa.

Ristiintaulukoitaessa päihdekuntoutusta ja keskeyttämisvuosi nähdään, onko kuntoutustaustassa eroja tutkimukseen kuuluvien vuosien välillä. Tulokset ovat vuosittain tarkasteltuina hyvin samansuuntaisia. Enemmistöllä on taustallaan jotakin kuntoutusta, mutta ero niihin, jotka eivät omaa päihdekuntoutustaustaa, ei kuitenkaan tulosten mukaan ole

mittava. Huomioitaessa aineiston koko voidaan todeta, että päihdekuntoutusta puuttuu usealta keskeyttäneeltä kaikkina tutkimukseen kuuluvina vuosina.

		KESKEYTTÄMISVUOSI				
		2014	2015	2016	2017	Yhteensä
PÄIHDEKUNTOUTU	ei tiedossa	2	2	2	3	9
KSET	ei	9	23	9	11	52
	siviilissä	6	21	14	7	48
	vain vankilan					
	kuntoutus	3	6	4	5	18
Yhteensä		20	52	29	26	127

Taulukko 10: Ristiintaulukointi päihdekuntoutustaustan ja keskeyttämivuoden yhteydestä (n=127).

6.5 Asumishistoria

Tulosten mukaan keskeyttäneillä asiakkailla hakemuksensa mukaan taustallaan aiempaa asumista. Alla olevasta taulukossa (Taulukko 11) on esitetty keskeyttäjien asumismuoto ennen viimeisintä tuomiotaan. Keskeyttäjistä melkein 40% (39,4%) on hakemuksensa mukaan asunut joko omassa vuokra tai omistus asunnossa ennen viimeisintä tuomiotaan. Keskeyttäjistä yli 30 prosenttia (31,5%) on ennen tuomiotaan olleet asunnottomina. Puolison (6,3%) tai omien vanhempiensa luona (6,3%) asui keskeyttäneistä 12,6 prosenttia. Asuntolassa on asunut 7,1 prosenttia keskeyttäneistä tai muussa vastaavanlaisessa tukiasunnossa 6,3 prosenttia keskeyttäneistä. Tieto asumisesta puuttui 3,1% keskeyttäneistä.

Asuminen ennen tuomiota	Lukumäärä	Prosentti	Validiprosentti
ei tiedossa	4	3,1	3,1
asunnoton	40	31,5	31,5
asuntola	9	7,1	7,1
vanhempien luona	8	6,3	6,3
Yhteensä	puolison luona	8	6,3

oma vuokra tai omistus	50	39,4	39,4
muu tukiasunto	8	6,3	6,3
	127	100,0	100,0

Taulukko 11: Keskeyttäneiden asiakkaiden asumismuoto ennen viimeisintä tuomiota (N=127).

Tutkimuksessa selvitettiin aiemmassa asumisessa tapahtuneita tai asumiseen vaikuttaneita häiriöitä (Taulukko 12), jotka luokiteltiin häätöön, meluhäiriöön tai muuhun häiriökäyttäytymiseen. Keskeyttäneistä hieman yli 15 % prosenttia on maininnut saaneensa häädön jossain kohtaa asumishistoriaansa. 0,8 prosenttia keskeyttäneistä mainitsee aiheuttaneensa asumisellaan meluhäiriöitä ja hieman yli 6 prosenttia mainitsee, että asumisessa on ollut muuta häiriökäyttäytymistä. Puuttuvia tietoja asumisen häiriöstä puuttuu yli 36 prosentilta keskeyttäjäistä.

Asumishäiriöt	Lukumäärä	Prosentti	Validiprosentti
ei tiedossa	46	36,2	36,2
ei	52	40,9	40,9
häätö	20	15,7	15,7
meluhäiriöt	1	0,8	0,8
muu häiriö	8	6,3	6,3
Yhteensä	127	100,0	100,0

Taulukko 12: Keskeyttäneiden asiakkaiden asumishäiriöt (n=127).

Vuokravelkaa on keskeyttäneillä tutkimuksen mukaan kertynyt 29,1 prosentille. Keskeyttäneistä 37,8 prosenttia on maininnut, ettei heillä ole aiemmasta asumisesta aiheutunut vuokratästä. Puuttuva tietoa vuokravelasta puuttui 33,1 prosentilta keskeyttäneistä.

6.6 Tulopaikka

Alla olevasta taulukosta (Taulukko 13) on kuvattu keskeyttäjäiden tulopaikka. Tuloksia luettaessa on hyvä ottaa huomioon, että järjestelmään rekisteröityy ensisijaisesti tulopaikaksi se paikka, esimerkiksi vankila, josta hakemus hakijan kanssa on lähetetty. Hakemus on saatettu lähettää palveluun suljetusta vankilasta, jonka jälkeen hakija on siirtynyt avolaitokseen ja vapautua sieltä. Asumispaikkaa pystytään harvoin tarjoamaan hakijoille vankilasta vapautumisen yhteyteen, joten moni hakija todellisuudessa tulee vapaudesta, joka useimpien kohdalla tarkoittaa suoraan kadulta tai jostain ensisuojusta.

Tulopaikka	Lukumäärä	Prosentti	Validiprosentti
suljettu vankila	56	44,1	44,1
avovankila	25	19,7	19,7
yks-toimisto	1	0,8	0,8
vapaus	17	13,4	13,4
päihdekuntoutus	1	0,8	0,8
koevapaus	23	18,1	18,1
muu asuntola tai vastaava	4	3,1	3,1
Yhteensä	127	100,0	100,0

Taulukko 13: Keskeyttäneiden asiakkaiden tulopaikka (n=127).

Keskeyttäjäistä yli 44 prosenttia on hakeutunut tukiasumispalveluun suljetusta vankilasta. Palvelua tarjotaan ensisijaisesti pääkaupunkiseutalaisille ja Etelä-Suomen alueelta eniten hakemuksia tulee Helsingin vankilasta. Avolaitoksesta on hakeutunut 19,7 prosenttia keskeyttäneistä ja koevapauden kautta tulleita on 18,1%. Suoraan vapaudesta palvelun pariin on hakeutunut yli 10 prosenttia (13,4%) keskeyttäneistä. Päihdekuntoutuksesta on hakeutunut 0,8 prosenttia ja muusta vastaavasta asuntola/tukipalvelusta 3,1 prosenttia. Yhdyskuntaseuraamustoimistosta hakeutuvien määrä on myös vähäinen ja keskeyttäneistä 0,8% on hakeutunut yhdyskuntaseuraamustoimiston kautta.

Alla olevasta taulukosta (Taulukko 14) nähdään tulopaikat vuosittain. Määrät ovat melko samansuuntaisia. Eniten palveluun ollaan hakeuduttu jokaisena vuonna suljetusta laitoksesta. Suoraan vapaudesta hakeutuvien määrä on vaihdellut vuosittain, mutta ollut vuosina 2014 ja 2017 vähäisempää verrattuna vuosiin 2015-2016.

		KESKEYTTÄMISVUOSI				
		2014	2015	2016	2017	Yhteensä
TULOPAIKKA	suljettu vankila	10	26	9	11	56
	avovankila	4	7	8	6	25
	yks-toimisto	0	0	0	1	1
	vapaus	1	7	7	2	17
	päihdekuntoutus	0	0	1	0	1
	koevapaus	3	10	4	6	23

	muu asuntola tai vastaava	2	2	0	0	4
Yhteensä		20	52	29	26	127

Taulukko 14: Ristiintaulukointi keskeyttäjien tulopaikan ja keskeyttämivuoden yhteydestä (n=127).

6.7 Keskeytymisen syy

Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikössä vuosina 2014-2017 asumisen keskeyttäneitä on 127. Kun vuosina 2014-2017 asumisvalmennusyksikössä keskeyttäneitä tarkastellaan vuositasona (Taulukko 15) nähdään, että eniten keskeytyksiä on vuonna 2015 ja vähiten 2014. Vuosien 2014, 2016 ja 2017 keskeytysten välillä ei ole suurta vaihtelua ja huomattavimman eron vertailuun tuo vuosi 2015. Keskimäärin asumisen keskeyttäneitä on ollut vuosittain noin kaksi per kuukausi.

		Lukumäärä	Prosentti	Validi prosentti
KESKEYTTÄMIS	2014	20	15,5	15,7
VUOSI	2015	52	40,3	40,9
	2016	29	22,5	22,8
	2017	26	20,2	20,5
Yhteensä		127	98,4	100,0

Taulukko 15: Keskeytykset vuosittain 2014-2017 (n=127).

Asumisen keskeytymisen syyt on luokiteltu asiakasjärjestelmässä olevan valikon mukaan. Valikosta on mahdollista valita 8 eri vaihtoehdosta, jotka ovat uloskirjattu, uloskirjattu päihteiden käytön vuoksi, hoitoon ohjaus, vankilaan, koevapaus keskeytyy, kadonnut, itse luopui ja muu.

Keskeyttämissyy	Lukumäärä	Prosentti	Validi prosentti
uloskirjattu	30	23,3	23,6
uloskirjattu päihteet	15	11,6	11,8
koevapaus keskeytyy	9	7,0	7,1
hoitoon	15	11,6	11,8
vankilaan	9	7,0	7,1
kadonnut	11	8,5	8,7
itse luopui	28	21,7	22,0
muu	10	7,8	7,9

Yhteensä	127	98,4	100,0
----------	-----	------	-------

Taulukko 16: Keskeytymisen syyt vuosina 2014-2017 (n=127).

Tutkimustuloksissa käy ilmi, että asuminen on vuosina 2014-2017 keskeytynyt useimmiten uloskirjaukseen (23,6%) tai, että asiakas itse luopuu (21,7%) asumispaikastaan. Keskeyttäneistä 11,6 prosenttia on uloskirjattu päihteiden käytön vuoksi ja 7 prosenttia keskeyttäneiden asumisesta on päätynyt koevapauden päättymisen seurauksena. Hoitoon on ohjattu yli 10 prosenttia keskeyttäneistä ja vankilaan lähteneitä 7 prosenttia keskeyttäneistä. Asuminen on päätynyt muun syyn vuoksi 7,8 prosentilta keskeyttäneistä. Yllä olevasta taulukosta (Taulukko 16) näkee keskeyttämissyiden jakautumisen kaikkien syiden välillä.

		IKÄ						
		20-25	26-31	32-37	38-43	44-49	50-	Yhteensä
KESKEYTTÄMISS YY	uloskirjattu	2	11	7	5	4	1	30
		28,6%	33,3%	21,9%	26,3%	16,7%	8,3%	23,6%
	uloskirjattu	1	3	4	2	3	2	15
	päihteet	14,3%	9,1%	12,5%	10,5%	12,5%	16,7%	11,8%
	koevapaus	0	2	4	1	1	1	9
	keskeytyy	0,0%	6,1%	12,5%	5,3%	4,2%	8,3%	7,1%
	hoitoon	1	2	4	3	3	2	15
		14,3%	6,1%	12,5%	15,8%	12,5%	16,7%	11,8%

vankilaan	0	3	0	0	4	2	9
	0,0%	9,1%	0,0%	0,0%	16,7%	16,7%	7,1%
kadonnut	1	3	3	1	2	1	11
	14,3%	9,1%	9,4%	5,3%	8,3%	8,3%	8,7%
itse luopui	1	5	9	4	6	3	28
	14,3%	15,2%	28,1%	21,1%	25,0%	25,0%	22,0%
muu	1	4	1	3	1	0	10
	14,3%	12,1%	3,1%	15,8%	4,2%	0,0%	7,9%
Yhteensä	7	33	32	19	24	12	127
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Taulukko 17: Ristiintaulukointi iän ja keskeyttämissyyn yhteydestä (n=127).

Ristiintaulukoitaessa ikäluokat sekä asumisen keskeytymisen syy (Taulukko 17) voidaan havaita muutamia mainittavia eroavaisuuksia. Havainnollistamisen helpottamiseksi ikäluokat on jaettu kuuteen luokkaan viiden vuoden välein. Keskeytymiset jakautuvat melko tasaisesti yleisimpien keskeyttämissyiden välille. Ikäluokassa 32-37 on eniten niitä, joiden asuminen palvelussa päättyy itse luopumiseen, mutta myös uloskirjausten määrä erottuu taulukossa. Ikäluokassa 26-31 on eniten uloskirjauksia kuin muita keskeyttämissyitä. Ikäluokassa 44-49 asuminen keskeytyy useimmiten itse luopumiseen, mutta tässä ikäluokassa keskeytykset jakautuvat tasaisesti useammalle syyllle.

		KERTALAISSUUS							
		0-2	3-5	6-8	9-11	12-14	15-17	18-24	Yhteensä
KESKEYTTÄM ISSYY	uloskirjattu	7	8	6	6	2	0	0	29
		17,5%	26,7%	42,9%	24,0%	22,2%	0,0%	0,0%	23,4%
	uloskirjattu päihhteet	4	3	1	5	1	1	0	15
		10,0%	10,0%	7,1%	20,0%	11,1%	50,0%	0,0%	12,1%
	koevapaus keskeytyy	4	0	2	3	0	0	0	9
		10,0%	0,0%	14,3%	12,0%	0,0%	0,0%	0,0%	7,3%
	hoitoon	4	3	0	4	2	0	1	14
		10,0%	10,0%	0,0%	16,0%	22,2%	0,0%	25,0%	11,3%

vankilaan	3	1	1	2	1	0	1	9
	7,5%	3,3%	7,1%	8,0%	11,1%	0,0%	25,0%	7,3%
kadonnut	4	3	0	2	1	0	1	11
	10,0%	10,0%	0,0%	8,0%	11,1%	0,0%	25,0%	8,9%
itse luopui	11	10	1	2	1	1	1	27
	27,5%	33,3%	7,1%	8,0%	11,1%	50,0%	25,0%	21,8%
muu	3	2	3	1	1	0	0	10
	7,5%	6,7%	21,4%	4,0%	11,1%	0,0%	0,0%	8,1%
Yhteensä	40	30	14	25	9	2	4	124
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Taulukko 18: Ristiintaulukointi kertalaisuuden ja keskeyttämissyiden yhteydestä (n=127).

Ristiintaulukoitaessa keskeyttäjien kertalaisuus sekä keskeyttämissyy jakautuu keskeytykset pääasiassa vähempi tuomioisten kohdalla uloskirjattujen sekä asumispaikastaan itse luopuneiden välille. Eniten keskeyttäneiden joukosta löytyy ensikertalaisia tai muutamia vankeustuomioita suorittaneita, joiden asuminen on useimmin keskeytynyt itse luopumiseen. Uloskirjattujen määrä on ensikertalaisten tai muutaman vankeustuomion suorittaneiden kohdalla hieman suurempi verrattuna muihin luokkiin.

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 19) on ristiintaulukoitu keskeytymissyy ja vuosi ja taulukosta erottuu muutama muuttuja. Tässä on vuosien välillä muutamia eroja, mutta pääosin joka vuosi suurin osa asumista keskeytyy uloskirjaukseen tai asiakas itse luopuu paikastaan. Mainittavampia eroja on hoitoon ja muu syyn välillä. Uloskirjauksen syytä tulkittaessa on hyvä huomioda, että mikäli kirjaajien kirjaamistavoissa on eroavaisuuksia, niillä on vaikutusta tähän tulokseen, kun eroja vertaillaan vuosien välillä. Tällä on suuri merkitys, kun keskeytymissyytä lähdetään tarkastelemaan. Aineiston keruun yhteydessä oli havaittavissa, että tukiasumispalveluiden kirjauskäytännöt ovat vuosi vuodelta vakiintuneemmat ja tarkemmat.

	KESKEYTTÄMISVUOSI				
	2014	2015	2016	2017	Yhteensä
KESKEYTTÄMISSYY uloskirjattu	9	6	8	7	30
	45,0%	11,5%	27,6%	26,9%	23,6%
uloskirjattu	0	7	4	4	15
päihitteet	0,0%	13,5%	13,8%	15,4%	11,8%
koevapaus	1	5	2	1	9
keskeytyy	5,0%	9,6%	6,9%	3,8%	7,1%
hoitoon	1	4	7	3	15
	5,0%	7,7%	24,1%	11,5%	11,8%

vankilaan	0	2	4	3	9
	0,0%	3,8%	13,8%	11,5%	7,1%
kadonnut	2	5	1	3	11
	10,0%	9,6%	3,4%	11,5%	8,7%
itse luopui	5	16	2	5	28
	25,0%	30,8%	6,9%	19,2%	22,0%
muu	2	7	1	0	10
	10,0%	13,5%	3,4%	0,0%	7,9%
Yhteensä	20	52	29	26	127
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Taulukko 19: Ristiintaulukointi keskeyttämissyyin ja keskeyttämivuoden yhteydestä (n=127).

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön keskeisiä tuloksia ja verrataan niitä aiempien tutkimusten tuloksiin. Tarkoituksena on tutkimustuloksia hyödyntäen kuvata asumisvalmennusyksikössä keskeyttävä asiakas. Kuvaus tehdään täysin tutkimustulosten perusteella eikä sitä ole syytä käyttää palvelun parissa automaattisesti samaisen staattisen taustan omaavan hakijan hylkäämisperusteena. Kuvauksen avulla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin tuoden esiin niitä yhteisiä piirteitä, joita tuloksien avulla nousi esiin.

7.1 Asumisen keskeyttäneiden tilastollinen kuvaaminen

Keskeyttäneiden asiakkaiden taustoista löytyy yhteisiä staattisia tekijöitä, mutta mitään tilastollisesti merkittävää tulosta ei tutkimuksen avulla saavutettu. Tähän syynä on osittain tutkimuksen aineiston luotettavuuteen ja sen käytettävyyteen liittyvä problematiikka. Kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden tilanteet ovat useimmiten myös hyvin monisyisiä, joten tilastollisen analyysin pohjalta ei voida muutenkaan tehdä johtopäätöksiä yksittäisen asiakkaan tilanteesta. Analyysin avulla saadaan suuntaa antavaa tietoa arvioinnin tueksi, joten tutkimustuloksia voidaan kuitenkin käyttää hakuvaiheessa hyödyksi. Jokainen hakemus ja hakija on jatkossakin perusteltua käsitellä yksilöllisesti, mutta tulosten perusteella kuvattuun hakijaan ja hänen tavoitteisiin lienee syytä kiinnittää huomiota.

Näkki (2006, 67) on tutkimuksessaan maininnut vapautuvien vankien olevan hyvin homogeenistä joukkoa ja heidän koulutustasoaan voitaisiin luonnehtia alhaiseksi. Opetushallituksen teettämän tutkimuksen (2012, 9) mukaan vuonna 2011 ilman minkäänlaista koulutusta oli 17% kyselyyn vastanneista (n=236 vankia). Peruskoulun tai kansakoulun oli suorittanut 90% vastanneista. Lukion oli suorittanut 40% ja ammatillisen koulutuksen opintoja oli vajaalla 60% vastaajista. Yli puolet ammatilliseen koulutukseen osallistuneista oli jättänyt opinnot kesken ja vastanneista 34% oli suorittaneensa ammatillisia tutkintoja. Vankien heikkoon

koulutustaustaan selittävänä tekijänä ovat niin synnynäiset kuin harjaantumattomuudesta johtuvat oppimisen pulmat. Tunnistamaton oppimisvaikeus vaikeuttaa muun muassa työssä ja arkiaskareissa selviytymiseen sekä heikentää itsearvostusta ja kiinnostusta opiskelua kohtaan. Pahimmillaan oppimisvaikeudet voivat johtaa päihteiden käyttöön ja sitä kautta yhteiskunnasta syrjäytymiseen. Oppimisvaikeuksien tunnistaminen on syrjäytymisen kannalta tärkeää. Opetushallituksen selvityksen mukaan noin viidennes vangeista koki vaikeuksia lukemisessa tai kirjoittamisessa. (Opetushallitus 2012, 9, 23-24.) Asumisvalmennusyksikössä keskeyttäneiden asiakkaiden koulutustautaso on alhainen, mutta valtaosalla keskeyttäneistä on kuitenkin taustallaan koulutusta (Taulukko 4). Asumisvalmennusyksikössä asuminen on hyvin itsenäistä, jonka vuoksi hakijalta edellytetään arkiaskareissa selviytymisen kannalta huomioitavia taitoja, kuten esimerkiksi luku- ja kirjoitustaitoa.

Joukamaan ja työryhmän (2010, 56) tekemän Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidon tarve - tutkimuksen mukaan työkykyisiä ovat noin puolet tutkimukseen osallistuneista (n=711). Alentuneesti työkykyisiä on kolmannes ja työkyvyttömiä kymmenesosa vastanneista. Tutkimuksen mukaan päihdehäiriöt ovat keskeisin työkykyä alentava sairaus. (Joukamaa ja työryhmä 2010, 56.) Ammatillisen koulutuksen puuttumisesta huolimatta monella asumisvalmennusyksikössä keskeyttäneellä asiakkaalla on jonkin verran työhistoriaa. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan yli puolella on työkokemusta. Hakemuksista ei ollut tosin saatavilla tietoa siitä, mihin kohtaa asiakkaan elämää työsuhde on sijoittunut tai millainen tai minkä pituinen työsuhde on ollut kyseessä. Kuntouttavan ja yksilön tilannetta edistävän toiminnan sekä toiminnan tavoitteiden suunnittelun tulee lähteä yksilölliseltä ja realistiselta pohjalta. Työhön sijoittuminen saattaa olla monelle päihdeongelmallisella varsin kaukainen tavoite. (Karsikas 2005, 145-146.) Desistanssikirjallisuudesta rikosten tekemisen lopettamiseen vaikuttavilla tekijöillä on yhteys johonkin henkilökohtaisesti merkityksellisen tavoitteen saavuttamiseen. Tavoitteen tai toiminnan avulla omaa toimintaa ja identiteettiä uudelleen arvioidaan. Yleisimpiä tekijöitä ovat työ, opiskelu tai jokin positiivinen sosiaalisia suhteita koskettava tapahtuma. Tavoitteiden tulee olla omien arvojen mukaisia, sillä se vaikuttaa suuresti siihen, missä määrin desistanssia tukeviin toimintoihin sitoudutaan. (Farral & Calverley 2006, 8-9; Granfelt 2014, 25.)

Joukamaan ja työryhmän (2010, 74-75) tekemän tutkimuksen mielenterveyden häiriöt ovat vangeilla hyvin yleisiä ja selvin ero muuhun väestöön tulee esille kahden ryhmän häiriöissä. Päihderiippuvuus on vähintään kymmenkertaista verrannut tavallisiin aikuisikäisiin suomalaisiin. Alkoholiriippuvuuden lisäksi riippuvuus erilaisista huumeista on vangeille hyvin yleistä. Tutkimuksen mukaan vangeista noin viidesosalla on vaikea mielenterveydestä ja yli 70 prosentilla vaikea päihdeongelma. Vangeista melkein 90 prosenttia on päihdeongelmaisia. Päihdeongelman lisäksi vangeilla on myös persoonallisuushäiriöitä hyvin paljon yleisemmin kuin muilla ihmisillä. Molemmat häiriöt ovat hoidollisesti vaikeita ja lisäävät haasteita vankilan päihdekuntoutukselle, mutta erityisesti vankilasta vapautuvien jatkohoidolle.

Alkoholiriippuvuuden lisäksi riippuvuus erilaisista huumeista on yleistä sekä myös alkoholin ja huumeiden sekakäyttö. (Joukamaa ja työryhmä 2010, 47; 74-75.) Tämän tutkimuksen aineistoon kuuluvista asiakkaista 94,5% oli hakemuksessaan maininnut, että on ollut ennen viimeisintä tuomiotaan päihdeiden käyttöä. Lähtökohtaisesti voidaan olettaa, että kaikilla tukiasumispalveluun hakeutuvilla on taustallaan päihdeongelma, sillä se on Helsingin kaupungin kilpailutuksessa määritelty kriteeri ja kyseessä on päihdehuollon asumisyksikkö. Päihdeongelmaisen henkilön kohdalla päihdeiden käytön lopettamisella on ilmeinen vaikutus uusintarikollisuuden vähentämiseen (Bonta 2003, 54). Opinnäytetyön tulosten perusteella päihdekuntoutuksen tarve rikosseuraamustaustaisille on ajankohtaista. Tällä on vaikutusta myös henkilöstön tietotaitoon, joten tukiasumispalvelun henkilöstössä erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmiin liittyvä tieto ja kokemus on tärkeää ja siihen liittyvää koulutus tulee olla ajantasaista.

Näkki (2006, 76-77) toteaa tekemässään tutkimuksessaan tutkittavien (n=470) päihdeiden käyttö olleen ennen tuomiota ongelmallista, sillä runsaasti päihdeitä käyttävänsä arvioi tutkimuksen mukaan lähes puolet vastanneista. Huolimatta käytön ongelmallisuudesta vastaajista vain 30% oli ollut hoidossa. (Näkki 2006, 76-77.) Keskeyttäneiden asiakkaiden kuntoutushistoriaa tarkasteltaessa voidaan tulosten todeta olevan ristiriidassa hakukriteerien kanssa. Tukiasumispalveluiden asumisvalmennusyksikkö ja sen palvelut on suunnattu asunnon ja sosiaalisen kuntoutuksen tarpeessa oleville, jotka ovat osallistuneet rangaistusaikana tai sen jälkeen kuntouttavaan toimintaan. Päihdekuntoutus puuttuu usealta keskeyttäneeltä asiakkaalta. Vankilassa päihdekuntoukseen osallistumiseen vaikuttaa monilta osin se, että päihdetyön tarve on usein moninkertainen tarjontaan nähden. Käytettävissä olevat resurssit ovat myös niukat, jotka omalta osaltaan vaikuttavat kuntoutusmahdollisuuksien tarjontaan sitä tarvitseville. Siviilin puolella hoitoon hakeutumiseen ei välttämättä ole motivaatio tai ollaan jo niin syrjäytyneitä ja tukipalveluiden ulkopuolella, että hoitoon hakeutuminen oma-aloitteisesti on haastavaa. (Knuuti 2015.)

Näkin (2006, 65-67) tutkimuksen mukaan vankien asunnotilanne on usein huono jo ennen vankeusrangaistusta. Tutkimuksen mukaan yli puolella vastanneista (n=470) on ennen vankeusrangaistustaan ollut oma vuokra-asunto. Asunnottomana ennen vankeusrangaistustaan oli ollut yli 20 prosenttia vastanneista. Kyselyn tekohetkellä kolmasosa vastanneista vastasi, ettei vapautumisen jälkeen ole tiedossa asuntoa. (Näkki 2006, 65-67.) Tämän tutkimuksen mukaan keskeyttäneistä asiakkaista melkein 40 prosenttia oli ennen viimeisintä tuomiotaan asunut omassa vuokra tai omistusasunnossaan, mutta vastaavasti keskeyttäneistä yli 30% oli ollut ennen tuomiotaan asunnottomana. Tulosten mukaan keskeyttäneillä on useimmiten taustallaan aiempaa asumista, josta kaiken kaikkiaan yli 20 prosentilla on aiemmassa asumisessaan aiheutunut jonkunlaista häiriöitä (Taulukko 10 & 11).

7.2 Asumisen keskeytymisen syy

Asumisen keskeyttämismääriä voidaan tutkimuksessa tulkita monella tapaa. Itse luopuneiden ja uloskirjattujen määrää tulkittaessa voidaan päätellä, että palveluun on hyväksytty hakijoita, jotka eivät ole olleet tietoisia palvelun sisällöstä tai palvelun sisältö ei ole vastannut heidän omia tavoitteitaan. Asiakkaat eivät välttämättä myöskään ole olleet omassa muutosprosessissaan sellaisessa vaiheessa, että palvelun kaltainen kuntoutus olisi ollut heille ajankohtaista. Päihteiden käytön vuoksi uloskirjattujen määrä kertoo sen, että palveluun on hyväksytty hakijoita, joilla on taustallaan päihdeongelma. Jos retkahdusta tarkastellaan hoidollisesta näkökulmasta ei kyse ole pelkästään epäonnistumisesta vaan yhdestä päihdeongelman ilmenemismuodosta ja hoitoprosessiin kuuluvasta vaiheesta. Retkahtaneet tulisi saada nopeasti hoidon piiriin. (Tourunen & Perälä 2004, 83-84.) Tässä kohtaa on kuitenkin syytä huomioida se, että vaikka kyseessä on päihdekuntoutus, niin hakijan tulisi olla omassa kuntoutuksessaan sellaisessa vaiheessa, että nimenomaan avohoidon tukitoimet ovat hänelle riittävät. Asumisvalmennusyksikössä asuminen on varsin itsenäistä ja se on sijainniltaan päihdekuntoutujalle haasteellisessa paikassa Helsingissä. Hakijoiden arvioinnissa sekä palvelun asiakkuuden alkaessa tulee kiinnittää huomiota avohoidon avulla tarjottavan tuen riittävyyteen asiakkaalle. Vaihtoehtoisesti voidaan myös ajatella, ettei palvelu välttämättä ole tarjonnut asiakkaille mielekästä tekemistä vaihtoehtona päihteiden käytölle tai palvelu ei vastaa asiakkaan henkilökohtaisia tavoitteita.

Oma motivaatio muutoksen työstämiseen sitoutumisessa on ensisijainen yksilön muutosprosessissa. Asiakkaan motivaatiolla ja omalla halulla sitoutua kuntoutukseen on suurin merkitys kuntoutuksen onnistumiseen. Kaikkia yksilön mahdollisia motiiveja on mahdotonta selvittää, jonka vuoksi motivaationlähteiden selvittämisen sijaan voisi keskittyä enemmän yksilön motivointiin. (Tourunen & Perälä 2004, 78.) Myönteinen suhtautuminen muutokseen tai avunpyyntö sanallisella tasolla ilmaistuna eivät ole vielä välttämättä merkki motivaatiosta. Muutokseen motivoitumisessa olennaisessa roolissa on asiakkaan suunnitelman mukainen toiminta. (Vesikansa 1993, 5.) Yhteiskuntaan integroitumisen perusedellytyksenä pidetään asuntoa sekä riittävää toimeentuloa. Aiempien tutkimusten mukaan pelkän asuntolapaikan tai asunnon järjestäminen ei yksinään ratkaise ongelmia. Asumisen onnistumisen kannalta on tärkeää huolehtia asiakkaan yksilöllisistä tarpeista lähtöisin olevien taloudellisten sekä sosiaalisten tukien sekä asiakkaan elämäntilanteen vaativien palveluiden järjestämisestä niin asuttamisprosessin alussa kuin sen jälkeenkin. (Koski 2013, 5.)

Asiakkaan asumisen keskeytyminen Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluiden asumisvalmennusyksikössä ei välttämättä merkitse sitä, että hän on jatkaa esimerkiksi päihteiden käyttöön tai rikollista toimintaan. Kuntoutumispaikastaan itse luopuneet ovat voineet saada itselleen jonkun muun kuntouttavan paikan tai ovat saaneet omatoimisesti itselleen oman asunnon. Lähtökohtaisesti voidaan kuitenkin ajatella, että asumisen

keskeyttäneet eivät joko ole tarvinneet palvelua tai palvelulla ei olla voitu vaikuttaa asiakkaan sen hetkiseen tilanteeseen. Tukiasumispalveluiden asukasvalintakokouksessa keskeisessä roolissa on palvelun soveltuvuuden arviointi hakijalle, voidaanko palvelulla vastata hakijan tavoitteisiin? Tämän tutkimuksen avulla tuotettua tietoa on tarkoitus hyödyntää asukasvalintakokouksessa. Tavoitteena tai tarkoituksena ei ole luoda palvelulle mallia, jossa korkean keskeyttämisriskin omaavia ei hyväksyttäisi palveluun. Tiedon hyödyntämisen tavoitteena on selkeyttää kohderyhmää siten, että palveluun piiriin hakeutuu niitä henkilöitä, joiden kuntoutustavoitteisiin voidaan palvelun avulla pyrkiä vastaamaan. Esimerkiksi, mikäli hakijan päihteiden käytön tavoitteena on päihteiden käytön haittojen vähentäminen, ei tukiasumispalvelun tarjoama päihteettömyyteen tähtäävä ja tukeva palvelu ole hänen tavoitteisiinsa vastaava. Tulosten avulla voidaan kehittää tukiasumispalveluiden hakuprosessia sekä asukasvalintaa. Asukasvalinnan sekä valintakriteerien selkeyttämisellä pyritään ohjaamaan jokainen asiakas tavoitteidensa perusteella sellaisen palvelun piiriin joka vastaa hänen tarpeitaan ja tavoitteitaan. Vapautuvan vangin sijoittaminen sellaisiin asumismuotoon, jossa riski epäonnistua on suuri, ei ole asiakkaan edunmukaista. Epäonnistuminen on kaikkein tuhoisinta asiakkaan itsensä kannalta, sillä hänelle kertyy epäonnistuneen asumisen myötä taas yksi epäonnistuminen, mikä vaikeuttaa entisestään yhteiskuntaan integroitumista. (Granfelt 2007, 23.)

8 Pohdinta

Seuraavaksi pohdin opinnäytetyöprosessia oman ammatillisen kasvun sekä tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta. Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan opettava ja palkitseva työ. Lopuksi esitän kehittämisehdotukseni Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluille koskien pääasiassa hakuprosessia sekä asukasvalintaa. Kehittämisehdotuksissa en ota kantaa, miten ehdotus tulisi toteuttaa, vaan pyrkimyksenä on tuoda tutkimuksen avulla nousseet ajatukset esille tukiasumispalvelun tiimin kehittämistyön tueksi.

8.1 Oman ammatillisen kasvun reflektointi

Opinnäytetyöni on ensimmäinen tilastollinen analyysini. Aloittaessani tutkimuksen tekoa taustallani on yksi tilastollisten menetelmien kurssi, jossa aihetta käytiin läpi yleisellä tasolla syventymättä mihinkään tiettyihin teemoihin. Itse opiskelua tilastollisen tutkimuksen parissa oli riittämiin. SPSS-tilasto-ohjelman käyttö toi haasteita opinnäytetyön tekoon, sillä sen käytöstä itselläni ei ole aiempaa kokemusta. Ohjelman käytön opettelussa sekä tulosten analysoinnissa sain paljon apua ja opetusta Laurea ammattikorkeakoulun tietotekniikan lehtorilta. Aineiston määrän ja laadun parissa nousi työni parissa varmasti eniten kysymyksiä ja haasteita. Ennen tutkimuksen aloitusta oli jo tiedossa, ettei aineiston keruu tai sen käsittely ole täysin mutkatonta. Aineiston laatu oli kuitenkin työn parissa suurin haaste ja laatuun vaikuttavia seikkoja on pyritty tuomaan mahdollisimman avoimesti ja selkeästi esille.

Opinnäytetyötä tehdessäni opin, että laadukkaalla aineistolla suuri rooli tämän tyyppisessä tutkimusprosessissa.

Opinnäytetyön aihe oli työelämälähtöinen tilaustyö, joten työelämä on pyritty pitämään aktiivisesti mukana opinnäytetyöprosessissa. Työn sisällön suunnittelussa ollaan tehty yhteistyötä työelämän kanssa. Yhteistyö on ollut koko opinnäytetyöprosessin ajan sujuvaa. Sain opinnäytetyön prosessin aikana tarvittaessa tukea työelämän edustajan lisäksi myös ohjaavalta opettajalta sekä opinnäytetyön ryhmäohjauksessa. Sain kaikissa ohjauksissa rakentavaa palautetta sekä kehittämissuhteita työstäni. Yhteistyön sujuvuuteen on varmasti osittain vaikuttanut työskentelyni tukiasumispalveluiden tiimissä. Opinnäytetyöprosessin aikana en työskennellyt tukiasumispalveluissa, joka on työni kannalta ollut mielestäni tuloksellisempaa. Koen, että tulosten analysointi olisi saattanut jäädä rajallisemmaksi, mikäli olisin prosessin aikana jatkanut tiivistä työskentelyä aiheen parissa. Tämä vaikuttaa tutkimuksen objektiivisuuteen. Tietynlaisen etäisyyden ottaminen aiheeseen on mahdollistanut aiheiden tarkastelun uusista näkökulmista sekä objektiivisten tulkintojen tekemisen.

Teoreettista osuutta kirjoittaessani haasteeksi puolestaan nousi työkokemukseni tukiasumispalveluissa. Tutkimukseni kohdistuu hyvin erikoistuneeseen palveluun, joka poikkeaa toiminnoiltaan ja säännöiltään muista samankaltaisista yksiköistä. Tämän vuoksi myös yhteistyö työelämän kanssa oli tärkeää, sillä heillä kattavampi näkemys palvelusta. Pidin työssäni useitakin asioita itsestään selvyyksinä osittain siksi, että olin työskennellyt aiheen ja palvelun parissa suhteellinen pitkän ajan. Kaikille tuettu asuminen, Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalvelu tai asumissosiaalinen työ eivät ole tuttuja, joten muutamien teemojen osalta sisällön tarkempaa avaamista vaadittiin. Tällöin työni tarkoitus ja tavoite hahmottuu lukijalle paremmin.

Tein opinnäytetyöni yksin ja yksintyöskentelyssä on niin hyvät kuin huonot puolet. Yksin työskennellessä saa itse määrittää työn aikataulun sekä toteutustavan. Toteuttaessa työn yksin joutuu luonnollisesti tekemään kaiken itse, eikä työtaakkaa pysty jakamaan. Vaikka sain opinnäytetyön prosessin aikana tarvittaessa tukea työelämän edustajan lisäksi myös ohjaavalta opettajalta sekä opinnäytetyön ryhmäohjauksessa muilta opinnäytetyön tekijöiltä on työn teko ollut paikoittain melko haastavaa. Ryhmäohjauksessa sain uusia näkökulmia työhöni, jotka yksintyöskentelyssä jää vähälle, sillä omia ajatuksia ei työparin kanssa voi reflektoida. Ryhmäohjauksessa sekä opettajilta saatu palaute on ollut hyödyllistä ja tämän työn kannalta tärkeää. Suoritin opinnäytetyön prosessin aikaan opintoihini kuuluvat kaksi työharjoittelua, minkä vuoksi ylimääräistä aikaa ohjauksiin osallistumiseen ei ollut. Ohjausten ja muiden opintoihin kuuluvien kurssien yhteensovittaminen on vaatinut suunnittelemista. Harjoittelujen suorittaminen oli luonnollisesti pois myös opinnäytetyön teosta. Harjoittelupaikat tukivat opinnäytetyön tekoa, minkä vuoksi niiden loppuun vienti yhdessä opinnäytetyön kanssa oli

järkevää. Pääsin harjoitteluissani keskustelemaan alan ammattilaisten kanssa ja sain käytännön tietoa opinnäytetyöhöni liittyvistä aiheista.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen tulee olla eettisesti hyväksyttävä sekä luotettava. Tutkimuksen tuloksia voidaan pitää uskottavina, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä on arvioitu opinnäytetyönprosessin eri vaiheissa.

Tukiasumispalvelut on tarkoitettu ensisijaisesti asunnottomille ja sosiaalisen kuntoutuksen tarpeessa oleville vapautuville tai vapautuneille vangeille. Palveluun on tarkoitus hyväksyä niitä henkilöitä, jotka ovat jo rangaistusaikana tai sen jälkeen osallistuneet kuntouttavaan toimintaan. Tämän lisäksi hakijat ovat valmiita sitoutumaan kuntoutuksen jatkumiseen myös vapautumisen jälkeen. Tarkoituksena ei ole luoda mallia, jonka avulla korkean riskin omaavat saisivat automaattisesti hylätyn päätökseen vaan pyrkiä selkeyttämään palvelun kohderyhmää siten, että palveluun hyväksytään sellaisia henkilöitä, jotka hyötyvät palvelusta. Asukasvalintoja tehdessä olisi tärkeää kartoittaa asiakkaan elämäntilanne sekä tavoitteet kaiken saatavilla olevan tiedon avulla, minkä jälkeen pohtia voidaanko palvelun avulla vastata niihin.

Tässä tutkimuksessa kohderymänä olivat ne henkilöt, joiden asuminen palvelussa on jouduttu keskeyttämään. Työssä tutkitaan muun muassa henkilöiden epäonnistumista ja tuloksissa käsitellään osittain arkaluonteisia asioita, kuten esimerkiksi päihdeongelma ja rikostausta. Aineistoon kuuluvien henkilöiden anonyymisyyteen on kiinnitetty tämän vuoksi erityistä huomiota eikä aineistosta ole mahdollista tunnistaa ketään tiettyä asiakasta. Aineistoon kuuluvien henkilöiden anonyymisyys lisää tutkijan vapautta, sillä tutkimuksessa on helpompaa käsitellä arkojakin asioita. Anonymiteetti suojaa tutkittavia henkilöitä, jolloin ei tarvitse pelätä, että tutkimuksesta aiheutuisi heille jotain haittaa. (Mäkinen 2006, 114.) Keskeyttäneiden taustojen kartoittamisen ja kuvaamisen tarkoituksena ei ole syrjäyttää palvelun parissa keskeyttäneitä entisestään vaan pyrkiä tuomaan heidän taustojaan ja tilannetta esiin, jotta heidän tarpeisiin voidaan tulevaisuudessa kiinnittämään enemmän huomiota ja pyrkiä vastaamaan niihin. On kuitenkin olemassa riski, että tämän tutkimuksen tuloksia hyödynnetään väärin valikoiden niin sanottuja onnistujia palvelun pariin. Tämänkaltaisen toiminta olisi Kriminaalihuollon tukisäätiön sekä tukiasumispalveluiden arvojen ja tavoitteiden vastaista toimintaa. Kriminaalihuollon tukisäätiö on keskittynyt nimenomaan rangaistukseen tuomittujen sekä heidän läheistensä aseman sekä selviytymismahdollisuuksien parantamiseen tarjoten kohderyhmälle alan asiantuntemusta sekä palveluja. Säätiön tehtävänä on myös kehittää ja tukea kuntouttavaa jälkihuoltojärjestelmää tavoitellen nykyistä kuntoutuspainotteisempaa ja paremmin asiakkaan tarpeita vastaavaa jälkihuoltojärjestelmää rangaistuksista vapautuville. (KRITS 2017b.)

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska menetelmän avulla voidaan tutkimusongelma parhaiten selvittää. Kokemattomana tutkijana aineiston keruu ja analyysi edellytti itseltäni jatkuvaa tutkimusmenetelmän opiskelua niin käytännössä kuin teoriassa sekä näiden pohjalta tapahtuvaa omaa oivaltamista ja soveltamista. Tutkijan huono tieteenalan hallinta ja huolimattomuus tutkimusta suorittaessa, tulosten kirjaamisessa, säilyttämisessä sekä raportoinnissa heikentää saatujen tulosten luotettavuutta tai pahimmassa tapauksessa mitätöi koko tutkimuksen. Tiedolliset puutteet ja huolimattomuus eivät yksinään ole merkki siitä, että tutkijan ammatillinen toiminta olisi tutkimuseettisesti kyseenalaista vaan kuvastaa tutkijan huonoa ammattitaitoa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 8.) Ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista olen tutustunut tutkimuksessani käytettävään tutkimusmenetelmään sekä tutkimuseetiikkaan. Aineisto kerättiin käsin erillisen tutkimuslomakkeen avulla, joka altistaa helposti näppäilyvirheille. Tämän vuoksi aineisto on tarkastettu kertaalleen. Tarvittaessa opinnäytetyön aikana olen matalalla kynnyksellä ollut yhteydessä opinnäytetyöni ohjaajaan sekä työelämäedustajaan tutkimuksen luotettavuuskysymyksissä. Etenkin työelämän edustajan kanssa olen päässyt reflektomaan omia ajatuksia. Tällä tavoin kaikki työn kannalta oleelliset yhteistyötahot ovat olleet ajan tasalla työn etenemisestä ja sen haasteista.

Työskentely Kriminaalihuollon tukisäätiöllä asiakassihteerinä ja työskentelyn aikana kertynyt kokemus palvelusta sekä asiakastietojärjestelmästä helpotti tutkimuksen tekoa. Tutkimuksen tavoite ja toteutus olivat helposti sisäistettävissä ja suunnitteluvaiheessa pystyin työelämän kanssa keskustelemaan opinnäytetyön muodostumisesta. Kokemuksella on hyötyjen lisäksi myös riskejä, jotka liittyvät omiin ennako-olettamuksiin sekä aineistoon. Tiesin jo ennen aineiston keruuta, että kirjauskäytännöissä on vuosien varrella ollut eroja ja kirjauksissa olisi tulkin varaa. Edellä mainitut seikat on tuotu avoimesti esille keskusteluissa työelämän kanssa sekä raportoitu työssä. Aineistoa kerätessä on kiinnitetty huolellisuuden lisäksi erityistä huomiota siihen, ettei kirjauksia tulkintojen mukaan muuteta. Tutkimusta tehdessä tutkijan tulee muistaa oma roolinsa ja pysyttävä siinä, sillä tutkija on ensisijaisesti tieteellisen tiedon tuottaja (Mäkinen 2006, 148-149).

Tämän tutkimuksen luotettavuuskysymykset liittyvät pääosin aineistoon ja sen sisältöön. Tukiasumispalveluilla on hakemusten kirjaamisten suhteen moninainen historia. Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalveluissa hakemuksia on vuosien 2012-2017 kirjannut järjestelmään useampi palvelussa työskennellyt työntekijä. Aineistoa kerätessä hakemuksista oli havaittavissa selkeitä kirjauseroja, sillä osa hakemuksista oli kirjattu lähes sanatarkasti ja osa vain päätöksen teon vaikuttavien asioiden osalta. Esimerkiksi, mikäli hakija ei ollut vastannut hakemuslomakkeessa kysyttyyn kysymykseen, järjestelmään oli kirjattu tieto siitä, että hakija oli jättänyt kysymykseen vastaamatta. Vastaavasti jossain hakemuksissa kyseinen kysymys jätetty kokonaan kirjaamatta järjestelmään. Tällöin ei voida olla täysin varmoja siitä, että onko kysymykseen jätetty vastaamatta, onko kirjaaja pitänyt tietoa tarpeettomana vai

onko se jostain muusta syystä jäänyt kirjaamatta. Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin vain asiakasjärjestelmään kirjatuista hakemuksesta, joten on mahdollista, että aineistoon kuuluva tieto on hakemuksessa hakijan toimesta ilmoitettu, mutta sitä ei ole kirjattu järjestelmään. Tässä opinnäytetyössä käytettyä aineistoa on täydennetty haastattelun avulla, mikäli haastattelu on kirjattu järjestelmään. Haastattelun avulla saatuja tietoja ei ole kuitenkaan kaikkien hakijoiden kohdalla kirjattu hakemukseen vaan hakemukseen oltiin saatettu laittaa maininta ”haastateltu”. Kun haastattelua ei kirjata järjestelmään, jää haastattelussa saatu tieto on tällöin jäänyt vain haastattelijalle. Tukiasumispalveluissa on vuodesta 2017 lähtien työskennellyt asiakassihteeri, jonka päätoimena on hakemusten käsittely. Työnkuvan käyttöönotto oli havaittavissa aineiston keruun yhteydessä yhteneväisenä kirjaustyylinä.

Asumisen keskeyttämisen syyn analysoinnin luotettavuus on myös syytä nostaa esille. Keskeyttämissyyt ovat muutamien syiden osalta hyvin samantapaisia, esimerkiksi kadonnut ja itse luopunut tai uloskirjattu ja uloskirjattu päihteet. Eriävät kirjaustavat asumisen päättyessä vaikuttavat myös tämän tutkimuksen tuloksiin. Tukiasumispalveluissa ei ole erillistä kirjallista ohjetta hakemusten kirjaamisesta vaan kirjauksia koskevia ohjeistuksia sivutaan pintapuolisesti asumisohjaajan käsikirjassa. Käsikirjassa ei ole mainintaa asumisen päätymisen syiden kirjauksiin, joten ei voida olla varmoja, että kirjaustyylillä on ollut sama vuosina 2014-2017. Tarkan kirjallisen ohjeistuksen avulla saadaan huomattavasti validimpaa tietoa tallennettua järjestelmään, kun kaikki kirjaavat samalla tavalla, jolloin kirjauksiin jäävä tulkinnan vara on huomattavasti pienempi ja kaikki tieto tulee tallennettua. Tällöin asiakastietojärjestelmään tallennetun tiedon hyödyntäminen on luotettavampaa.

Aineiston analysoinnissa haasteeksi muodostui kysymysten lukuisat vastausvaihtoehdot. Koska tiedettiin jo ennen aineiston keruuta kirjauksiin liittyvä problematiikka, oli perusteltua sisällyttää vastausvaihtoehtoihin valinta ”Ei tiedossa”. Mikäli asiakastietojärjestelmään ei oltu kirjattu kysymykseen vastausta eikä sitä oltu haastattelun avulla täydennetty kirjattiin se aineistossa ”Ei tiedossa” vastauksella. Vastausvaihtoehdolla pyrittiin havainnollistamaan tiedon puuttuvuus, sillä täyttä varmuutta siitä, oliko hakija jättänyt kysymykseen vastaamatta vai kirjaa jättänyt sen kirjaamatta koettuaan ei ole. Aineiston analysointia helpottaakseen ”Ei” ja ”Ei tiedossa” vastausten yhdistämistä pohdittiin. Vastausvaihtoehtojen niputtaminen jätettiin kuitenkin tekemättä, sillä ne olisivat aiheuttaneet aineiston vääristymisen ja täten myös virheellisen tutkimustuloksen. Aineisto kerättiin käsin, jolloin näppäilyvirheet ovat mahdollisia. Pienikin näppäilyvirhe saattaa johtaa tilastollisen aineiston vääristymiseen ja täten myös virheellisiin tutkimustuloksiin. Aineisto on kerätty kerran, jonka jälkeen se on tarkastettu kertaalleen, jolloin oli mahdollista huomata ja korjata näppäilyvirheet. Tutkimustulokset olen esittänyt frekvenssitaulukoilla, joiden avulla isompien satunnaisvirheiden havaitseminen on helpompaa. Opinnäytetyön tulosten luotettavuutta olisi lisännyt verrokkiryhmän käyttö tutkimuksessa. Tuloksia oltaisiin voitu verrata asumisvalmennusyksiköstä eteenpäin jatkavien asiakkaiden tietoihin, joka olisi lisännyt tulosten käytettävyyttä. Tällaista tutkimusta ei ole

tehty. Tulosten luotettavuutta pyrittiin lisäämään aiempien tutkimustulosten avulla, sillä tutkittavaa ilmiötä pyrittiin tarkastelemaan eri näkökulmista. Eri näkökulmien avulla pyrittiin saamaan vahvistusta tämän opinnäytetyön tutkimustuloksille.

8.3 Tutkimuksen hyödyllisyys ja kehittämisehdotukset

Opinnäytetyön tulokset tukevat osittain Mäkisen (2017, 48) tekemän tutkimuksen tulosten avulla nousseita kehittämisehdotuksia. Mäkinen on tutkimuksensa avulla koonnut kehittämisehdotuksia tukiasumispalveluille, joista yksi koskee tukiasumispalveluista tiedottamista. Ehdotuksessa esitetään oman markkinointi- ja viestintästrategian luomista sisältäen palvelun sisällön ja päämäärän selkeästi kuvattuna. Ehdotuksen tiimoilta tulisi työskennellä yhteistyössä Kriminaalihuollon tukisäätiön oman viestinnän tiimin, vankiloiden sekä yhdyskuntaseuraamustoimistojen kanssa. Tukiasumispalveluun hakeutuvan tulee olla tietoinen, ettei hän hae itselleen vain asunto vaan kuntouttavaa asumispalvelua. (Mäkinen 2017, 48.) Oma tutkimukseni tukee Mäkisen työssään antamaa kehittämisehdotusta tukiasumispalvelusta tiedottamisesta. Tukiasumispalveluissa on vuosina 2014-2017 aloittanut 242 uutta asiakasta, joista 132 asiakkaan asuminen on päättyä asumisvalmennusyksikkö vaiheessa. Jos tarkastellaan asumisen keskeytymisen syitä ja määriä, niin palvelun sisällön ja päämäärän tiedottamiselle on tarvetta. Esimerkiksi vuonna 2015 asumisen keskeyttäneitä on 52 eli keskimäärin 4 keskeyttänyttä joka kuukausi. Keskeyttäneiden määrä on vuoden 2015 jälkeen ollut laskussa, mutta keskeyttämismäärät kuukausittain on kuitenkin ollut noin 2 keskeytystä per kuukausi. Tukiasumispalveluun on tarkoitus hyväksyä hakijoita, jotka ovat asunnon sekä sosiaalisen kuntoutuksen tarpeessa olevia vapautuvia tai vapautuneita vankeja. Hakijoiden tulisi olla osallistunut joko rangaistusaikana tai sen jälkeen kuntouttavaan toimintaan. Tulosten mukaan yli 40 prosentilla keskeyttäjästä ei kuitenkaan ole oman kertomansa mukaan minkäänlaista päihdekuntoutusta taustalla. Asuminen keskeytyy useimmiten joko uloskirjaukseen tai itse luopumiseen, joten onko palvelun piiriin hyväksytyt hakijoita, joille palvelu on suunniteltu ja joiden tarpeisiin pystytään palvelun avulla vastaamaan.

Työskennellessäni vuoden 2017 asiakassihteerinä hakemusten ja hakijoiden parissa nousi usein esiin hakijan tuen tarpeesta keskustellessa pelkkä asunnon saanti. Moni hakija oli vakuuttunut siitä, että asunto kuntouttaa pitkästä päihdehistoriasta ja irrottaa rikollisesta käyttäytymisestä. Kuten aiemmissa tutkimuksissa on jo todettu, että asumisen ja elämänhallinnan tueksi tarvitaan myös psykososiaalista työtä, sillä pelkkä asunto ei riitä rikoskierteestä irtaantumiseen ja sekä muutoksen työstämiseen. Pelkästään asuntolapaikan tai asunnon järjestämisen ei ratkaise asunnottomien ongelmia vaan myös erilaisiin asumis- ja palvelutarpeisiin vastaaminen on tärkeää. Asumisen onnistumisen kannalta on tärkeää huolehtia asiakkaan yksilöllisistä tarpeista lähtöisin olevien taloudellisten sekä sosiaalisten tukien sekä asiakkaan elämäntilanteen vaativien palveluiden järjestämisestä niin asuttamisprosessin alussa kuin sen jälkeenkin. (Mäki

2017, 146; Koski 2013, 5.) Tulosten avulla löydettiin keskeyttäneiden asiakkaiden taustoista joitakin yhteisiä staattisia tekijöitä, vaikkei tulos tilastollisesti tarkasteltuna välttämättä ole merkittävä. Tilastollisen analyysin avulla saadaan suuntaa antavaa tietoa arvioinnin tueksi eikä sen avulla voida tehdä johtopäätöksiä yksittäisen asiakkaan tilanteesta. Tämän vuoksi jokainen hakemus ja hakija on jatkossakin perusteltua käsitellä yksilöllisesti. Tutkimustuloksia voidaan käyttää hakuvaiheessa hyödyksi ja tulosten perusteella kuvattuun hakijaan ja hänen tavoitteisiin voidaan kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota.

Hakijan tilannetta ja kuntoutumista edistävien palveluiden ja toimien suunnittelu sekä palveluesitteen kokoaminen edellyttää tukiasumispalveluilta tiivistä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Tukiasumispalveluissa kaikkien hakijoille tarjottavien palveluiden tuottaminen itse ei ole mahdollista. Kriminaalihuollon tukisäätiö on valtakunnallinen toimija, mutta tukiasumispalvelut ovat Helsingin kaupungille ostopalveluna tuotettava suhteellisen pieni palvelu. Itsenäisen palveluiden tuottamisen sijaan yhteistyötä muiden alan ja kohderyhmän kanssa työskentelevien toimijoiden kanssa tulisi lisätä. Yhteistyö muiden alan asiantuntijoiden tai muiden vastaavien toimijoiden kanssa edellyttää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin. Hyvin pelkistettynä esimerkkinä, koulutuksen lisäämisellä parannetaan työllistymismahdollisuuksia, työ tuo päivään rytmiä, työpaikalla tutustuu uusiin ihmisiin ja työstä saatava taloudellinen hyöty helpottaa yksilön arkea. Yhteistyön tavoitteena on toimijan omantoiminnan kehittäminen ja helpottaminen yhteistyön avulla, sillä kaikkia palveluja kaikille on mahdotonta tuottaa itse. Parantaessa kohderyhmän sosiaalisia suhteita, koulutusta sekä työllisyysmahdollisuuksia vaikutetaan samalla myös uusintarikollisuuteen.

Tällä hetkellä yhteistyötä tehdään lähinnä yksittäisten asiakkaiden kanssa tarpeen vaatiessa, joten laajemmalla yhteistyöllä on tarvetta. Mäkinen (2017, 49) ehdottaa työssään yhteistyön lisäämistä TE-toimiston, oppilaitosten ja eri yritysten kanssa, jotta asiakkaiden työllistymismahdollisuuksia voidaan parantaa. Tarjottavia palveluita pohdittaessa on perusteltua ottaa huomioon kohderyhmän erityispiirteet. Rikosseuraamusalan asiakkaan ongelmat ei suinkaan ole vain päihteet, vaikka päihdeongelma valtaosalla vangeista on. Päihdeongelma on usein kietoutunut muihin arjessa selviytymisen haasteisiin, kuten esimerkiksi koulutuksen ja työkokemuksen puutteeseen, psyykkisiin ja sosiaalisiin ongelmiin, rikolliseen elämäntyyliin sekä siviiliasioiden monimutkaisuuteen. Myös muut uusintarikollisuuteen vaikuttavat ohjelmat sekä työmuodot, joihin on sisällytetty päihteetöntä elämäntapaa tukevia tekijöitä ovat hyödyksi päihdeongelmallisille asiakkaille. (Knuuti 2015.) Aiemmin mainitun motivaation tueksi hakijalle tarjottavien kuntouttavien palveluiden sisällöllä ja niiden yhteydellä omiin tavoitteisiin on iso merkitys. Kuntouttavien palveluiden on otettava huomioon asiakkaan tilanne ja tavoitteiden tulee lähteä yksilölliseltä pohjalta tarjoten henkilökohtaisesti mielekästä tekemistä. Lähtökohtana kuntoutuksessa tulee kuitenkin olla asiakkaan käsitys omasta tilanteestaan ja tarpeistaan. Tavoite, jota lähdetään yhdessä tavoittelemaan tulee olla asiakkaalle tärkeä, sillä muuten asiakas ei sitoudu sen saavuttamiseen eikä yhteistyö suju.

Tavoitteen suuntainen toiminta tuottaa asiakkaalle uusia ja parempia asiakkaan elämää parantamia tavoitteita ja keinoja. On muistettava, että tavoitteiden tulee olla sellaisia, että asiakas kykenee ne saavuttamaan. (Särkelä 2001, 82-89.) Rikoksetonta elämää voi viettää monelle muullakin tavalla kuin esimerkiksi vain työnteon avulla.

Asukasvalintakokouksessa työyhteisön kanssa yhdessä mietityistä toimista ja palveluista olisi syytä muodostaa selkeä palvelukartta tai esite. Palvelukartan tai palveluesitteen avulla voitaisiin haastattelutilanteessa konkretisoida hakijalle, mitä palveluita on tarjolla sekä mitä tukiasumispalvelun asiakkuus edellyttää. Palveluita tulisi miettiä yhdessä hakijan kanssa ja tarjottavat palvelut valikoituvat hakijalle hänen omien henkilökohtaisten tavoitteidensa mukaisesti. Palvelukokonaisuus olisi syytä jättää mahdollisimman joustavaksi, jotta sitä mahdollista täydentää hakijan mahdollisilla aiemmilla hyväksi koetuilla tai mahdollisesti tutuilla kuntoutus- ja tukipalveluilla. Palvelukartta ehdotuksen avulla asukasvalintakokoukseen saataisiin selkeää runkoa ja sisältö sekä saadaan tuotua esiin hakijalle selkeästi se, että tukiasumispalvelussa tarjotaan kuntoutusta, johon sisältyy asuminen eikä asumista, johon halutessaan voi liittää kuntoutuksen. Kaikilla palvelukartan toimintojen ja palveluiden tulee tähdätä samaan tavoitteeseen kuin tukiasumispalveluiden sosiaalisen kuntoutuksen.

Kohdennetun ja selkeän tiedottamisen lisäksi Mäkinen (2017, 48) mainitsee työssään tärkeäksi, että tukiasumispalveluihin hakeutuneille luotaisiin tulohaastattelu vaiheessa yhteinen ja selkeä haastattelulomake. Haastattelulomake sisältäisi erillisen osion, eli mahdollisen edellä mainitun palveluesitteen, jossa olisi tukiasumispalvelujen sisältöä kuntouttavasta näkökulmasta ja, joka käytäisiin läpi yhdessä hakijan kanssa. (Mäkinen 2017, 48.) Mäkisen ehdotukselle yhtenäisestä ja selkeästä haastattelulomakkeesta on palvelussa tarvetta. Tukiasumispalveluihin hakeudutaan pääasiassa paperisen hakulomakkeen avulla. Hakemuksessa on 5 sivua sisältäen runsaasti kysymyksiä. Hakemukseen tulee liitteeksi työntekijän lausunto ja hakemusta täydennetään haastattelulla. Lähtökohtaisesti kaikki tukiasumispalveluihin hakeutuvat hakijat haastatellaan ennen päätöksen tekoa. Haastattelun aikana hakijalla on mahdollisuus täydentää hakemusta omalta osaltaan ja hakijalle tarjoutuu mahdollisuus myös esittää tarkentavia kysymyksiä palvelusta. Myös tukiasumispalvelun työntekijä pääsee kertomaan hakijalle asumisen edellytyksistä sekä palvelun sisällöstä. Tukiasumispalveluiden hakulomaketta kehittäessä olisi syytä pohtia, mitkä ovat niitä oleellisia valintapäätökseen sekä asumisen ja kuntoutuksen onnistumiseen vaikuttavia asioita. Edellä mainittujen kysymysten määrää ja niiden kysymysten vastausten saantiin on syytä kiinnittää huomioita. Tutkimuksen aineistoa kerätessä oli selkeästi havaittavissa, ettei kaikkiin hakemuksen kysymyksiin ole edellytetty vastausta, sillä niitä ole välttämättä haastattelun avulla tarkennettu eikä kirjattu järjestelmään. Hakijan täytettävään hakemuslomakkeeseen ei ole tarpeenmukaista yrittää saada mahtumaan kaikkia tarkentavia kysymyksiä. Osa hakemuksen kysymyksistä voitaisiin siirtää erilliselle haastattelulomakkeelle ja niitä voitaisiin pohtia yhdessä hakijan kanssa. Haastattelutilanteeseen olisi hyvä saada mukaan selkeästi niitä konkreettisesti toimia, joita

asiakkuuden jatkumisen palvelussa ja, joita palvelussa eteenpäin meneminen edellyttää. Näitä toimia/palveluita sekä tarkentavia kysymyksiä voitaisiin kunkin hakijan kohdalla pohtia jo silloin, kun hakija esitellään ensimmäisen kerran asukasvalintakokouksessa. Haastattelulomakkeen avulla myös haastattelussa esiin tuodut asiat saataisiin yhteneväisesti kirjattua järjestelmään. Tietoja voitaisiin hyödyntää asukasvalinnassa ja tarvittaessa myös asiakkuuden alussa. Haastattelun avulla asiakkaalle pyritään saamaan selkeämpi kuva omasta tilanteestaan, jolloin mahdollistetaan uusien näkökulmien ja toiminallisten vaihtoehtojen oivaltaminen.

Pohdittaessa jatkotutkimuksen aiheita palvelun kehittämisen tueksi tulisi huomioida yhteistyökumppanien tuoma näkökulma. Tämä tarkoittaisi tutkimuksen teettämistä yhteistyövankiloille ja muille mahdollisille tahoille, jotka työskentelevät tiiviisti tukiasumispalvelun kanssa. Tutkimuksen avulla saataisiin tietoa tämän hetkisen prosessin toimivuudesta sekä mahdollisia kehittämiskohteita. Tutkimuksen avulla saadaan myös tiivistettyä yhteistyötä, etenkin vankiloiden suuntaan. Yhteistyökumppaneiden näkökulman tutkimuksen lisäksi, voitaisiin tutkia hakuprosessia erityisesti hakijoiden näkökulmasta sekä kuntouttavan toiminnan vaikutusta asumiseen sekä yhteiskuntaan integroitumiseen.

Lähteet

Painetut

Bonta, J. 2003. Rikoksenteikijän kuntouttaminen - tutkimuksesta käytäntöön. Teoksessa Järvenpää, R & Kempas, M (toim.) What Works. - Mikä toimii vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa? Vankeinhoidonkoulutuskeskuksen oppikirja 1/2003. Vantaa: Vankeinhoidon koulutuskeskus.

Farral, S. & Calverley A. 2006. Understanding desistance from crime. Theoretical directions in resettlement and rehabilitation. Glasgow: UK by Bell & Bain Ltd.

Granfelt, R. 2003. Vankilasta kotiin vai kadulle? Vangit kertovat asunnottomuudesta. Suomen ympäristö 613. Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. Helsinki: Edita Prima Oy.

Granfelt, R. 2007. Tuettua polkua vapauteen. Selvitys Kriminaalihuollon tukisäätiön asumispalveluista ammatillisen tuen näkökulmasta. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Raportteja 1/2007. Helsinki: Kopio Niini.

Granfelt, R. 2013. Asumissosiaalinen työ rikosseuraamusalalla. Teoksessa Hyväri, S & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Juvenes Print Oy, 209-227.

Granfelt, R. 2014. Asunto vai rikoksettomuus ensin? Asumissosiaalisen työn tuella irti asunnottomuudesta ja rikollisuudesta. Teoksessa Linderborg, H & Suonio, M, Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja Sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Suomen yliopistopaino Oy. Juvenes Print.

Healy, D. 2010. The Dynamics of the Desistance: Charting pathways through change. Portland, Oregon: Willan Publishing.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Porvoo: Bookwell Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hypen, K., Keinänen, A. & Laulumaa, S. 2011. Vankiloiden turvallisuuden mittaaminen; Tarpeet, teoria ja käytäntö. Teoksessa Lavikkala, R & Linderborg, H. (toim.) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus: Acta Poenologica 2/2011, 175-194.

Hyväri, S. 2013. Asunnottomien asumispalvelut Sosiaali- ja terveysalalle valmistuvien kuvaamina. Teoksessa Hyväri, S & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki: Juvenes Print Oy, 131-153.

Joukamaa, M. & työryhmä 2010. Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010. Vammalan kirjapaino Oy.

Kananen, J. 2011. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tampere: Juvesprint Oy.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen yliopistopaino Oy.

Karsikas, V. 2005. Selvinpäin olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten vankien voimaannuttaminen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2005. Vammalan Kirjapaino Oy: Vammala.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Laine, M. 2014. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. 2., uudistetun laitoksen 2. painos. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Lappi-Seppälä, T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

Laitinen, A., Aromaa, K. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Mäki, J. 2017. Leimattuja, lainsuojattomia ja tulevaisuuden rakentajia. Tarinoita rikosseuraamustaustaisten asunnottomuudesta ja asumisesta. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2017. Suomen yliopistopaino Oy.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Nummenmaa, L., Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2016. Tilastollisten menetelmien perusteet. 1.-2. Painos. Helsinki: Sanoma Pro

Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Tampere: Vastapaino.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Viikki-Ripatti, S. 2011. Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Lavikkala, R & Lindeborg, H. (toim.) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus: Acta Poenologica 2/2011, 197-226.

Ward, T. & Maruna, S. 2008. Rehabilitation. Beyond the risk paradigm. New York: Routledge

Sähköiset

Asunto ensin. 2017. Tietoa. Viitattu 17.11.2017. <http://asuntoensin.fi/tietoa/>

Granfelt, R. 2005. Vapautuvien vankien tuettu asuminen. Teoksessa Hynynen, R. (toim.) Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Helsinki. Ympäristöministeriö, 119-159. Viitattu 29.10.2017. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40671/SY_745.pdf?sequence=1

Granfelt, R. 2015. Asumissosiaalinen työ: Kotiin ja rikollisuudesta irti. Y-säätiön julkaisuja 2015. Viitattu 17.11.2017. https://ysaatio.fi/assets/files/2015/11/asumissosiaalinen_tyo_julkaisu_web.pdf

Helsingin kaupunki. 2018. Sosiaali- ja terveysvirasto. Asunnottomien asumispalvelu. Palvelunkuvaus. Viitattu 20.3.2018. <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/ed/ed2c8a109fe38532b59bf07dbb9c639999094ba4.pdf>

Helsingin kaupunki. 2017. Palvelunkuvaus. Viitattu 20.3.2018. <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/5f/5f1ea89c8a7ce6e83f4bbcd6241ae5132ffe99b9.pdf>

Henkilötietolaki. 523/1999. Viitattu 11.1.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>

Juselius, M. 2015. Vapautumassa vailla asuntoa. Viitattu 4.3.2018. http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2484/vapautumassa_vailla_asuntoa

Kangasaho, K. 2013. Aikuissosiaalityö vapautuneen vangin elämänhallinnan tukena. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 30.3.2018. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20130535/urn_nbn_fi_uef-20130535.pdf

Keinänen, A. 2008. Yhdyskuntapalvelu empiirisen kriminologisen tutkimuksen kohteena. Akateeminen väitöskirja. Joensuun yliopisto. Kauppa- ja oikeustieteiden tiedekunta/Oikeustieteet. Viitattu 15.12.2017. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-169-4/urn_isbn_978-952-219-169-4.pdf

Knuuti, U. 2015. Päihdekuntoutus vankilassa. Haaste 1/2015. Viitattu 5.4.2018. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12015/paihdekuntoutusvankilassa.html>

Koski, P. 2013. Asunnottomien parissa työskentelevien näkemyksiä asunnottomien asuttamisongelmista. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere. Viitattu 17.11.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84296/gradu06503.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kostiainen, R. 2017. Vapautuvan saama tuki vaihtelee. Haaste 1/2017. Viitattu 30.12.2017. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12017/vapautuvansaamatukivaihtelee.html>

KRITS = Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2017a. Viitattu 23.9.2017. <http://www.krits.fi/fin/etusivu/>

KRITS = Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2017b. Säätiön arvot. Viitattu 23.9.2017. http://www.krits.fi/fin/saatio/saation_arvot/

KRITS = Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2017c. Tuetut soluasunnot. Viitattu 23.9.2017. http://www.krits.fi/fin/palvelut/tukiasumispalvelut/tuetut_soluasunnot/

KRITS = Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2017d. Tukiasunnot. Viitattu 29.10.2017. <http://www.krits.fi/fin/palvelut/tukiasumispalvelut/tukiasunnot/>

KvantiMOTV. 2003. Menetelmävaranto. KvantiMOTV. Soveltuvat menetelmät. Viitattu 25.3.2018. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/menetelma/menetelmatyyppit.html>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 812/2000. Viitattu 27.1.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Mäki, J. 2016. Identiteetti muutokset ja aika: tarinoita rikosseuraamustaustaisten asunnottomuudesta ja asumisesta. Teoksessa Kannasoja, S, Kuronen, M. & Poikolainen, T. (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityön aika. Talentia lehti. Sosiaalityön tutkimuksen seura, 64-70. 25.12.2017. <http://talentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf>

Mäkinen, M. 2017. Oman elämänsä herrat. Aukkaiden tarinat Kriminaalihuollon tukisäätiön tukiasumispalvelujen kehittämisessä. Opinnäytetyö. Laurea Ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja rikosseuraamusalan johtaminen ja kehittäminen. Viitattu 17.11.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/128874/Makinen_Marjut.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Näkki, P. 2006. Vankien velkaantuminen ja yhteiskuntaan integroituminen. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:38. Sosiaali -ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 17.1.2018.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71184/Selv200638.pdf?sequence=1>

Opetushallitus. 2012. Vankiopetus Suomessa 2011. Raportit ja selvitys 2/2012. Tampereen yliopistopaino Oy. Viitattu 23.4.2018.

https://www.oph.fi/download/140624_Vankilaopetus_Suomessa_2011_2.pdf

Peltomaa, M. 2005. Kuntoutumisvalmius tarpeenmukaisen mielenterveyskuntoutuksen suunnittelun perustana. Lisensiaatintutkimus. Lapin yliopisto. Viitattu 30.3.2018.

<http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=8230ac8f-8bee-42f4-9301-fe023228dda1>

RISE = Rikosseuraamuslaitos. 2016. Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2016.

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2016. Viitattu 2.3.2018.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/A7VZux0I3/2016-02_Rikosseuraamusasiakkaat_1.5.2016.pdf

RISE = Rikosseuraamuslaitos. 2018. Ajankohtaista. Hankkeet. AUNE-hanke. AUNE-asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma. Viitattu 2.3.2018.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet/aune-hanke.html>

Sosiaalihuoltolaki. 1301/2014. Viitattu 29.10.2017.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp450421376>

Sosiaaliturvaopas. 2018. Järjestöjen sosiaaliturvaopas. Asiakkaana sosiaalihuollossa. Viitattu 27.1.2018. <https://sosiaaliturvaopas.fi/asiakas/>

Sosiaali- ja terveyslautakunta. 2017. Asunnottomien tuettu asuminen palveluntuottajan järjestämässä asunnossa ja päihdehuollon asumispalvelut. Diaarinumero HEL 2017-003822.

Viitattu 20.3.2018. <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2017-003822/sotelk-2017-7/>

Tainio, H. 2007. Päivästä päivään elämistä: Pääkaupunkiseudun asunnottomien asumispalvelut ja muuttuvat palvelutarpeet. Viitattu 29.10.2017.

http://www.socca.fi/files/98/Paakaupunkiseudun_asunnottomien_asumispalvelut_muuttuvat_palvelutarpeet.pdf

The Good Lives Model of Offender Rehabilitation. 2018. Viitattu 28.1.2018.

<https://www.goodlivesmodel.com/information#General>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki. Viitattu 8.1.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tourunen, J. & Perälä, J. 2004. Kohti kognitiivista yhteisöhoitoa. Helsingin vankilan päihitteettömän osaston arviointi- ja kehittämistutkimus. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2004. Viitattu 29.10.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/nCrlzbOpr/2-2004_Kognit_yhthoito.pdf

Tyni, S. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Akateeminen väitöskirja. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2015. Suomen Yliopistopaino. Viitattu 29.10.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/l1CTvAnMd/RISE_1_2015_Vankeinhoidon_vaikuttavuus_-_Onko_kuntoutukselle_tilastollisia_perusteita_Sasu_Tyni_vaitoskirja_net.pdf

Valle, E. 2014. "Nyt on pöytä tyhjennetty ja kasataan uutta korttitaloa". Vankeusrangaistuksen suorittaneiden miesten tarina yhteiskuntaan integroitumisesta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere. Viitattu 17.11.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95146/GRADU-1396351418.pdf?sequence=1>

Vetokonsultit Oy. 2017. Viitattu 1.1.2018. <http://www.vetokonsultit.fi/>

Vesikansa, S. 1993. Motivational interviewing. Preparing people to change addictive behavior. Referoiva suomennos. Viitattu 11.5.2018. https://www.josna.fi/application/files/7714/8931/4799/Motivoiva_haastattelu.pdf

Ward, T., Yates, P. M. & Willis, G. M. 2011. The Good Lives Model and the Risk Need Responsivity Model. A Critical Response to Andrews, Bonta, and Wormith. SAGE journals. Viitattu 28.1.2018. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0093854811426085>

Ympäristöministeriö. 2017. Asuminen. Viitattu 17.11.2017. <http://www.ym.fi/fi-FI/Asuminen>

Julkaisemattomat

Kaarakka, O. 2017. Tuettu asuminen - Asumisohjaajan ohjekirja: periaatteet, ohjeet ja sovitut toimintatavat. Kriminaalihuollon tukisäätiö.

Hämäläinen, J. 2018. Vastaava asumisohjaaja. Henkilökohtainen tiedonanto. 13.3.2018.

Kuviot

Kuvio 1: Tukiasumispalveluiden hakuprosessi (Kaarakka 2017)	10
Kuvio 2: Tukiasumispalveluihin ohjautuminen (Kaarakka 2017)	11
Kuvio 3: Tukiasumispalvelun asumisvalmennusyksikön kohderyhmän rajaus (Kaarakka 2017)	12
Kuvio 4: Tukiasumispalveluiden asumissosiaalisen työn sisältö (Kaarakka 2017)	13
Kuvio 5: Alkaneet ja päättyneet asumiset vuosina 2014-2017.	37
Kuvio 6: Asumispäivät ennen keskeytystä (n=127).....	37

Taulukot

Taulukko 1: Asunnottomuus isoissa kaupungeissa (ARA 2017).....	15
Taulukko 2: Keskeyttäneiden asiakkaiden ikäjakauma (n=127).....	38
Taulukko 3: Keskeyttäneiden asiakkaiden ikäjakauma vuosittain (n=127).	38
Taulukko 4: Keskeyttäneiden asiakkaiden koulutustausta (n=127).	39
Taulukko 5: Keskeyttäneiden asiakkaiden työhistoria (n=127).....	40
Taulukko 6: Keskeyttäjien kortalaisuus (n=127).	40
Taulukko 7: Ristiintaulukointi keskeyttäneiden kortalaisuuden ja keskeyttämisvuoden yhteydestä (n=127).	41
Taulukko 8: Keskeyttäneiden asiakkaiden rikostausta (n=127).	42
Taulukko 9: Keskeyttäneiden asiakkaiden päihdekuntoutukset (n=127).....	42
Taulukko 10: Ristiintaulukointi päihdekuntoutustaustan ja keskeyttämisvuoden yhteydestä (n=127).	43
Taulukko 11: Keskeyttäneiden asiakkaiden asumismuoto ennen viimeisintä tuomiota (N=127).	44
Taulukko 12: Keskeyttäneiden asiakkaiden asumishäiriöt (n=127).	44
Taulukko 13: Keskeyttäneiden asiakkaiden tulopaikka (n=127).....	45
Taulukko 14: Ristiintaulukointi keskeyttäjien tulopaikan ja keskeyttämisvuoden yhteydestä (n=127).	46
Taulukko 15: Keskeytykset vuosittain 2014-2017 (n=127).	46
Taulukko 16: Keskeytymisen syyt vuosina 2014-2017 (n=127).....	47
Taulukko 17: Ristiintaulukointi iän ja keskeyttämissyyn yhteydestä (n=127).	48
Taulukko 18: Ristiintaulukointi kortalaisuuden ja keskeyttämissyiden yhteydestä (n=127)....	49
Taulukko 19: Ristiintaulukointi keskeyttämissyyn ja keskeyttämisvuoden yhteydestä (n=127).	50

Liitteet

Liite 1: Hakemus Kriminaalihuollon tukisäätiön kuntouttaviin tukiasumispalveluihin	72
Liite 2: Lausuntopohja hakemukseen.....	77
Liite 3: Aiemmat tutkimukset	78
Liite 4: Tutkimuslomake	81
Liite 5: Tutkimuslupa	83

Liite 1: Hakemus Kriminaalihuollon tukisäätiön kuntouttaviin tukiasumispalveluihin

1

Täytä tämä hakemus yhdessä vankilan työntekijän, YKS-toimiston työntekijän tai sosiaalityöntekijän kanssa)

**HAKEMUS / ESITIELOMAKE KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖN
KUNTOUTTAVIIN TUKIASUMISPALVELUIHIN**

Etunimet _____ Sukunimi _____ Henkilötunnus _____

Puhelinnumero/Yhteystiedot _____

Kuntalaisuus (viimeisin ennen vankeutta) _____ Mistä lähtien _____

Siviilisääty _____ Lasten määrä ja ikä _____

Onko yhteys/tapaamisoikeutta? _____

Lähiomaisen yhteystiedot ja puhelinnumero _____ Saako luovuttaa tietoja? _____

Koulutus/työ

Työssä/Työtön/Opiskelija/Eläkkeellä/joku muu _____

Koulutustausta _____

Työtausta, viimeisin työpaikka, kesto

Suunnitelmasi tulevaisuuden, koulutuksen tai työn suhteen

Tuomiot:

Vapautuspäivä _____

Onko ennen vapautumista suunnitteilla koevapautta tai siirtymistä avolaitokseen? Mistä alkaen?

Viimeisin tuomio (tuomioiden pituudet ja nimikkeet)

Aiemmat tuomiot (pituudet/nimikkeet)

Vireillä olevat tuomiot sekä **arvio** niiden alkamisesta ja pituudesta

Onko aikaisempaa vankeushistoriaa 1.kyllä _____ 2.ei _____ Kertalaisuus _____

Päihdehistoria

Pääpäihteesi _____

Onko käyttösi ollut iv-käyttöä 1. kyllä _____ 2. ei _____ 3. satunnaisesti _____

Päihteiden käyttö juuri ennen viimeisintä tuomiota

Päihdehoidot/Kuntoutukset (vankilakuntoutukset/sairaalahoidot/avohoitokontaktit), ajankohdat

Oletko, tai oletko ollut korvaushoidossa _____

Oletko hakeutunut tai hakeutumassa korvaushoidon arvioon _____

Tavoitteet päihteiden käytön suhteen (esim. kokoraitius/kohtuukäyttö tms.) _____

Kuntoutukseen sitoutuminen

Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikössä kuntoutus tapahtuu ryhmämuotoisesti ja asuminen edellyttää ryhmiin sitoutumista ja asumisohjaajan tapaamisia. Mikäli päiväohjelmasi koostuu opiskelusta, työtoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta, niin ryhmiin sitoutuminen ei ole välttämätöntä.

Kuntouttava toiminta, johon olet tarvittaessa valmis sitoutumaan (Kriminaalihuollon tukisäätiön ulkopuoliset palvelut):

Kris-Helsinki

Vahvat-kuntoutus

AA-ryhmä

NA-ryhmä

Muut, mitkä? _____

Ryhmät, joihin olet valmis osallistumaan, mikäli pääset asumaan KRITSin asumisvalmennusyksikköön:

Teema-ryhmä Ryhmässä keskustellaan mielekkään elämän käsitteestä asiakkaiden kokemusten ja tavoitteiden pohjalta. Pyrkimyksenä on motivoida ryhmään osallistuvat laatimaan itselleen hyvän elämän suunnitelma sekä löytää ja tunnistaa omia vahvuuksia ja voimavaroja sen toteuttamiseen.

Akupunktio-ryhmä 5-pisteen korva-akupunktio. Lääkkeetöntä hoitoa mm. unihäiriöihin, kipuihin ja rentoutumiseen.

Sohvaperunat -ryhmä Vapaa-ajan viettoä ryhmässä. Pääsääntöisesti ryhmä katsoo yhdessä elokuvan tai tv-ohjelman.

Asukasdemokratiaryhmä Asukkaat pääsevät vaikuttamaan asumisvalmennusyksikön toimintaan ja arkeen asukasdemokratian kautta. Kokouksissa tuodaan asukkaiden tietoon asumisvalmennusyksikön ja talon ajankohtaisia asioita.

Asumisen polku -ryhmä Ryhmässä saat uutta tietoa asumiseen liittyvistä asioista. Ryhmässä käydään läpi, miten asumisen polku omaan asuntoon muodostuu ja mitä asioita pitää huomioida asumisen eri vaiheissa.

Viikkosuunnitelmaryhmä Suunnitellaan yksilöllinen viikko-ohjelma jokaisen ryhmäläisen tarpeen mukaan. Lisäksi tehdään vierailuja ryhmästä nousevien halujen mukaan esimerkiksi vertaistukea tai harrastustoimintaa tarjoaviin paikkoihin.

Terveys

Psyykinen terveydentila ja lääkitykset _____

Fyysinen terveydentila ja lääkitykset _____

Läheissuhteet

Perhe-, sukulaisuus- ja ystävyysuhteet _____

Vapaa-aika

Harrastukset _____

Asumishistoria

Missä olet asunut viimeiseksi ennen tuomiota ja kuinka kauan

Aiempi asumishistoria (asuinpaikat, asumisaika, asumisen päättymisen syy, asumishäiriöt, hädät, vuokratästit, esteet kaupungin asuntoon)

Oletko jo jonossa tai hakeutumassa johonkin muuhunkin asumisyksikköön?

Onko sinulle kunnassasi jo tehty muita suunnitelmia asumisen suhteen? Suunnitelma ja kenen kanssa tehty?

Onko sinulla tilapäistä paikkaa vapautumisen jälkeen mahdolliselle jonotusajalle, jossa voit odottaa vapautuvaa asumispaikkaa?

Talous:

Tulot _____

Ulosotossa olevien velkojen määrä _____

Elatusmaksut _____

Tuen tarve

Missä asioissa tarvitset Kritsin asumisohjaajan tukea? (esim. päihdeongelma, mielenterveysongelma, asumisen taidot jne.) _____

- Hakemuksen liitteenä RANSU-asiakirja sekä mahdollinen koevapauden toimeenpanosuunnitelma.

Vakuutan antamani tiedot oikeiksi ja annan suostumukseni siihen, että Kriminaalihuollon tukisäätiö saa olla yhteydessä ja vaihtaa tietoja oman kuntani viranomaisten (esim. sosiaalityöntekijän) kanssa asumisasioihini liittyen.

Olen tietoinen, että haen Kriminaalihuollon tukisäätiön kuntouttaviin tukiasumispalveluihin, joissa edellytetään sitoutumista sosiaaliseen kuntoutukseen kuten ryhmiin, asumisohjaajan tapaamisiin, päihteettömyyteen ja rikoksettomaan elämään. Päihteettömyyttä valvotaan säännöllisin testein.

Hakemus on voimassa kuusi kuukautta ja se voidaan aktivoida uudestaan, kun hakija on yhteydessä Kriminaalihuollon tukisäätiön Tukiasumispalveluihin.

Päiväys ja allekirjoitus _____

Palauta hakemus työntekijällesi, joka välittää sen edelleen Kriminaalihuollon tukisäätiöön.
Osoite: Kriminaalihuollon tukisäätiö, Tukiasumispalvelut,
Kinaporinkatu 2 E 39, 00500 Helsinki.

Liite 2: Lausuntopohja hakemukseen

6

Vankilan tai YKS-toimiston työntekijän tai sosiaalityöntekijän lausunto

Kritsin tukiasumisen hakukriteerit: asunnon tarve, asumisen tuen tarve, tukeen sitoutuminen, päihteettömään/kuntouttavaan toimintaan osallistuminen vankeusaikana ja sen jälkeen, sekä jatkosuunnitelmien realistisuus siviilissä.

Työntekijän arvio asiakkaan tilanteesta ja asumiskyvystä (tuen tarve)

Miten asiakkaan kuntoutuminen on mielestäsi edennyt (esim. päihteet, mielenterveys)?

Mikä tilanne on mielestäsi tällä hetkellä?

Suunnitelmat vapautumiselle (esim. koevapaus, avolaitokseen siirtyminen, Tuvat-jakso, karkotusuhka)

Hakemuksen vastaanotti _____

_____ vankilassa/yks-toimistossa/sosiaalitoimessa

Puhelinnumero _____

Liite 3: Aiemmat tutkimukset

Tutkimus	Aineisto	Aihe	Keskeiset tulokset
Pirjo Näkki. 2006. Vankien velkaantuminen ja yhteiskuntaan integroituminen	470 vapautuvan vangin kyselyaineisto sekä 9 vapautuneen vangin haastattelu. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä	Vankilasta vapautuvien vankien sosiaalinen integraatiota ja vankien velkojen vaikutus yhteiskuntaan integroitumisessa. Velkaantuneen vangin tuen ja avun tarve.	Velat yhteiskuntaan integroitumisen esteenä, sillä palkkatyöstä kolmasosa menee ulosottoon. Työ koettiin tärkeäksi, sillä se jäsentää ajankäyttöä ja työ elämään sisältöä. Asunto ja päihdeettömyys tärkeimpiä yhteiskuntaan integroitumiseen liittyviä asioita. Perhe tuo elämään mielekkyyttä ja perheen tuki koettiin tärkeäksi. Tuen tarve suurin ja monialaisin asunnottomilla. Päihdeongelman hoito kiinni kuntoutujan omasta asenteesta.
Jenni Mäki. 2017. Leimattuja, lainsuojattomia ja tulevaisuuden rakentajia Tarinoita rikosseuraamustaustaisten asunnottomuudesta	10 rikosseuraamustaustaisille asunnottomille tarkoitettussa asumispalvelussa olevaa tai lähiaikoina ollut. Haastattelu. Lisensiaatintutkimus	Minkäläinen merkitys tavanomaisessa asuinympäristössä asuminen on ja minkäläinen merkitys tavanomaisessa asuinympäristössä asumisessa on rikoskierteestä irtautumiseen.	Rikosten tekemisen tilalle tärkeää löytää mielekästä tekemistä, esimerkiksi työ tai kuntoutus. Perhe tärkeässä roolissa rikoskierteestä irtaantumisen motivoijana ja yhteiskunnassa kiinnipitävänä tekijänä. Asunto tärkein desistanssiprosessia tukeva tekijä ja asumisen tueksi saatava asumissosiaalisella työllä iso merkitys asumisen onnistumisella. Oma motivaatio muutoksen työstämiseen sitoutumisessa on ensisijainen desistanssiprosessissa.
Kati Ahonen. 2010. Vapautuvien vankien näkemys palveluntarpeesta yhteiskuntaan sijoittumisessa.	10 kuntoutukseen osallistunutta. Haastattelu. YAMK opinnäytetyö.	Mitä tavoitteita vapautuvat vangit asettavat yhteiskuntaan sijoittumiselleen ja minkälaisia palveluntarpeita vangeilla on vapautumisvaiheessa.	Elämäntavan muuttaminen ei tapahdu itsestään vaan vaatii itseltä erilaisia toimenpiteitä ja päätöksiä. Oman motivaation lisäksi edellytetään, että yhteiskunta/palvelu pystyy vastaamaan tarpeeseen. Normaaliin elämään tukevana asia nähtiin erilaisten toimien kautta muodostuva päivärytmi. Toiminta mahdollistaa yhteiskuntavalmiuksien ja vireystason ylläpitämisen. Toimeentulo, terveyspalvelu ja asunto tärkeitä normaalin elämän tavoittelussa. Pelkkä taloudellinen ja materiaallinen tuki ei riitä vaan myös henkisen tuen merkitys on suuri.

Elli Valle. 2014. ”Nyt on pöytä tyhjennetty ja kasataan uutta korttitaloa”. Vankeusrangaistuksen suorittaneiden miesten tarina yhteiskuntaan integroitumisesta.	5 kuntoutukseen tai vertaistukeen kiinnittynyttä. Haastattelu. Pro gradu.	Mitä integroitumisen prosessi sisältää ja mitä siinä onnistumiseen tarvitaan?	Oma, sisäinen halukkuus muuttaa elämäntapahtumia on välttämätön tekijä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta. Vanhaan toimintamalliin helppo palata vapautuessa, sillä totutusta on vaikea päästää irti. Vapaa-ajan toiminnot tukevat jaksamisessa ja vapautuvilla on monipuolisen tuen tarve. Asunto, työ, opiskelu ja riittävä toimeentulo koettiin tärkeinä. Negatiivisten tapahtumien hyväksyminen osaksi elämää tukee yhteiskuntaan integroitumisessa.
Vuokko Karsikas. 2005. Selvinpään olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen	13 kuntoutukseen sijoitettua vankia. Haastattelu. Lisensiaatintutkimus.	Yhteiskunnalliset edellytykset vankilasta vapautuvien yhteiskuntaan sijoittumiselle.	Motivoituminen tapahtuu paljolti omien kokemusten ja ajatusten kautta, ulkoista motivointia unohtamatta. Mielekästä tekemistä päihteiden käytön tilalle ja toimeentulon tärkeys. Kuntoutuksen lähdeittävä realistiselta pohjalta ja vankilassa aloitettu kuntouttavan toiminnan jatkumo siviilissä tärkeää. Toiminnan tulisi olla monipuolista fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämiseen tähtäävää. Toiminnan parissa voi oppia toimimaan päihdeettömänä, joka vahvistaa päihdeettömyyttä identiteettiä. Perheen ja muiden läheisten tuen lisäksi, esimerkiksi vertaistuen koetaan merkitykselliseksi. Moniongelmaisten kuntoutus edellyttää portaittaista etenemistä, kuntoutuksesta koulutukseen. Rikoskierteen katkaisun kannalta on tärkeää varmistaa asianmukaisen ja toimeentulon takaavat elinolosuhteet yhteistyössä sosiaali-, työvoima-, asunto- ym. viranomaisten, Kelan ja muiden toimijoiden kanssa
Päivi Koski. 2013. Asunnottomien parissa työskentelevien näkemyksiä	8 sosiaali- ja terveysalan ammattilaista. Haastattelu. Pro gradu.	Millaisia määriä työntekijät tuottavat asunnottomista? Minkälaisia yksilölähtöisiä ja	Elämänhistoria on ammattilaisten näkemyksen mukaan merkityksellinen tekijä asunnottomaksi

<p>asunnottomien asuttamisongelmista.</p>		<p>rakenteellisia asuttamisen esteitä työntekijät mainitsevat? Mitkä olisivat sopivia asumismuotoja asunnottomille? Teemoina asiakkaiden asunnottomuuteen johtavat syyt, asunnottomuuden ennaltaehkäisy, asunnottomuuteen vaikuttavat yksilölliset ja rakenteelliset tekijät, työskentelykeinot sekä asunnottomien palaaminen asiakkuuteen asuttamisen jälkeen.</p>	<p>päätymisessä. Heikot elämän lähtökohdat aktivoituvat elämänkaaren aikana näyttäytyen puutteellisina sosiaalisina taitoina, taloudenhallinnan osaamattomuutena ja terveysongelmina. Köyhyys, taloudelliset vaikeudet, vuokrat, häiritsevä käyttäytyminen, hädät ja kohtuuhintaisten asuntojen puute ovat merkittäviä asunnottomuutta aiheuttavia ja ylläpitäviä tekijöitä. Yhteiskunnan asenteet ja vallalla olevat käsitykset vaikeimmassa elämäntilanteissa olevien ihmisten auttamisesta vaikuttavat sopivien asumisratkaisujen löytymiseen.</p>
---	--	---	---

Liite 4: Tutkimuslomake

1. IKÄ

2. SUKUPUOLI

MIES

NAINEN

3. KOULUTUSTAUSTA

EI TIEDOSSA

EI KOULUTUSTA

PERUSKOULU

AMMATTIKOULU

LUKIO

KORKEAKOULU

VALMENTAVA TAI MUU

4. TYÖHISTORIAA

EI TIEDOSSA

EI

KYLLÄ

VAIN VANKITYÖ

5. RIKOSLAJI

EI TIEDOSSA

HENKIRIKOS TAI YRITYS

VÄKIVALTARIKOS

HUUMAUSAINERIKOS

OMAISUUSRIKOS

TALOUSRIKOS

LIIKENNERIKOS

SEKSUAALIRIKOS

MUU RIKOS

6. KERTALAISUUS

7. ASUMINEN ENNEN TUOMIOTA

EI TIEDOSSA

ASUNNOTON

ASUNTOLA

VANHEMPIEN LUONA

PUOLISON LUONA

OMA VUOKRA TAI OMISTUS

MUU TUKIASUNTO

8. AIEMPAA ASUMISHISTORIAA

EI TIEDOSSA

EI

KYLLÄ

9. VUOKRÄRÄSTIÄ AIEMMISTA ASUMISISTA

EI TIEDOSSA

EI

KYLLÄ

10. HÄIRIÖTÄ TAI MUUTA ASUMISEEN VAIKUTTANUTTA

EI TIEDOSSA

EI

HÄÄTÖ

MELUHÄIRIÖT

MUU HÄIRIÖ

11. PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ ENNEN TUOMIOTA

EI TIEDOSSA

EI

KYLLÄ

12. PÄIHDEKUNTOUTUKSET

EI TIEDOSSA
EI
SIIVILISSÄ HOITOJA
VAIN VANKILASSA
13. TULOPAIKKA
SULJETTU VANKILA
AVOLAITOS
YKS-TOIMISTO
VAPAUS
PÄIHDEKUNTOUTUS
KOEVAPAUS
MUU ASUNTOLA TAI VASTAVAA
14. ULOSKIRJAUKSEN SYY
ULOSKIRJATTU
ULOSKIRJATTU PÄIHTEET
KOEVAPAUS KESKEYTYY
HOITON
VANKILAAN
KADONNUT
ITSE LUOPUI
MUU
15. ULOSKIRJAUSVUOSI
2014
2015
2016
2017

Liite 5: Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPAPÄÄTÖS

Susanna Piekka
 Laurea-ammattikorkeakoulu
 susanna.piekka@hotmail.com

Kriminaalihuollon tukisäätiö myöntää teille hakemuksenne mukaisesti "Kriminaalihuollon tukisäätiön asumisvalmennusyksikössä keskeyttävien asiakkaiden tilastollinen profilointi" -opinnäytetyön tekemiseen.

Luvan saaja sitoutuu siihen, että

- haastatteluaineistoa antavat henkilöt ovat tietoisia siitä, että heidän antamiaan tietoja tai haastatteluja käytetään tässä tutkimuksessa. Ko. henkilöiltä on pyydetty kirjallinen lupa, jossa tutkimuksen tarkoitus ja aineiston käyttö on selkeästi ilmaistu,
- aineistoja käytetään siten, ettei haastateltavien henkilöllisyys missään vaiheessa tule ilmi,
- aineistoa säilytetään lukitussa tilassa, johon muilla kuin tämän luvan hakijalla ei ole pääsyä,
- myös sähköisessä muodossa oleva aineisto on suojattu ja käsitellään niin, ettei muilla kuin luvan hakijoilla ole siihen pääsyä (vältettävä mahdollisuuksien mukaan esim. aineiston kuljettamista kannettavalla tietokoneella),
- opinnäytteen valmistumisen jälkeen aineistoa käsitellään lupahakemuksessa kuvatulla tavalla eli sitä ei arkistoida,
- selvityksen kohteena olleet henkilöt saavat halutessaan yhteenvedon tuloksista.

Tekijä myös toimittaa Kriminaalihuollon tukisäätiölle yhden kappaleen opinnäytteestä sen valmistuttua.

Helsingissä 9.2.2018

Maarit Suomela
 kehittämisjohtaja
 Kriminaalihuollon tukisäätiö

Kinaporinkatu 2 E 39, 00500 HELSINKI
 Y-tunnus: 1715085-7
 puh. (09) 7743 610
 fax (09) 7743 6120
 email etunimi.sukunimi@kritis.fi
 www.kritis.fi